

Oktay Akbal _ İnsan Bir Ormandır

AKŞAM

Üstüme üstüme geldi taşıtlar. Hepsi çiğnemek mi istiyor beni? Kaçmalı bir yana... Anıtın önündeydim. Yeni bir çelenk koymuşlar. Daha bu sabah. Kırmızı güller. Bir yazı var üstünde. Üç harf yanyana. Çözemedim anlamım... Sıcaktı alan. Bir fotoğrafçı yaklaştı, baktı. Çekmedi resmimi, isteyip istemediğimi sormadı bile. Durdum, ' akıp giden arabaları, otobüsleri seyrettim. Bu kent hiç uyumaz mı? Bir kanepe koymalıydılar buraya, bir saat, iki saat oturdum. Ayaküstü zor hep aynı yerde durabilmek. Anıtın cansız kişilerine baktım. Hepsi eski yerlerindeler. Kıpırdamamışlar. Ödekileri tanıyorum, genç Mustafa Kemal, genç İsmet Paşa. Askerler, siviller. Mermerde donmuşlar bir anın uzaklığında. Tramvaylar dönerdi eskiden bu alanı. Şurada durak vardı. Eftalofos karşıdaydı o günlerde de. Anılar çözülür, dökülür önüne. Toplamak zor olur sonra. Nasıl kopar bir kolyeden tanecikler, dağılır giderse, öyle. Tek tek gelmeli anılar. Hepsi birden yaşanmaz. Çekilmez olur ağırlıkları. Yüz, beş yüz, bin, on bin anı var baktığım her yerde. Her anı bir insanı verir. İnsansız anı olmaz ki! Anı, insandır... Geldi onlardan biri. O sayısız anıların içinden. İterek ötekileri. Kaçtı anılar korkarak...

Beş yıl öncesi, yirmi yıl, otuz yıl öncesi... Salılar, cumalar, cumartesiler. Yeşil bir manto giymiş... Hafif bir yağmur. Bir tramvaydan inerek, yanıma kadar geldi, geçti sonra. Tanımadı beni. Oysa o eylül öğle sonrasında böyle olmamıştı. Yeşil mantosuyla gelmişti o genç kız. Elimi tutmuştu. Sıcaklığını vermişti. Dolaştık Bey-oğlu'nun yan sokaklarında kimseler görmesin, bilmesin diye. Bir tenha gazino vardı bizi bekleyen, bir ufak sinema. Yok, gitti anılardaki yeşilli yanımdan, beni tanımadan. Atladığı gibi bir dolmuşa, Şişli'ye. Gerçek ağır bastı birden. Sıcaktı, terliyordum. Anıtın öteki yanına döndüm. Hatırlamak istemiyordum, hiçbir şey!... Geçmişte yaşamaktan, gerçekte yaşamaz olur kişi. Çevirmeli yaklaşan anıları gerisin geri. Belleğin en derin uçurumunda kalsın onlar...

Geçtim durağı koşarak. Hep sıcak... Bir otobüs geldi geçti. Bir daha. Geziye doğru yürüme-li. Kaçmalı anı saldırısından. Bir gazete aldım. Gene bir cinayet vardır. Bir umuttu bu. Kendimden kurtuluş... Yoktu cinayet akşam gazetelerinde! Bilmem hangi ülkede karışıklık varmış. Bana ııe! Bizim başbakan İran'a gitmiş. İyi! Öğle sonrasında şu tehlikeli bir ile üç arasını geçirmenin yolunu bulmalı.

Ne çok böyle yaşadım! Hep aynı değişmezlik içinde. Yirmisinde, otuzunda, kırkında. Zaman boşuna mı akıyor hep? Yalnız saçlar, dişler düşüyor, kırışıklıklar artıyor. Dışımız değişiyor, iç aynı mı kalır? Kalabilir mi? Niye öyleyse hep aynı insan olduğumu sanırsın? Yok, her gün, her yıl yenilenmişsindir. Anılar boş bir çuval içinde takırdayan cevizler gibi ses verir. Yaşanmadan

yaşanmış samsıyla! Aldatan, kandıran. Yarın bayramdı galiba. Bayraklarla süslenecek alan. Belki de geçit töreni yapılacak burada

Kanepede yalnızım. Karşıda da bir başka kanepe. Bir yalnız da orada! Üstü başı temiz bir yaşlı adam. Gözlüklü, birkaç tel saçını kabak kafasına biçimle yapıştırmış, saçı varmış izlenimi veriyor. Gazete okuyor: Hürriyet. Güneşlenmeye çıkmış yıllanmış bir bekâr. Emekli bir memur ya da geliriyle geçmen biri. Çevresini küçümser böyleleri! Oğlu, kızı evlenmiştir. Karısı ölmüştür ya da bir başkasına kaçmıştır yıllar önce. İstiklâl Caddesi'ne yakın bir apartman katı vardır : Ufak, pis, tozlu, bakımsız. Metresler, kadınlar gelir geçer. Yıllar da! Altmış beşinden sonra, bir başka kişi olur insan. Yalnızlığını bir giysi gibi bürünür. Gelmiş geziye bir iki saatini geçiriyor. Gitsem yanına, bir sigara uzatıp lafa gi-rişsem. Paşazade midir nedir, öğrensem. Bilmem kimin torunudur, oğludur. Arada on adım var yok. Kalktım yürüdüm ona doğru. Tam ortada oturuyordu. Kenara çöktüm. Hemen geri çekildi, ürkerek. Gazeteden gözlerini ayırmadan. Sigara çıkardım. İlle de bir başkası gerek bana. Kendi dışımdan biri...

«Bir kibritiniz var mı beyfendi?» dedim.

Sesimi tanıyamadım. Ben değildim konuşan. Bakmadan kibriti sol eliyle uzattı. Aldım, yaktım. Bilirim ne sıkılır şimdi! Huzur kaçırıcı biri ne-

reden gelip buldu beni, der. Kalkıp kaçacak, ama hemen olmaz. Bir fırsat aranıyor, toparlandı bile, gözü gazetenin ilan sayfasında. Belli akli bende. Benden kaçmakta!..

«İçmez misiniz bir sigara?» dedim. Uzattım Birinci'yi.

«İçmem sigara,» dedi.

Sesini o da tanıyamadı galiba. Şaşıtı bir an kendi sesine. Bir deney daha yapmak istedi. Sesinin kendi sesi olduğuna inanmak için!

«Hiç içmedim, hiç.»

«Ben de tiryaki değilim ya, işte böyle içerim, arada,» dedim.

Bir dostluk kurulacak gibiydi. Gazeteyi indirdi. Katladı cebine soktu. İlk kez baktı bana. Ben ona bakmazken... Sözcükler ne verir, neyi anlatır? Şimdi otursak o bana kendi yaşamını anlatsa, ben de başımdan geçen bütün serüvenleri saatlerce dile getirsem, neye yarar? Kimse, bir başkası olamaz. Bir başkasını tanıyamaz. Hem yalan şeyler anlatacağız ne olsa? Kim anlatırken gerçeği dile getirir, gerçeğe yaklaşır? Anlatmasak, kendi kendimize yaşatsak da geçmişte olup bitenleri,, yalan olmaz mı gene? Yaşanan, biter gider. Anlatırken değişir. Hatırlanırken değişir. Yaşayan benle, anlatan, hatırlayan benler farklıdır birbirinden...

«Hava serinleyecek,» dedi birden. Oysa yanıyor güneşten ortalık. Sonra anladı yaptığı yanlış : «Akşama,» diye ekledi.

«Yağmur da yağar belki.»

«Yok, yağmur havası değil.»

«İstanbul'un havasına güven mi olur?»

Güldük. Konuşmak istiyorum. Sorular sor-

10

mak. Yanıt almak. Anlattırmak. Anlatsa, beş on cümle sonra dalıp gideceğim, ben başka şey düşüneceğim, o başka.

Ama şimdi hep o konuşmalı, anlatmalı. Karşı apartmanlara bakıyor...

«Yakınlarda mı eviniz?»

«Biraz öyle,» dedi.

Kaçacak. Ayakkabısını bağlıyor. Beyaz pabuçlar. Kopa kopa kısalmış bağlar. Çorapta delik de mi var? Kim diyecek?

«Artık kalkmalı,» dedi.

Kalktı da. Başını salladı. Hızlı hızlı yürüdü. Gazetesi ile yüzünü yelpazeliyordu. Bir de hava serinliyor dediydi!

Bana kaldı kanepeler. Kollarımı arkalığa dayadım. Hatırladım eski bir geceyi. Şöyle böyle yirmi yıl önce. Bu kanepeler miydi?

Başkası mı? Daha daha gerideydi. Bir sıra ağaçlar vardı. İki erkek bir kadın. Oturuyorduk. Gökte yıldızlar öyle çoktu ki!

Ankara'dan gelmişti. Bir arkadaşımın karısıydı.

Adaya gitmiştik o gün. İçmiştik. Dostça, arkadaşça. Geceyi isteyerek uzatmıştık. Bir yerlere, sinemaya, meyhaneye...

Temmuz ayı çok sıcaktı, bugünkü gibi, Biri vardı sevdiğim. Nesrin biliyordu bunu. Vapurda, pasajda, sinemada ikide bir

bana takılmışlardı. Selim bir şairdi, her şeye boş verir bir kişi... Yaşlı bir metresi vardı. Evine gider, yer içerdi. Kızlar ayrı

bir odada, yaşlı ana ile arkadaşım ayrı bir odada sabahlarıydı. Haftada iki gece böyleydi. Sevmek nedir bilmezdi.

Fakülteyi yeni bitirmişti. Bense yeni girmiştim daha. Bir dergi çıkaracaktık, îmtiya-

11

zını almıştım. Nesrin bir gazeteci arkadaşla evliydi üç yıldır. Kavga ederlerdi durmadan, sevi-şirlerdi ardından. Bir de

kızları oldu bu arada. Nesrin kaçır gelirdi arada Ankara'dan. Gezerdik, içerdik, konuşurduk, dertleşirdik, sonra dönerdi

kocasına. O geceyarısı bu kanepelerden birindeydik. Şuracıktı. Bizim içimizde başka biri belirmişti. Nesrin'in bir eli

bendeydi, cebim-deydi. Bir eli Selim'deydi. Sigaralarımızı bitirdik. Birinin gidip alması gerekiyordu. Bendim en gençleri.

Oysa biliyordum ben gidersem Selim ile Nesrin öpüşeceklerdi. Selim gitse, bu kez benimle. Birini istiyordu Nesrin. Kim

olursa olsun! «Bir sigara olsa,» diyordu Selim. Parmaklarını avucundan bırakmıyordu Nesrin. Sanki gitsin o alsın

diyordu. Şiirler okuduk. Hafif sesle şarkılar söyledik. Hepimizin içinde bir film oynuyordu. Nesrin'in eli sıkıyordu

parmaklarımı.' Sanki 'bekle' diyordu. Uzak gölgeler geçti gezinin karşı yanından. Yarıkalmış anıt kapkaraydı orta yerde.

Bir heykel yapılmıştı atlı bir paşa geçecekti oraya. Ay ışığında heykelin kaidesi bekliyordu atlı kurtarıcıyı. Bir yabancı

geldi, uzakta durdu. Yaklaştı, uzaklaştı. Sustuk üçümüz de. Geceyansını geçmişti, kalktık. Selim Taksim'de ayrıldı

istemeyerek. Biraz da kırgın. Nesrinle Tepebaşı'na doğru yürüdük. Kolumdaydı, vücudu sürünüyordu vücuduma. Açık

bir dükkân bulduk, bir Serkildoryan aldık. Bir de kibrit. Dar yollardan geçtik. Konuşmuyorduk. Dışımızda kimse yok

sanıyorduk. «Üşüyorum,» diyordu. Sokuldukça sokuluyordu. Perapalas'ın arkasındaki park gibi yere vardık. Bir eski

kanepeler vardı oracıkta. Oturduk. Ayaklarımızı demire da-

12

yayarak... Haliç yabancıydı. Tek bir anımızı can-landırıyordu. Başı yaklaştı, gözleri büyüdü büyüdü. Geceyarısından

sonra öpüşmede bir başkalık vardı. Kaydırdı alt dudağını ağzımın içine. Dışları battı, sivri, keskin. Eliyle çekti başımı

kendine. Dili değdi, yapıştı dilime. İğrendim birden. Bir yapışkanlık duydum. Hiç ayrılmayacak, hiç kopmayacak bir

yapışkan tat... Sanki yaşadığım sürece duyacaktım bunu.

Hep ağzımın içinde bir dil yaşayacaktı. İttim, kendimi kurtardım: «Olmaz,» dedim. «Olmaz,» Gülmeye başladı. Sinirli,

kararlı, alaycı. «O da yapıyor böyle,» dedi. En yakın arkadaşım, en yakın. Ben onun yakın arkadaşıyla, niye olmasın?

Haliç'te geceyarısı vapurları uykudaydı. Kolundan tutup kaldırdım. «Şimdi eve gideceksin. Hemen. Yarın da Ankara'ya,»

dedim. «Çocuğsun sen,» dedi.

Film koptu burada. Yıllar öncesi kaydı gitti. Nesrin öldü artık. Cevat üçüncü kez evlendi. Selim Ankara'da. Bense eski

yerimdeyim. Nasıl öldü Nesrin? Nasıl yaşadı o 1948 akşamından sonra? Tek tek açmalı o sayfaları. Değer mi? Ne katar,

ne kazandırır? Bir sigara yaktım gene. Sonra kızdım, sevmediğim halde niye sigara yaktım diye, kaldırıp attım. Deminki

adam çok ötelerdeydi şimdi. Yalnızlığına kaçtı gene. İstemedi dünyasına bir park yabancısının girmesini. Akşamüstü

kalabalığına katılacak, bir filme girecek ya da içmeye gidecek...

Bir bahçeli ev vardı. İstemesem de vardı belleğimde. Gözümün önündeydi. Balkonda sarma-

13

şık güller altında bir kadiri oturmuştu. Bekliyordu. Yolu gözlüyordu. Her akşam saatindeki gibi... Bir tartışma canlandı.

Sözler büyüdü. Birer tokat, birer tekme oldu. Kapıların üstüne kapandığını duydum. Sonra kaçtım ordan. Trenç-

kotumu zor giyerek. Ardıma bakmadan. Sanki bir daha o bahçe kapısından içeri girmeyeceğim. Hatta o sokağı

görmeyeceğini. Balkon kapısı önünde pembe sarmaşık gülünü. Yanyana duran üç çamı. Köşedeki tüysüz bakkalı. O

mahalle, geçmişteki başka mahalleler gibi olacak. Varken, yok. Yaşanmamış bir yer.

Kalktım, parkı geçtim. Akşamüstüün insanları hızlı hızlı yürüyorlardı. Küçük meyhaneye geldim. Tezgâhta tek başına bir adam bira içiyordu. Tünemiş yüksek iskemleye. Kravatsız, hafif göbekli. Az ötesindeki sandalyeye de ben çıktım. Bir süre garson gelmedi. Terkedilmiş gibiydi her şey. Başka müşteri de yok Birbiri ardına akıyordu taşıtlar. Dallar arasından görüyordum. Dolmuşlara seslenenler de vardı. Kirli bir beyaz ceket, garsondu, eli ensesinde.

«Biraz, peynir, domates,» dedim.

Bir bir. Bir daha. Peynir, domates, biber... İki kişiydik. Yalnızlığı içinde yitik. Hiç konuşmayacaktık öyle. O da kaçmış mıydı bir yerlerden? Bir mutluluk hayalinden? Kopuk parçalan elinde kalarak. Beni bir bekleyen var mı şu anda? Karım bahçede dolaşır çiçeklere bakar. Nasıl olsa geceleyin geleceğimi umar. Oysa gelmeyecektim. Nasıl inandırmalı ona bunu. Annesine gider, der. Hayır, anneme gitmeyeceğim işte. Şu

14

kadınlar ille de inandıkları bir şey olsun isterler. Olmayacak. Çılgınlıklar yapmalıyım. Bu gece, şimdi. Bir daha içtim. Maçtan çıkmışlar. Bir masadan şiiir tartışmaları geliyor. Öteden gol müydü değil miydi, çekişmesi. Eylül akşamı iyice indi. Tezgâh da doldu. Yanım, sağım, solum. Bir tanesi tanıdı bile. Başlayacak gevezeliğe. Bir aktör. Suratı çiçek bozuğu. Karakter rollerine çıkar. Filmlerde hep kötü adamdır. Casus, hain, katil, ırz namus düşmanı. Oysa yaşamda acınacak bir yaratık. Karısından gizli iki kadeh atsın akşamları, en büyük hovardalığı... Yaklaşırken yanıma, kalktım. Konuşmak istemiyorum. Gene de tuttu ayaküstü.

«Bir randevum var,» dedim.

Çekti kolumdan.

«O biçim,» dedi.

«O biçim, evet.»

Güldü, bıraktı. Ne anlıyordu o biçim, derken. Kendisinin de hep bu biçim serüvenlerle dopdolu olduğunu belki de. Oysa şurada yarım saat daha oturacak, iki kadeh atıp Kasımpaşa'ya inen yokuşa doğru yürüyecekti çabuk çabuk. Saat yedi buçuktan önce evde olmalıydı. Ne yapar yapar giderdi. O hain adam, o zalim insan rolleri bir kalıptı yalnız! Taksim'e doğru yürümeye başladım. Dolmuşlar azalıyordu. İki de bir duruyorlardı önümde. Şişli, Şişli, sesleri... Başka gün olsaydı koşardım. Hızla atılırdım. Gene o yana doğru davrandım. Benim içimde bir başka ben. Zincirlen-

15.

mis, ipin ucu ta uzaktan çekilen bir insan. Durdum sonra. Ben, o ben değilim bugün. Sabah erkenden kapıyı vurup çıktığımdan beri. Karım biliyor eve gelmeyeceğimi bir daha. Belki de bilmiyor. Bekliyor, balkona bir hasır koltuk atmış. Yalnız, boş, çözü, dünyanın en güçsüz insanı kafasından geçiriyor eski günleri. Bir yol, bir çatı katı, bir bodrum, bir sinema locası. Sonra yıllar yıllar, iki çocuk. Bir günü öteki güne benzemeyeceği sanılan aylar. Hepsı birbirinin benzeri, kopyası olan! Hep aynı laflarla.

İşinden dönmüştür. Bir saat oyalandı balkonda. Annesi hazırladı sofrayı, yemeği. «Kocan gene!..» dedi dedi dedi. Ya yanıtladı bağırarak, ya sustu. Ağlamaz. Hiç ağlamaz. Ama bir filmde, bir tefrika romanda ağlar. Gerçekler ağlatmaz, düş ağlatır yalnız. Kimbilir işyerindeki arkadaşlarına ne diyecek? Pazar yemeğe çağırmıştır bazı dostları! Beni var sanarak. Beni hesaba katarak. Sabahki kızgınlığımı yok sayarak. Gitmeyeceğim. İşte o kadar. Dolmuşlar geçsin. Şişli Şişli, diye! Otobüs durağında buldum kendimi. Bizim semtin arabası geldi. Geldi durdu tam önümde. İttiler beni de kapıya doğru. Zor sıyrıldım aradan; hayır, yok eve gitmek, yok!

Beyoğlu'nda ışıklar yanmış. Saat sekiz. Kalabalık. Yabancı. Bildik bir yüz yok görünürlerde. Gülenler yapma gülüşlü. Yabancı oldukları bir rolü oynar gibi. İnsanlar çarpıyor geçerken. Bir vitrinin önünde durdum. Geçenleri seyrettim camda. Serüvenler, romanlar akıyor önümden. Birini çevirip sorsam: «Senin de yaşamın bir roman mı?» Herkesin yaşamı bir romandır. Yaşan-

madık! Yazılınca yaşanır yaşam romanları. İçindeyken yuvarlanıp geçilir.

«Ne o yol mu kesmeye çıktın?» dedi bir ses.

Liseden arkadaşım. Gözleri hep o deli mavide. Koluma girdi. İlerledik insanlara çarpa çarpa. Konuşuyoruz. Sözcükler ne kolay gelir dile. İlgisiz. Dışımızda. Bir teyp olmalı cebimde hepsini bir bir almalı. Sonra dinlemeli arada. İnsanoğlunun ne aptal şey olduğu bir süre sonra dinlenen konuşmalarıyla anlaşılır. İnanmadan konuşuruz çoğu kez. O anı kurtarmak için. Karşımızdakinin ne dediğini dinlemeden. İçimizden geçenleri saklayarak.

Bir pastane aradık. Kahve en iyisiydi. Şöyle tavla şakırtıları, iskambil sesleri, alaturka şar-şılar duyulan. Yoktu Beyoğlu'nda böyle bir yer. Kaçmalıydım arkadaşın yanından. Yalnızlığımı kimse bozamamalıydı. Koluma sıkı sıkı yapıştı niyetimi anlamışçasına. Yan sokağa girdik. Sinemanın önünde bir kuyruk uzamıştı.

«Zeki Müren'in filmi var!» dedi.

Girdik, ufak bir meyhaneydi, içice iki oda, Kimseler yoktu.

«Birazdan dolar,» dedi arkadaşım.

Oturduk, tahta iskemlelere. Alçacık. Mermer masa soğuk, sessizdi. Garson bile yok daha.

«Rakı mı?» dedi.

Patron koşarak gitti. Doldurdu hepsini. Peynir, domates, salatalık, rus salatası. Konuşmak istemiyorum hiç. Ne var ortak aramızda? Hiç. Bir yerden tanıyorum. Şöyle yirmi beş yıl geriden. Birlikte dolaşmışız, ders çalışmışız, sinema-

insan bir ormandır

17/2

lara gitmişiz, kızlarla düşmüş kalkmışız. O yaşlardaki beni bilen biri. Hem iyi bilen! Dıştan bilen, gören. Ama içteki beni hiçbir zaman tanımayan...

«Sen bu saatte sokakta ha!» dedi. «Bir de evden çıkmıyor, derlerdi senin için. Hanım izin vermezmiş.»

«Her duyduğuna inanma,» dedim. İlk kadehi attık. Sonra su. Hep susuz içerdim rakıyı. Suyla karışınca bir tuhaf oluyor rakı. Rakılığı kalmıyor. Hemen doldurdum. Bir daha...

«Hızlısın,» dedi.

Konuşacak. Bir şeyler soracak. Beş yıldan çok var karşılaşmayalı. Unuttum gitti. Mühendisti galiba. Bir şirkette çalışıyordu. Sonra ayrıldı, özel bir yazıhane açtı. Ne yapar ne eder? Pencereden sokağa baktım. Bozuk taşlar. Eğri büğrü. Çeyrek yüzyıl önce de böyleydi. Çok geçtim bu sokaktan. Yıldız Süiemesi'na girerken çıkarken. Belki de arkadaşım Orhan'la. Ortaokulda son sınıftaydık. Savaş öncesi haziran, temmuz aylarıydı. Fatih'ten çıkardık, çoğunlukla yürüyerek, bazen tramvayla gelirdik Beyoğlu'na. En çok Alkazar Sineması çekerdi bizi. Otuz bölümlü filmleri, yamyamları, kızılderilileri, Mohikan-ları... Sonra vitrinler... Acayip insanlar... O yularda düşler kurmayı severdi arkadaşım. Bir sinemacı, bir filmci olacaktı. Filmler çevirecekti. Hayırsızada'yı kiralayıp, ya da satın alıp Türkiye'nin Hollywood'u yapacaktı. Hep vurdu kırdı filmler değildi çevirmek istediği. Fred Astaire' inkiler gibi salon filmleri de... «Step yapıyor musun?» dedim birden.

18

«Ne dedin?»

«Step, hani Fred Astaire gibi.» Benzerdi Fred Astaire'e. Öyle sivri yüzlüydü. Ama onun kadar sevimli değildi. Gülmesi bir felâketti. Çocukluğu zenginlik içinde geçmiş, sonra birden yoksulluğa düşmüş bir İstanbul insanının hüznü vardı. Hatırladı. «Bir müsamerede beraberce step yapacaktık,» dedi.

Ben de hatırladım. Öyleydi. Ben beceremi-yordum o numaraları. Birkaç gün çalıştık vazgeçtik. Sonra ben bir Lorel - Hardi skeci yazdım. Orhan Lorel oldu. Bir de alt sınıfta Şişko Ferdi' yi aldık, Lorel-Hardi'yi okul sahnesinde oynadık.

«Hem oynadım hem güldüm o gün,» dedi, «Sen kulisteydin. Gülmekten ölecektin.»

Lorel'in melon şapkası babamın eski şapka-sıydı. Bir bir geldi geçti eski günler. Bayram günleri babamın partiye gidişi. İlk gördüğümde şaşırılmışım. Nasıl giyilirdi o simsiyah oturak. Kaskatı bir şeydi. Kafanın tam tepesinde duruyordu öyle. Bir rüzgâr sertçe esse uçar giderdi yolda. Ölümünden sonra annem sardı sarmaladı şapkayı kaldırdı aynalı dolabın üst gözüne. Babamın eşyaları, giysileri, mendilleri, dolmakalemleri, bastonu, pabuçları... Vermeye kıyamadık. Açar bakardık arada. Bastonunun sapı fildişi-ydi. Zamanla çatladı orta yerinden. Geceleri, eve gelen konukları evlerine kadar götürürdük babamla birlikte. Elinde hep bu baston olurdu. Önceleri o bastonun bir yerine basınca ufak bir bıçak fırlar sanmışım. Bir filmde görmüştüm böyle bir şeyi... İşte, o bastonla şapka dolabın bir yerinde durdu yıllarca yanyana, Lorel - Hardi

19

için iki melon şapka gerekmişti. Orhan eve geldi. Annemden gizli o melon şapkayı çıkardım. Tıpatıp uydu. Orhan Lorel'e benzedi iyice. Annemi de kandırdım. Babamın ancak beş altı kez giydiği melon şapkası, lise sahnesinde Orhan'ın başında rol oynadı böylece.

«Melonu zor tutuyordum kafamda, hep düşecek sanıyordum, kıpırdadıkça.»

Bir ara Şişko Ferdi kaldırıp şapkayı hızla vurmuştu kafasına.

«Öyle acıttı ki!» dedi.

Sustuk. Bir kadeh daha. Sonra bir daha, bir daha. Eski yaşantıları hatırlamak! Yaşamak olmuyor anı. Yaşamının karikatürüdür anı gerçekte. Nice süsleseniz de yaşanan değildir o. İlk, ortaokul günleri, lise yıllarını bir daha yaşamak olanağı yoktur. Olsaydı istemezdim de. Ne sıkıntılı olur bütün o sınavlara yeniden girmek, o korkuları bir daha duymak! Hele sonunun nasıl geleceğini bile bile bir daha kahramanı olmak aynı olayların! Bir tek kez gelinir bu dünyaya! Beyaz peynir, salatalık, domates. Derken bir kadeh daha.

Suskundu nedense. Dalmış gitmiş o da eski günlerimize. Öyle sandım. Beyoğlu'nda bir 1939 yaz gününü, bir loş sinemayı, geleceğin umutlarıyla avare avare dolaşmalarımızı... Değilmiş, Bursa'da bir sevgilisi varmış. Evli bir genç kadın. Onu hatırlayıvermiş birden!

«Kocasını Belçika'da çalışıyor, işçi.» Ayrılmak üzereymişler, barışmışlar. İki çocuk var. Evine gidermiş. Set üstündeki sokaklardan. Kadın çocuklarını yatırıp beklermiş. Rakı içerlermiş, bazen de kadın gelirmiş apartmanına.

20

Komşular görse de aldırılmazmış. Gazinolara sinemalara giderlermiş. Geri geri giderek arkadaşımın yaşantısına girdim. Bugünden düne, önceki güne dönerek. Geçmişten bugüne değil, bu andan bir an öncesine doğru yürüyerek...

Bursa'yı biliyorum. Set başını, meyhanelerini, otellerini, sinemalarını. Benim de bir serüvenim oldu. İki kış sürdü.

Yazları yoktum, yaşamımı bir bıçak gibi kesiyordu yaz ayları. Hatırlamıyordum bile... O kadını da. O da beni herhalde.

Genç bir kızdı, bir öğretmen. Yakın bir köydeydi okulu. İlgililerle gitmiştik. Eğitim müdür yardımcısı, iki öğretmen, bir yabancı profesör. Bir dere akıyordu. Kiraz ağaçları çiçek açmıştı göz alabildiğine. Kahvede oturduk, konuşmalar teybe

alındı, filmler gösterildi ilkokulda. Üç öğretmen vardı köyde. Bir tanesi esmer bir kızdı. Melike'nin insanın içini okuyan bakışları... Bir ara yanyanaydık. Edebiyattan söz açtık. Şiirler yazdığını söyledi, görmek istedim. Saçlarını savurdu: «Şimdi olmaz,» dedi. «Başka bir gün.» Bursa'ya gelirdi, bir yerde otururduk. Şiir yazmayı gülünecek bir şey sanan kişiler, büyükler oradayken ciddi şeylerden söz etmek gerekliydi! Oysa yalnızken ya da onun havasında birinin yanındayken şiirler dirilirdi birden. «Bursa'da Zaman» şiirini okumuştum o toplantıda. Anlasalar da anlamasalar da genç kızı alkışlamışlardı. Ayrılırken bakışları daldı bir ara. Bir ortak anımız vardı artık. Sayısız yaşantılar içinden biri canlı olarak katılacaktı, biliyorduk. Melike ile bakıştığımız, üç beş söz konuştuğumuz o zaman parçası...

21

Bazı zaman parçaları yaşantımızın öteki bölümlerinden ayrıdır, kopuktur. Ne yapsan bir-leştiremezsin. Bir bütün haline getiremezsin. O zaman parçası içinde özgürüz. Yalnızız. Kopmuşuz. Daha gerisi, ötesiydi. Bizi bekleyen, soran, arayan. Sorumluluk yükleri. Ağırlığını duyduğumuz şeyler. Kişinin yaşamında o bağımsız yaşantı parçacıkları ne denli çoksa öylesine doludur varlığı, öylesine güçlüdür anıları...

Yolda bir ilgili anlattı öyküsünü. Bir öğretmenle evliymiş İstanbul'da. Boşanmışlar, ya da boşanmak üzereymişler. Arada bir otobüsle gelirmiş kente. Müdürlükte işi olursa ya da alışveriş için... Geçenlerde bir isteyen olmuş yanaşmamış hiç o konuya. Kendi dünyasında yaşayan genç bir kadın. Şiirler yazan, kitaplar okuyan. Çevreden kaçan. Eski bir aşktır yaşatan belki de. Kısa evliliğin tadını ya da tatsızlığını her an yeniden duyan... Siyah gözleri içime işlemişti. «Sendeki o siyah gözler,» tangosu vardı ilk gençliğimde. Nişanlarda, düğünlerde: «Dünyama bedeldir sendeki o siyah gözler,» diye çalardı.

Şehzadebaşı'nda Letafet Apartmanını hatırlarım bu tangolarla. Necip Celâl'in Suna'sı, Ma-zî'si başka parçalar. Bana o iki içice salon öylesine büyük gelirdi ki! Uzun kâğıt şapkalar geçirirdik başımıza biz çocuklar. Daisederdik, iti-şirdik, atılan paraları toplardık. Bir köşede ufak bir orkestra çalardı bu tangoları. Nişanlılar, evliler açarlardı ilk dansı. 1930 yıllarının saç modası, bereler, operet şarkıları, Willie Fritsch'ler, Richard Tauber'ler, Liliane Haryey'ler, Tom Mix' ler. Onlara benzeme çabalan... Çağrışımlar bir-

22

birini izledi. Çağrışımdan çağrışıma, anılardan anılara...

Bir bahçeli kahvedeydik. Yalnız değildik. Bir grup öğretmen toplanmıştık. Önemli bir konu vardı konuşulan: Eğitim davamız. Bir oydu anlamlı olan. Güzel değildi, anlamlıydı. Başka şey bu. Geçmeyen güzelliiktir anlamlılık. Karşımday-clı. Bakışlarımız düğümleniyordu havada. Pek az konuşmuştuk o ana dek. Çok gençti daha, on dokuzunda evlenmiş, dört yıl sürmemiş evliliği. Yirmi beş yaşında boşanmış bir kadın. Bir akrabasının evinde oturan. Yalnız, bırakılmış. Ürkek, dedikodulardan, yaklaşımlardan kaçan. Herkesin gözüne batan. Gülüşlerde, ilgilerde bir şey bulan, arayan. Gene de korkup kaçan. Heykel alanından otobüsü kalkardı, belirli saatte. Bir lokanta vardı orayı gören tepeden. Oradaydım otobüs saatinde. Haftanın her pazartesi günü saat onda. Arkadaşları olurdu yanında. Bir keresinde otobüsünü kaçırmıştı. Arkadaşları gitmişti.

Yanına gittim, elini sıktım biraz da sertçe. Lokantaya çıkardım. Hava kapalıydı, yağmur yağdı yağacak. Başka bir otobüs varmış iki saat sonra, ona yetişmeliymiş. Koşarak bindik o taşıta. Bir bekçi vardı önümüzde hacıyağı sürünmüş. Esnaf, işçi, köylü. Sinemadan, dersten, İstanbul'dan sözettik. Cumartesi İstanbul'a gidecektim. O da gelir miydi? Bir dolmuş, Yalova, İskele Gazinosu, vapur, köprü. Bir anda hepsi geçti. Ondanda, benden de. Belki daha da ötesi. Bir aşk başlangıcı mıydı? Elini tuttum, parmaklarını sıktım. Anlatırcasına bir şeyi. O da sımsıkı

23

tuttu avucunda. Bir teslim olma gibi. Sonra otobüs kent dışına çıkarken indim.

Oralarda dolaştım o öğle sonu. Kendimi unutarak. Ağaçlıklı, tozlu yoldan kente doğru yürüdüm. Varsa o vardı. «Siyah Gözler» dilimdeydi. Cumartesi gidecektik beraber. Ama olmadı. Hiçbir cumartesi olmadı birlikte bu yolculuk. Birkaç gün sonra «Dernek'te söylediler, eski kocası gelmiş akrabasına yeniden birleşme önerisiyle. Bir gün de yolda gördüm. Uzaktan izledim. Vitrinlere bakıyordu. Bir ara yaklaştım. Güldü, elimi sıktı. Evli, çoluk çocuk sahibi bir kadın gibi: «Allahaismarladık,» dedi. Gidecekmiş başka bir kente. Kocasının yanına. Orta Anadolu'nun bir ilçe merkezi. Gözlerinin rengi bambaşkaydı güneşte. Siyah değildi kurşun rengiydi şimdi. Kopmuştu her şey. Bir türlü başlamadan. Bir cumartesi ben de ayrıldım, o da. Ayrı ayrı yönlere. Kalan-, «O siyah gözler, yaktı beni mecnun etti,» havası, bir de zaman içinde kopuk bir iki anı...

Nasıl çıktım o meyhaneden? Ne oldu arkadaşım? Bir sinemanın önündeyim. Akşamın son saatleri. Dokuza gelmiş. Kuyruklar uzanmış gişe önünde. Afyondu sinema. Unuttum her şeyi. Ne zaman cam ardındaki resimleri seyretersem yaşamadığım, ama yaşayabileceğim bir dünyanın varlığını duyardım. Her film kişisi benim içimdeki hayal insanı olurdu. Ha dış yaşam, ha iç yaşam! Resimlerde kendimi arardım. Her serüvene karışırdım. Kiminin ortasında tükenerek, kiminin kahramanı kazanırken yenik düşerek. Kendimi yaşırdım. Kaçardım gerçekliğimden, iş-

24

te bir film, eski mi eski! Resimlerin önünde insanlar. Her biri ayrı bir dünyada. Dokuz seansının çiftleri geliyor. Hiçbir sinemaya girmeden aylak aylak dolaşanlar. Geçip dönen avareler. Arkadaş arayanlar. Sırtımı verdim cama. Önümden akıp giden kalabalığa daldım. Bunlar geceye hazırlananlar, ya da evlerine geç kalanlar. Koşanlar. Bir de hedefsizler.

Kararlılar da var. Ev insanları evlerinde şimdi. Yemek bitti, radyo dinleniyor evcek. Çocukların okul ödevlerine yardım ediliyor. Karı koca tartışmalarına hazırlık... Bir saate kadar çoğu yatak odalarına çekilecek. Bir yer yatağı geldi gözümün önüne. Nedenise bir yer yatağı. O yatağa girecek karı kocayı düşündüm. İki yatak üstüste konulmuş. Kadın soyunuyor. Erkek yıkıyor banyoda. Lamba sönecek, perde açılacak. Ay gelecek yavaş yavaş. Odaya atlayacak pencereden. Kocanın eli kadının üstündeki yorganı açarken görünecek ayışığında. Kadının bir bacağı yorganı itiverecek. Tam ben filmin en heyecanlı yerindeyken, atlar koşarken dolu dizgin bir köprüye doğru, bir dinamitle tam o anda havaya uçurulacak köprüye! Kaç evde, kaç yatakta, bir erkek eli çekecek, kadını yanına, altına. Hepsı bu kadar. Dinamit patlayacak atlarla insanlarla o anda. Bir filmi, o gizli odalardakileri düşünürken ben... Hem filmde, hem dış yaşamda iken... Nedendir o kadar tabanca patlar da bir tek at ölmez. Oysa daha büyük hedef değil mi atlar, insanlardan daha çok. Film kurşunları acır atlara! Değemez birine bile! İnsanları düşer, düşer, düşer. Atlar, insansız koşar, koşar, koşar...

Gene eski bir anı. Bu eski anıda başka bir ev var, bir deniz kıyısında, bir iskele yanında, bir gazinonun üstünde. Bir çatı katı. Önü ardı taraçalı. Bir yan denizi, Kandilli sırtlarını görür. Bir yan tramvay caddesini, arabaları, çarşığı. İnce uzun bir oda. Bütün odayı kaplayan bir yatak. O oda yataktır yalnız, başka şey yok içinde. Pencereye dayanır insan azıcık dönse. Şimdi o, bu eski, koca yatakta tek başına. Bekliyor mu umutla? Umutsuzlukla! Gelmeyeni. Gelmeyeceğini ummadığını. Anası balkondan denize bakar. İki çocuk odalarda çoktan uyumuş. Bir radyo alaturka şarkılar çalar üstüste. Tramvayın dönemeçteki sesi bastırır o kısık şarkıyı. İşte geçmişte yaşadığım şimdiki an. Eski bir kaçış, bir kopuş daha... Şimdi atlasam bir dolmuşa, bir saat sonra oradayım. Belki biraz tartışma. Kızgın, kızgın, bir şeyler yitirilmiş... Ama gizli bir zafer havasıyla... İşte gelmedi, gelmeyecekti, yapamadı, diyecek. Hep böyledir o. Sonuçsuzdur çıkışları, öfkeleri. Yukardan bakışlarına, küçümseyişlerine katlanmak gerek. O deniz kıyısındaki çatı katından bahçeli eve dek, daha başka katlar, evler. Hep böyle kaçışlar, kopuşlar, yarım yamalak birleşmelerle geçti yaşamın bir bölümü. Hep bir saat, iki saat kavgalı tartışma! Her dönüşte böyle. Sonra bir yatak odası. O çıplak kollar, ince geceliğin altındaki esmer bacaklar, bekleşen göğüs uçları, titreşen bir çift dudak. Bir yandan tramvayın, otobüsün, geçen bir taksinin sesi, karşı kilisenin çan kulesine ya da komşu evin damına bakmak onu kendimin yaparken... Yaptığımı sanırken. Bir anlığına da olsa... Sonra bitecek bu umutlu hava. Bir esin gibi uçup gidecek. Gene gireceğiz sabahki, dün geceki ki-

,28

siliğimize. Anlaşamamış, tanışamamış, bir şeyleri kuramamış, yaklaştıramamış. Sevişmeler nasıl kuramaz bunu? O birleşmelerden sonra neden bir yerde buluşamaz iki kişi? Tek olan vücutlar hep ayırdır gene. Yalnız bir dalga sarar bir anlığına demek!..

Gişeye yaklaşip bir bilet aldım hemen. Karanlık salonları hep sevdim ben. Film başlamamış. Salon açılmamış daha. Dar koridor iki yanlı masalarla dolu. Gazoz, kahve içenler. Sigara dumanı elle itilip düzeltilecek kalın bir perde gibi. Kadınları gördüm önce. Uzun bacaklar, diz kapakları; yuvarlak, çıkık, sivri, düz, dört köşe. Bir de ojeli parmak uçlarında sigaralar. Dayandım bir vitrine. Bir sigara da ben yaktım. Resimlere daldım. Bir bahçeli evin önünde bir adam bir kadını öpüyordu. Bir aile. Yeni evli. Böyle bir evde bekleniyordum şu anda. Bu esmer, uzun boylu Ava Gardner beni bekleseydi şimdi. Kulağı zilde, gözü saatte. Dokuza on var, dokuz var, sekiz var, beş var. Hiç böyle yapmazdı. Saat beşte iş biter, insanlar yollara dökülür, saat altı o yoldadır. Bir otobüste kalabalık arasında, itile kakıla. Ağır, sarsak bir otobüs ve eve doğru yaklaşmaktadır.

Saat altı, nerdeyse geldi gelecek. Saat yedi, yok. Demek bir yere, bir dosta takıldı, belki uğradığı bir yer var. Sekiz, sekiz buçuk. Ava Gardner tırnaklarını yer. Pencerede. İki çocuğu alıp yanına, çimenlere çıkar. İşte annesi de pencereden bakıyor alaylı alaylı. Bulmuştur başının ce-

27

zasını! Koca diye sen seç de bunu on yıl sonra ne beklersin işte. Geldi, geliyor, gelecek. Ekim akşamları erken olur. Hele son günleri bu ayın. Şimdi mayıstayız oysa. Ekimde de böyle bir gece yaşamıştım. Hepsı karışıyor birbirine. Günler, kaçışlar, insanlar, o, ben. Neden gecikti? der. Gelirsin, neden geldi, der bu kez. Bir gece önceki kavgamız, bir gece sonrakine benzer. Bir kısır döngü. Çekti gitti belki, söylediğini yaptı sonunda. Bir saat daha bekleyecek, saat onu geçecek, çocukları yatıracak : «Babanız bu gece gelmeyecek» mi der, İngilizce konuşur elbet Ava, «Your father,» diye. Sonra girecek yatağına on bire, on ikiye dek gözü açık sola sağa dönecek. Hatırla hatırla dur. Sabahtan akşama kadar geçen zaman bir gün mü yalnız? O kadar az mı...

Baktım herkes salona girmiş. Ava resimde öpüyor eve erken gelen ya da evden erken çıkan kocasını. Müzik de başladı işte. Yol gösteren kız aldı bileti, soktu karanlığa. Artık kendin olamazsın. Kendini unut. Git başka dünyalara. Filmlerle, şarkılarla, romanlarla. Karını, çocuklarını yok san. Yalnızsın şu anda yeryüzünde. Bir sen varsın sende. Geçmişin yok, belki geleceğin de. Kalabalık bir salonda bir oturacak yer. Kulakları tıkayan bir film müziği. Kaç bin film. Kaç bin film müziği, şarkısı. O renkli filmlerin şarkıları da technicolor olur! Bulaşır, sıvışır bir yerlerimize, O Fred Astaire'in 1935'teki şarkıları, Nelson Eddy. Jeannette Me Donald. Rose Mary I Love You... Fred yetmişini aşmıştır. Nelson öldü mü

28

yaşıyor mu? Jeannette hâlâ leylakların açmasını mı bekler? Bir sevgilinin dönmesini. Öteki dünyadan... Varsa o, öteki dünya. Ama hepsi, o bulamaç, renkli, yapışkan, her yerimize dolup taştan bir tatlılıkla doldurur içimizi. Film başlamış çoktan... Tabancalar patlıyor. Bir adam atını sürüyor dağda. Dağ dedikleri boyalı bir karton duvar. At da at değildir belki. Dedim ya tabancalar patlar, insanlar düşer, atlar hiç ölmez. Kurşunlar değmez atlara. Ama savaşta ne çok at olurmuş. Romanlarda ölür atlar, filmlerde değil. Bu sinema İkinci Dünya Savaşı yıllarının sineması. Ben, burada yaşadım, o yılları. Sinemalar azdı, filmler de tek tuk gelirdi Amerika'dan. Kapı açılınca millet dolardı içeri. Lale ile gelirdim. Bir iki arkadaş daha. Parmaklarını tutsam dünya benim olurdu. Ne de zor verirdi karanlıkta elini! Elini değil parmak uçlarını. Bilmezdim elini bana zor sunarken nelerim nelerini cömertçe sunduğunu başkalarına. Yaş yirmiydi, sevgililer yoktu, tek bir kişi vardı yüceltilen yüceltilen. Sonra anlattı bana Lale o günlerde neler düşündüğünü. Boş bir locaya götürmemi istemiş. Tenha bir gazinoya... Ya da bir eve. Ama öyle uzakmışım ki, onu öyle yüceltmişim ki bozmak istememiş bu ülküyü, bu yüce duyguyu! Parmak uçlarını okşamak yetiyordu bana demek! Oysa o, akşam mahallesindeki başka bir delikanlıya dökmüş gizli kurtlarını. Evlendi, ayrıldı, gene evlendi, gene ayrıldı. Evi kentin yüksek bir tepesinde bir daire, bir yaşlı annesi var,

29

bir de besleme. Çalışıyor bir işte, ana kız yaşıyorlar. Bir gün pencereden bakıyorduk yanya-na. Birden yatakta bulduk kendimizi. Yarı çıplaktık, yok o iyice çıplaktı. Saçları aklarla doluydu, azalmıştı iyice, sürekli boyamadan. Deniz vardı önümüzde. Bir dost odasıydı burası. Evden koptuğum bir gündü gene. Gene böyle kaçiver-miştim kendi yaşantımdan. Çocuklar, eş, anne, dostlar, töreler. Yoktu hiçbir. Bir vapur geliyordu Üsküdar'dan. Yarım saatte bir karşıdan karşıya gidip gelen ufacık vapurlardan biri. Deniz kıpırtısızdı...

«Sen böyleydin o günlerde,» dedi. «Dalga yoktu, rüzgârın da, fırtınanın da. Beni öyle büyüttün ki gözlerinde. Sen misin şimdi bu kişi tanı mıyorum.»

Güneş odanın içindeydi. Saçları için deli olur-' dum. Elini sürünce günlerce duyardım o değişti. Dün gece anadan doğma soymuştum. Saçlarımı çekmişti. Parmak uçlarını kıracaktım. Gözlerinin içine bakarak. Bakarak. Bakarak. İki koca, bir sürü erkek, sonra ben. Oysa o günlerde yalnız, benimdi düşlerimde. Yirmisinde, dokunulmaz, el sürülmez. Bir gün evlenecektik. Gelinlik giyecekti. Her an koptu kopacak, kırılacak bir gül gibiydi, öyle sahip olacaktım ona, dikkatle, saygıyla, sevgiyle. Düşlerimdeki gibi.

«Hiç acımıyorsun bana,» dedi. «Neydi o kızgınlığın az önce. Karından alamadığını benden almak mı niyetin?»

Yanıtlamaya değmezdi. Öpmek, okşamak, yeniden sevmek... Sevmek. Acımadan, canını yakarak, yılların biriktirdiği kinle, eski bir aşkın küllenmesinin soğukluğu içinde bir daha, bir da-

30

ha ona sahip olmak. Her sahip oluşt 1940'larm o genç kızını bir daha öldürdüğünü bilerek. O kızı içindeki evrende de yok ederek...

Bu sinemanın ikinci sırasındaydık bir gün. Eli elimdeydi. Romantik bir film gördük. Delikanlı James Stewart'ti. O yıllarda mutsuz sevgili rollerine çıkardı hep. Upuzun boylu, sarsak yü-rüyüü. Sevdiği kız başkasına giderdi. O gün de Lale durup dururken : «Ben senin sandığın, gördüğün gibi değilsem ne yaparsın?» demişti. İnanamamıştım. O gece oturup on sayfalık bir mektup yazmıştım. Hep yazardım ona. Yazmayı seviyordum, kendimi anlatmayı, deşmeyi, yaralamayı sözcüklerle... Sevmek, bir insanı sevmek değildi, beni dinleyen, bana katılan, benim dünyamda yer alan birini sevmekti. Benim yarattığım .birini... O mektuplar ondadır. Saklar bir çekmecede. Soluk pembe bir kurdeleyle bağlı bir tomar. Bense attım onunkileri... Saçma sapandılar, anlamsızdılar, boştular, gereksizdiler, kızdıracıydılar. Bir on sekiz yaş dünyasının genç kızını bile yansıtmayan şeylerdi. Yok elimde bir tek bile. Yıllarla kişiler değişiyor. İlkisi kalmıyor geçmiştekilerle. Tanımak bile zor. Eski defterlerimi karıştırırken şaşıyorum. Yağmurlu bir günde Harbiye'ye kadar yürüdü sinema dönüşü. Evine gittik, annesi sofrayı hazırlamıştı, ıpslak elbisemi ütüledi, o gece konuk odasında yattım. Hep onu düşleyerek. Belki odama gelir diye umutsuz bir umutla. Anılar yığın yığın, sinemanın her köşesinde bucağında, koltuk altlarında, perde kıvrımlarında...

31

Ara verildi. Bir sigara yakıp dolaşıyorum. Yüzler yabancı. Bir aynada kendimi gördüm. Şakaklarım açılmış, göbek belirmiş, pantolon ütü-süz, ayakkabı boyasız. Bu, benim. Şimdiki ben. Sabah evinden çıkıp evine gitmemiş aile babası. İki çocuğu ilkokulun bir ve beşinci sınıflarında okuyan. Karısı bir dairede sabah dokuzdan akşam beşe kadar çalışan. Yorgun argın, sinirli. Suçu, bana bağlanmak. Bir zamanlar. Eski bir zamanlar. Eski bir zamanlarda işlenmiş bir suç. Yaşam bezgini. İki çocuk doğurmak. Kendine göre anlamak yaşam denen serüveni. Başka türlü anlamı olamayacağına inanmak. Beni de zaman zaman buna inandırmak. Ben derken, herhangi bir «ben» i anlamalı. Nice benler var. Geçmişte kalanlar başka biri gibi. Yabancı bana. Başka biri gibi hatırlıyorum onları. Aptallığıyla, gülünç-lüğüyü. Oysa karım hep bir tek «ben» var sanır. Hep o beni alır karşısına, koynuna. Ne iyi onun sandığı gibi olsa! Rahat, huzurlu olurdu o tek ben. Bilirdi hangi yolu tutacağını. Çoğul kişiliğinden kurtulurdu. Yok öyle şey. Şimdi beyaz perdede olaylar nasıl birbiri ardına geçip gidiyorsa, bir görüntü karşımıza çıkar çıkmaz eskisini nasıl unutuyorsak, yaşam filmimizdeki bir insanın dününü, önceki gününü öylesine siliyoruz belleğimizden. İnsanlar geçiyor önümüzden ardımızdan. Dostlar, düşmanlar, dost düşmanlar, düşman dostlar...

Karımı şu beyaz perdedeki kadının yerinde görüyorum. O da böyle seslenirdi pencereden. Böyle koşardı bana doğru. Bir dar yatakta du-

yürürdü sıcaklığını böyle. Bir vapur kamerasına girişimiz. Kısa bir yolculuktu. Bir gecelikti. Sabah varacaktık o yaşayacağımız yere. Bir nikâh masası, beş altı dost, birkaç tamdık. Yaşlı gözlerle bizi seyreden iki ana. Onları destekleyen iki üç kadın. Denizi görüyordum karşımda. Vapurlar gelip geçiyordu memur konuşurken. Falanca ile filanca evleniyor. İki genç insan birleşiyor yasaların önünde. Sen bu erkeğinsin, diyor o genç kıza bu yasa. O da senin... Alını satım gibi bir şey! Bu kız senin, diyor bir ses bana. Demese olmazdı sanki! O demeden o benim olmazmış! O gözler, dudaklar, saçlar, parmaklar, bacaklar, göğüsler, omuzlar tanıdığını sandığın, tanıdığın, tanımadığın. Ama kişi doymaz bunlarla, bir genç insanın başka bir genç insanı bir dar yatakta altına alması gerek. Bir kez, yüz kez, bin kez, on bin kez. Öpülmeler, okşamalar, daha hızlı, daha sert, daha kaba. Birlikte dalmak bir akıntıya, düşmek dipsiz bir kuyuya. Sonra da uykularda, düşlerde ayrılmak, vücutlar ne denli sarılsa da, tek olmak istese de... O vapur kamerasında yabancıydık. Bir yıldır süregelen yakınlaşmalar bir hiçmiş! Bir el yırtacak bir kalın tül, kopacak bir insanın, iki insanın özel dünyası. Bir geçitten birlikte çıkılacak sonra, yepyeni bir evrene. Evlilik dedikleri, genç kızın kadın olduğu, delikanlının genç adam sayıldığı bir nokta. Üstünüze kapanacak kapak, çivilenecek sıkı sıkı. Bir yaşam boyunca. İkiniz birsiniz, teksiniz. Birbirinize yeteceksiniz, birbi-rinizle doyacaksınız, acıkacaksınız. Tükenecek, tüketeceksiniz birbirinizi. O gece yarım soyundu önce. Ben de. Tüm çıplaklığımıza yabancı-
insan bir ormandır

33/3

dik. İstemiyorduk bunu aklımızla. Ama eller, dudaklar, gözler başkaydı. İtiyordu giysileri, daha daha çoğu, daha daha derinini istiyordu.

Sabah mutluyduk. Doygun, aç. İki birden. Yeni yeni dalgalarla, dalgalanmalarla taşkın, bitkin. Her gece böyle geçecekti. Tek bir esinlik ara olmayacaktı, bir boşluk açılmayacaktı. Kimse girmeyecekti. Hep iyi şeyleri hatırlamalı... Hep o geceyi. Odayı, yatağı, içerideki eşyaları, onu, beni... Kaç yıl oldu? On üç mü? Yirmi altı yaşındaydım, o yirmi üç. Şimdi kırkılık bir erkek, şu sinema koltuğunda, beyaz perdedeki filmde kendi filmini gören. Aynı yere üstüste iki projeksiyon yapılmış gibi. Ne tuhaf hem izliyor, hem kendi yaşantılarını bir kez daha görüyorum ayrıntılarıyla. .. O hep böyle yattı, böyle yana dönerek, kolumu önden böyle tuttu, hep sol göğsünü avucu-ma alarak, meme uçlarını okşayıp okşayıp sertleştirerek. Sağ göğsü bu yüzden büyük. Bu yüzden sağ göğsü bana kırgın. Sağ tutunca bir şey demez de solu eller ellemez söylenir. İterdi elimi. Vücuda alışıyor, tanıyor, elleri, parmaklarıyla bir dostluk kuruluyor, düşmanlık kuruluyor hücreler arasında.

Yatmıştır yatağına. Geceyarısı gelecek, der. Annesine gitti, diye düşünür. Annem de şimdi başucundaki lambayı yakmış kitabını okumaktadır. Bir roman, bir oyun. Sonra bitirecek, kitabın ilk sayfasına adını yazacak, bir daha yanılıp aynı kitabı okumasın diye. Ağırılık bastı birden. Annemle ölümü birlikte hatırlarım. Yüzler-

34

ce çağrışım binlerce anıyı toplar çevreme. İterim silerim. Karımı hatırlarım, onunla geçen gecelerimizden, birini. Her türlü sıkıntıya, acıya karşı beni güçlü kılan anılarım vardır. Sevişme anlarını yeniden yaşatarak. Sayılı görüntüler. Belleğimde bir sinema filmi gibi dururlar bir köşede. Bir üzüntünün, bir acının ağırlığına itmek için çözerim o film yumağını. Gizlice gösterilen cinsel filmler gizlidir bir yerlerde. Yalnız kendi içimde seyrettiğim, yalnız kendime sakladığım. Biter gider acı, sıkıntı, dert o anda. Bir yabancı kentte bir otel odasıdır. Kabarık yastıklar, yorganlar vardır gözalcı. Bir de yatağın ucunda sert bir divan. Karşıda büyük bir aynalı dolap. Film o aynanın içinde geçer. İki çıplak vücut oynar birbirleriyle. Döner durur, iner çıkar, altüst olur. Gözleri aynanın içinde. Oradakileri kendilerinin dışında kişiler sayarak, sanarak. Annemi hatırlamak istemedim birden. Bir sahnesini oynattım o filmin. Belleğim tertemiz oldu. Gene yaşadığım zaman parçasına döndüm.

Sert bir koltuk. Perdedeki kadının hafif sesle konuşması. Birinin yediği leblebinin tıkırtısı. Evine gitmemiş bir adam. Kafayı yarım yamalak çekmiş bir erkek. Ne yapacağını bilemeyen. Çıksam mı sinemadan, yoksa kalsam mı, kararsız. Neyse ışıklar yandı o anda. Herkes kalktı, dışarı çıktık, bir sigara, duvarlarda gelecek programların resimleri. Bir ses: «Gece çalışmıyorsun demek!»

Baktım, tanıdım. Bizim yokuştan biri. Her-

35

hangi biri. Ama bilmiyor herhangi biri olduğunu. Çok içtenlikle elini omzuma koydu. «Demek bu gece izinlisin.» «Bu gece ben çalışıyorum.» Saati gösterdi. «Evet, geç gideceğim, dokuzdan sonra, ya sen?» Sevi mi diyordum buna, siz mi? Hep gülen biri. Adını hatırlamıyorum. Ş'li bir ses. Bir gece yarısından sonra vapurla Kadıköy'e geçişimiz. Bir de iskele kahvesinde karşılaşmamız. Hep gece yarılarından sonra... Dişlerini tellerle bağlamışlardı bir keresinde.. Konuşamıyordu. Bizim gazeteye gelmişti gülemiyordu da... Dövmüşler iki gece önce. Sarhoş kavgasıymış. Hep o anı hatırlıyorum yüzüne baktıkça. O teller hep duruyormuş gibi...

«Ben de diyordum, burdan çıkınca, seninle... Ha önce bir pasaj, sonra...»

Güldü o hayali telleri gördüm sanki. Nereye götürecek gitsem? Hep laftı bunlar. Kadınlarla ilişkisi yoktu. Duymuştum o dayağı kimden yediğini, kimlerden,.. Çocuklar birleşip bir gece kırmışlar dişlerini. Utanmadan gülüyor. Eğlenceye çağırıyor...

«Filmi yarıda bırakıp kaçacağım,» dedim. Zil çaldı, girdik.

Filmi unutmuştum bile. Ne olduğunu hatırlamadım. Bir atlı başka bir atlıyı kovalamaya başladı. Adı bol Ş-sesi taşıyan o adam sinemanın neresinde? Çıkışta karşılaşmayalım da! En iyisi film bitmeden gitmek. Karanlıkta adım adım kapıyı buldum. O uzun boylu artist sevgilisine doğru eğilirken kapının kadife perdesini kaldırıp at-

36

tim kendimi dışarı. Kapı önündeki şişman adam esniyordu, yanda çıktığını görmedi bile.

Şu dar sokaktan binlerce kez geçtim ben. Şu sinemalarda can sıkıntılarımı öldürdüm. Zamanı ezdim, erittim. Kendimle karşılaşıyorum her adımda. Hem tanıdık, hem yabancı bir varlık bu. Şurada bir kulüp vardı. Sanatçılar kulübü. Otuz yaşındaydım, dİç-dört yıllık evli, bir çocuk babası, yarınların güzel şeyler getireceğine inanan bir kişi. Deniz kıyısında bir evde otururduk o günlerde. Vaniköy, Kandilli karşıımızdaydı. Mutluydum, kanma bağılydım, ama o eski günlerin kızı çıkardı arada bir yoluma. Çeker götürürdü beni istediğı yere. İstedığı yere bırakır giderdi, daha sonra. Kaç haftalığına, kaç aylığına? Gene o günlerden biriydi. Mayıs ayında bir akşam. Oturmuş kendimi anlatan bir şeyler çizik-tirmiştim o kâğıtlara. Onu beklerken... Gece gidecektim çalışmaya. Dün gece evdeydim. Kandilli sırtlarına bakan odamda unutulmaz bir gece geçirmiştim. Karyola gıcırdamıştı hep. Battaniyeyi yere sermiştik. Hava iyice sıcaktı. Sabah oluyordu. Gece kavgalıydık. Öyle yatmıştık yatakta, ayrı ayrı, birbirinden uzak. İki yabancı gibi. Sabaha doğru ellerimiz değdi, ayaklarımız, bacaklarımız girdi birbirinin içine. Yapıştı bana, sırtını iyice dayadı, iyice bıraktım ağırlığımlı onu altıma alarak. Denizde bir motor sesi vadi: Pat pat pat. Gecedende kalan bir balıkçı kayığı fenerlerini daha söndürmemiş dönüyordu kıyıya. Yattığım yerden görüyordum. Sessizlikte yalnız bizi anlatırcasına konuşuyordu. Çekti elimden

37

battaniyeyi halının üstüne serdi. Alıverdinı geceliğini. Kalktığında güneş vurdu gözlerime. Suçlu yaramaz çocuklar gibi güldü, öptü beni coşkuyla.

Daha o sabahki sevişmenin akşamıydı. La-le'yi bekliyordum. Kendimi, o günün, o anın içindeki beni anlatan bir şeyler yazdım. Sonra adımlarını duydum. Yanıma oturdu. Sonra kalktık birlikte. Bir sinemaya girdik. Balkondaydık. Altı otuz seansıydı. Tenhaydı balkon. Bir köşede seviştik suçlu suçlu. O ikinci kocasıyla evlenmek üzereydi. Boştu şu sıra. Açtı, istiyordu, özlüyor-du. Başka, bambaşka biriydi bende aradığı. Evli bir erkeğı, hem de o gün için mutlu, doygun bir genç erkeğı çekmek istiyordu, bağlamak kendine bir iki saatliğine. Çoraplarını indirdim. Başımı eğdim öptüm. Elim kayboldu bir sıcaklığın içinde. Sonra birden kalktık o her basamakta öpüştüğümüz merdiven, o kapı, o boş yol, bu ara sokak...

Cadde ısıldı. Değışti birden. Âşık, tutkulu, coşmuş bir kadın değildi. Hesabını iyi yapan bir insandı. «Gece annemlerdeydim. Hasta, yatıyor. İstersen gece gel,» dedi. Elimi sıkıp ayrıldı, karıştı kalabalığa... O kalabalık yerli yerinde işte. O yol ağzı, gazete satıcıları, bir akıntıya kendini bırakmış insan seli. Hep yıllar önceki gibi.

Silkindim, bir sigara yaktım. O eski geceyi ötelere ittim. Yaş kırk. Beni bekleyen bir aile, bir eş, iki çocuk, sorumluluk. Ama gitmemeliyim. Sabahki nedenini hatırlamadığım kavgayı sürdürmeliyim. Kızgınım çok. Kendime en

38

başta. Kapıldım Beyoğlu'nun akışına, Tünel'e doğru. Kalabalık içinde iyiyim. İten, kakan, seslenen. Yaşamak bu, anılan kaçırılan, kovalayan bu hercümerç, bu kargaşa. Sanki ben olmayıp da bir başkası olsam daha mı iyi! İşte yüzlerce, binlerce kişi, hepsi «başkaları». Nice romanlar saklı onlarda. Yazılmayacak türden. Hiçbiri düşünmeyecek bir romanı adım adım yaşadıklarını. Sonra giderler ucuz romanlar okurlar. Ağlarlar filmleri seyredip. Yaşamı kendi dışlarında ararlar. Sevinirler, acı duyarlar. Hep başkalarında kendi hayallerini arayarak. Oysa acılar da, mutluluklar da kendilerindedir. Bu anılarını doyasıya yaşayamazlar yaşayamayız. Ya geçmişte bir şey vardır kalmış, unutulmuş, ya gelecekte beklenen bir şey vardır özlenen. Bir dizeyi hatırladım : «Bir sürü benler koyuyorum boşluğa.» Her kişinin benleri kalıyor ardisıra. Şu caddede ne çok eski benler var! İlkokul yıllarından bu yana, bir 1934 güzünün öğle paydosundan...

Kestaneler ceplerimdeydi. Beş kuruşa hepsi. Gloria Pastanesine gideceğim. Kocaman kocaman pastalar bekliyor beni. Sinemalarda en yeni filmler. Tek başıma girmeye korktuğum yerler. Bir iki saatlik bir başka dünyadır sinema. Hafif yağmur yağmış. Galatasaray dönemecinde Fatih-Harbiye tramvayı gıcırtyla döndü. Karakolun önündeyim. Yalnızlığımın içindeyim. Beşinci sınıf öğrencisi, incecik, solgun bir çocuk. Golf pantolonlu. Babamın yazıhanesine gitmedim bugün. Muhallebici Hacı Recep'te tavuklar, tatlılar beklesin dursun. İki simit kırkar paralık.

39

Bir de içi çikolatalı yumuşacık pasta - kestanelerin birkaçı cebimde. Dönüşte yerim onları. Daha bir saat var derse. İşte haftanın filmleri: Buster Crabe Arslan Adam, Martha Eggerth'in Kongre Eğleniyor'u, Tom Mix, Tim Mac Coy... Bırakmalı okulu. Ön sırada bir yer. Korkusuzca. Olmaz. Olamaz. Neden? Babam kızar, annem darılır. Niye yalnız değilim bu dünyada. Sorumsuz. Hesapsız. Kınışe olmasın bana karışan. Bir gün büyüyeceğim. Ortaokul başlayacak önümdeki yıl. İlkokul öğrenciliğinden kurtulacağım. Hep sinemalara gideceğim okulu asıp. Babam nerden bilecek. Bilse de ne çıkar?

Glorya'da bir koca pasta. Sonra karşı kaldırımdan dönüş. Öğle saatinde boş olur sokaklar. Dükkânlar kapalı çoğunlukla. Yarın onu göreceğim. Bize gelecek. Pazar sabahı erkenden. Babam börek pişirecek. Aşağıdaki bos selamlık odalarında oyun var. Koca dolaplar, eski sedirler, benim ülkem. Kat kat kiraladığım apartman! Orta katı ona veriyorum. Başkasını sokmuyorum. O apartman dolapta yalnız ikimiz yaşayacağız. Sonra sedirde yuvarlanacağız. O da oyun gereği. Başka bir karı koca bize konuk gelecek. Kahve pişirecek o. Sonra yatacağız yanya-na. Anneler babalar gibi. Yarın olsa, bir yarın olsa, bir...

Yarın oldu. Öbür gün daha sonra. Haftalar, aylar. Bir yıl, on yıl, otuz yıl daha. Durup baktım Galatasaray Lisesi önünde, sola sağa. Gitmiş o eski ben'ler. Hepsi gitmiş 1934'de ne varsa. Ben de gitmiş, yok olmuşum. Vitrindeki yansımanı seyrettim. Kirli bir pardösü, şapkasız, hafif içkili bir orta yaşlı. 1934'deki çocuk bugün öldü elbet. Her gün ölürüz biz. Her uyku bir ölümdür. Yeniden

40

doğuştur her sabah. Bilmezlikten geliriz bunu. Her yeni günle değiştiğimiz... Her şeyi duyarız, anlarız istersek, işimize gelmez. Yaşam boyu binlerce kez öldüğümüzü bilmeyiz. Hiç ölmeyeceğiz! Başkaları ölebilir. Ama biz hiç ölmeyeceğiz. Çevirip herhangi birini sorsam, böyle der: Niye öleyim ben? Çok uzak bir adadır ölüm. Gemimiz oraya varmaz!.. Yağmur başladı başlayacak. Kent kavuştu gecesine. Bir akşam daha bitiyor. Evli evine, köylü köyüne! Benim evim uzakta. Gitmeyeceğim bir köyde. Sağdan mı gidilir eve? Ben sola saptım. Yüksekaldınm'a doğru iniyorum. Saat dokuz buçuk. Gazetede iş başlamıştır. Teleks dönüyor boyuna. Sigara dumanlarıyla kaplıdır. Nezih bağırır aşağıdan mürettephaneye: «İbrahim usta telefon.» Annem yatmıştır artık. Bu gece gelmeyeceğimi, izinli olduğumu biliyor. Öbür gece geleceğim ona sabaha karşı saat 2'de, 3'te. İşten dönüş saatim bu benim. Bir masada yoğurt, peynir, francala, bira, domates, yeşil biber. Kulağı kırıktır annemin. Anahtarın kilitte dönmesinden çıkan ses. Çit der demez anahtar, kapısını açar, merdiven başına fırlar, uzun geceliği, dökülmüş saçlarıyla. Haftada üç gününe, üç geceme o sahiptir, annem. Ötekiler de karımla çocuklarımla. Ama bu gece kimsenin değil. Anıların bile değil. Olmamalı. Oysa insanlardan daha güçlüdür bazı anılar. Umulmadık anda, beklenmedik köşebaşında çıkıyorlar. Sağdan soldan tokat atıyorlar...

41

İşte Yüksekaldırım. Kaldırımları sökülmüş! Kepenkler inik. Ne eski kitaplar, plaklar var, ne nişan atma yerleri. Ne de kafası otuz kilo gelen acayip yaratıkların gösterildiği dükkân içleri. Karanlıkta birtakım insanlar inip çıkıyorlar gene. Kuledibi'ne giden yollar. Eski plakçılar toplamış tası tarağı. Her şey yabancı bu gece. İlk Jcez geçiyorum sanki. Şurada bir kahve vardı, yüksekte. Babam beni beklerdi akşamüstleri. Karanlık bastı basacakken. Dörtte çıkardık okuldan. Şubat ayıydı, iyi hatırlıyorum. Yıl 1935. Üst üste gelirdi babam. Yazıhanesinden çıkar. Yük-sekkaldınm'ı tırmanır, beni orada beklerdi bir kahve içerek. Bazen Beyoğlu'na doğru yürürdük. Bir sinemaya girerdik. Tünel'deki kitapçılara uğradık. Sonra bir tramvaya binerdik Şişhane' den. Neler konuşurduk? Tek bir sözcüğü yok aklımda. Uçmuş hepsi. Bir teyp olmalı, neler ko-nuşulmuşsa not etmeli an!

Durdum o köşede. Yok, ne kahve, ne de yeri. Babam da öyle. Bellekte bile yok. Yüzünü çıkartamıyorum gereğince. Ufak bıyıkları vardı. Orta boylu. Paltosu nasıldı? Her zaman temiz pabuçları, şapkası, beyaz atkısı, bastonu. Bir o duruyor. Bastonu. Evde, odamda, kapının ardın-- da. Bugünkü yaşantımda o eski günlerin tanığı. Bir o! Yattığım yerden görürüm hep. Fildişi saplı, kahverengi. Karlı gecelerde o bastonu sallayarak gelirdi. Geceleri konukları götürürdü birlikte. Elim boş. O bastonu istiyorum. Karlı günlerde alırım yanıma. Babamla elele tutuşur gibi olurum.

42

Merdivenler yok artık. Dik bir yokuş olmuş burası. 1935'de her yer buz tutardı. Öğleleri iner muhallebicide yemek yerdim. Babam bir hesap açtırmıştı. Tavuklu pilav, sütlaç, kazandibi. Başka birini hatırlar gibiyim kendim diye. Gerçekten de başka biri o. O kişiye, benim hatırladığım gibi hatırlayanlar vardır... Karanlıkta bazı vitrinler ışıklı. Eski Fransızca kitaplar. Eskiden şu yoldan çıkar, vitrinlere baka baka inerdik. Mustafa ikide bir çelme takardı. Her basamakta sağma soluma bakardım. Bahçedeki merdivende de iterdi hep. Öyle işte, durup dururken... Şişman, sağlam bir çocuk. Babası Karaköy'de bir handa kahvecilik yapardı. Oğlunu Fransız okuluna vermiş. Mustafa saat dörtten altıya kadar yardım ederdi babasına kahve ocağında. Aksaray'a dönerdi geceleri babasıyla. Cumartesileri birlikte yürürdük eve kadar. Bir bisikleti vardı Mustafa'nın. Ben elimle ite ite götürürdüm. Mavi, yepyeni... Düz yola çıkınca binerdi bazen. Ama ben götürmek isterdim hep. Hem dostluk, kopya verirdim sınavlarda. Hem düşman... Oydu değişen. Ben hep aynıydım ona karşı. Güzel güzel konuşurken birden itiverirdi, arkama yumruğunu indirirdi. Alışkindim bu hallerine. Bir akşam merdivenlerden çıkarken çelme taktı, yuvarlandım. Canıma tak etmişti, kitapla defterle dolu çantamı olanca hızımla kafasına indiriverdim. Oracığa çöktü. Millet alaya başlamıştı. Kalkıp üstüme saldıracak sandım. Yüzümü gözümü kan içinde bırakabilirdi. Babam yukarda bekliyordu şu anda belki de. Nasıl şaşırdı beni kavga etmiş görünce! Mustafa kalktı yerden, çantasını aldı: «Kızma, şaka yaptım,» dedi. Koluma

43

girdi, yumduk. Her an tetikteydin. Yüksek-kaldırım'dan grup halinde indik, hep onu kolladım. İşte surda, hayır beş basamak aşağıda, itivere-cek yumruğu vuracak. Arkasından gitmem daha iyi. Yüreğim ağzımdaydı. Babam gelmemişti o akşam. İndik, babasının hanına girdi. Elimi sikti: «Kızmadın değil mi?» dedi.

O günden sonra dost olduk. Okulun futbol takımında beni kaleci yaptı. Lâleli Camii avlusunda yaptığımız maçta iki gol yememe rağmen takımdan çıkartmadı. Derslerde yanımda otururdu. Kopya verirdi. Gelecek için düşler kurardık. Doktor ya da avukat olacaktı. Babasının ha-nındaki cadde üstündeki odalardan birini tutacaktı... Bisikleti ite ite köprüyü geçişimiz, Çakmakçılar yokuşu, üniversitenin yan kapısından girişimiz, öteki kapıdan çıkışımız... Zili çalarak, Mustafa arada biner, bir boy gider gelirdi. Ne oldu Mustafa? Nerede şimdi? Belleğimde kalan yuvarlak, esmer bir kafa, kalın eller, güçlü parmaklar. Boş vaktinde kahve, çay taşırdı babası gibi odadan odaya. Okuyabildi mi? Yoksa o da başka bir handa çay ocağına: «Çay bir,» «kahve bir okkalı olsun,» diye bağılıyor, görsem de tanımıyor muyum? Şimdi ne o han, ne o sokak kaldı. İzi bile yok. İnsanlar gelip geçiyor yaşantımızdan. İzler bırakıp bırakmayıp. Bazı izler arada bir görülür, yıllar boyu yitip gider de...

Alageyik sokağıydı, tanıdım. Bir asma örterdi sokağı yandan. Caddeden bakılınca bir kahve, bir ev görülürdü. Okulun arka bahçe duvarına yapıştıktı o evler. Arka kapısı hep kapalı olurdu okulun. Yasaktı oraları bize. Bazen topumuz kaçardı o yüksek duvardan. Giderdik topu

44

bulmaya. O karanlık ev içleri, sofaları, kapı önlerinde yarı çıplak oturanlar, ağızları açık, eller cepte avare avare dolaşanlar. Korkar kaçırdım oradan. Mustafa anlatırdı okulda. O kadınların ne işe yaradığını, nasıl bir zevk aracı olduklarını. Buruş buruştu memeleri, sarkıktı gerdanları o kadınların. Hepsı yaşlıydı. Gençleri bile yaşlıydı. Durdum köşede, baktım daracık sokaktan aşağı. Bir sigara yakarken daldım geçmişe. On iki, on üç yaşlarımdan insanı ile yanyanaydın. Kırklık, yorgun bir erkek, on üç yaşındaki kendine bakıyordu. Uzatsam elimi, o çocuğu, kendimi tutacaktım. Haydi gel! Astorya Sinemasına gidelim, perdeye nerdeyse yapışacak gibi yakın, balkona çıkalım, en ön sıraya oturur ayaklarımızı dayarız. Kovboy filmlerini seyrederiz üçünü ardı ardına. Kişide ne çok benler var. Bir yığın ben'ler bırakıyorum boşluğa. Bir adım attıkça bir ben kalıyor geride. Yüksekaldırım'ın her adımında başka başka ben'ler var.

Biri yaklaştı. Bir şey mi soracak? Sigarası varmış, yakacak. Sigaramı uzattım. Gözlerimin içine baka baka yaktı. Tek sözcük yok. Ama gecenin bu ıssız saatinde genelev sokağının başında durmuş sigara içen adam bir soru yaratmıştı içinde. Başını salladı, sokağa saptı. Saatiye baktım. On bir buçuk. Yüksekaldırım'ın orta yerindeyim. Kararsız kopuk. Düünden yarından, gençlikten, çocukluktan, ortayaşılıktan... Hafif bir yağmur başladı birden. İnmeye koyuldum, ışıkları solgun vitrinlere bakarak. Hiçbir şey yok

45

kafamda. Bembeyaz bir kâğıt gibiydim. Böyle olur kimi zaman. Adın ne deseler bilmem gibi gelir. Hızla indim yokuşu. İzmariti attım bir yana. Soğuk artmış Karaköy'deyim. Bir dolmuş durdu önümde. «Şişli, Şişli,» diye bağırdı şoför. Yerimden kıpırdamadım. Beyaz kâğıt binlerce çizgiyle doldu. Alttan üstten, sağdan soldan. Çizgilerden biri uzadı uzadı bir yol oldu. Uzaklarda bir bahçeli evin kapısına dayandı. Bir pencere gördüm. Bir balkon yağmur altında. Karım çamaşırları topluyordu. Unutmuş yağmurda. Acele acele. Onun için yalnız çamaşırlar vardı şu anda. Başka bir şey yoktu. Hep öyleydi o. Bir tek şey düşünüyordu bir anda. Onu olanca gücüyle yaşardı. Sonra başka şey. İki ayrı şeyi birden düşünmezdi. Elinden mi gelmezdi, yoksa istemez miydi? Bunca yıldır anlayamadım. Ama geceya-nsıydı, ne arar bahçede çamaşır. Pencerede mi? Yoksa yatıp uyudu mu? Gelmedi işte! Gideceği yer belli. Annnesindedir, demiştir. Yarın, öbür gün döner gelir nasıl olsa! Güvenli, umutlu. Belki de yılların gerisine gitti şu yağmurlu gecede. Kapıyı açıp kızının, sonra oğlunun odasına baktı. Uyuyorlar, kız uyur gibi yapıyor belki. Ev boş, yalnız cep radyosunda eski bir tango var. Giden taksinin radyosundan uçtu bir parçası o tangonun bana geldi: «O şimdi çok uzak engindedir.» Yüzde çizgilerin olmadığı, bacak damarlarının morlaşmadığı, aynada bir başka yüzle karşılaşmadığı bir zamandı o. Ahşap bir evden pazarın kalabalığına dalıp gittiği anlar...

O savaşı öncesi yıllar, 38'ler, 39'lar. Necip Celâl tangolarının dillerden düşmediği günler.

46

«Kimse sevgimi bilmez - O şimdi çok uzak engindedir.» Engin neydi o sıralarda? Sevgiyi bilmeyen 'kimse' var mıydı? On altı on yedi yaşında bir genç kız bir engini, bir insanı düşler. Karımın da düşlerinde böyle biri vardı, birileri vardı. Kimlerdi onlar? Yıllardır öğrenemedim. Bir geceydi, yeni evlenmiştik. Yaktı sobada eski defterleri, mektupları. Geçen yıllar kül oldu mu? Bir dolmuş daha geçti. Necip Celâl'in «Kimse sevgimi bilmez - En gizli duygumdur, hiç sezilmez.» Lâle'yi hatırladım. Lâle ile karım tek bir insan oldular. Sonra ayrıldılar, ayrı bir kişilikte. Bir gazinodaydık. Ailelerimizle. İlkokul beşinci sınıftaydım. Babam yaşıyordu daha. İki otomobil dolusu insan. Bomonti Bahçesi'ne gitmiştik. Fıçı fıçı biralar, mezeler, Lâle ile konuşmuyorduk. Tek başımıza dolaştık çiçekli, ağaçlı yollarda. Bir hoparlörde bir kalın sesli kadın tangolar okuyordu: «Uzaklan özleyen bir martı gibi kaçtın.» Babası bizi barıştırmak istemişti. «Ben ondan büyüğüm,» demiştim, «o gelsin özür dilesin,» direnmişim! Babası: «Ama o kız, sen erkeksin,» demişti. Ben erkektim. O kızdı. Nerde şimdi o kız? O tangolarla gözleri yaşaran kız. «Bir yaz bulutu gibi - Geldin ve uzaklaştın - Bir yağmurun sesidir - İçimde senden kalan.» Her şey dağıldı gecede. Transistorlu bir serseriydi yanımda duran. Sonuna dek açmış. Bir de kendi bağılıyor yalan yanlış. Ne anı kaldı, ne düşler! İyi de oldu. Yağmurun serinliğini duydum. Karaköy'e doğru yürüdüm. Ne Lâle, ne kanm, ne babam, ne Mustafa, ne annem, ne içinde kendimi bulduğum yer-

ler, caddeler, ne anılar, anıcıklar, ne de o balta girmemiş insan ormanı...

Meydan saati on ikiye on kaldığını gösteriyordu. Köprü altına gitmeli. Haliç İskeleyi'ne. Bir sigara içimi oturmalı. Geceyarısı insanlarıyla. Sonra yürümeli. Eminönü, Cağaloğlu... Gazeteye uğrarım. Yarınki haberler. Her geceki heyecan, telâş. Kendimi unutmak çabasıyla : «Bir yaz yağmuru gibi içime yağsan yine,» derdi o tango. Yağsa içime! Ama nerde, nasıl? Yalnız yüzümü ıslatıyor. Üşüten bir su bu. Ürperten. İçime yağmayan, dolmayan. Bir kaygan düzeyde akıp giden. Bir şeyler vermeyen. Uyandırmayan...

GECEYARISI

insan bir ormandır

Bütün geceyanları birbirine benzer. İlki değil bu. Yağmurlu geceyanlarından biri. Yeryüzünün herhangi bir gününün bitiş noktası. Gecenin, daha doğrusu... Her sabah uyanır, bir şeyler yaparız. Bir iş, bir uğraş. Sanki dünya bizsiz olmayacak! Otobüsler, dolmuşlar, vapurlar. Gide gele, gide gele. Farkına bile varılmaz saatlerin akışı. Beklemez zaman bizi. Bir yerde bekleyecek yalnız. O son saniyemizde. Bitiş noktasında. Herkesin bir bitiş noktası var...

Hatırlıyorum, dedemin son anını, koca bir hastanede ağır bir haziran öğle sonrasıydı. Gittikçe yükselen hırıltılar geliyordu odadan. Son savaşını veriyordu dedem. Bir hafta önce düşmüş kalçasını kırmıştı. Yaş seksen beş. Son dakikalarıydı. Odadaydım az önce. Elimi tutmuştu. «Yazıyor musun?» demişti. «Yaz, yaz,» demişti. Defteri vardı yan masada. Onu gösterdi bana. Anılarını yazıyordu gün gün. Aldım cebime soktum, sanki anlayacakmışım gibi o eski yazıları. Dışardaydık, kapı önündeydik. Akrabalar vardı, bir profesör yakınımız vardı. Annem ağlıyordu. Bekledik ölümü. Gelecekti. Gelmiyordu, saat iki oldu. Bir ara bahçeye indim. Dolaştım. Sigara içtim. Kendimi sokakta buldum. Yürürken... Nereye? Hep dedemle beraberdim. Bir 1939 Ağustos gününde, Küçükalyalı'da bir köşkün bahçesinde ya da serin bir tepede. Tavla oynarken, şiir dinlerken, anılarını anlatırken... Bastonuna dayanarak dolaşırken. Eski bir İngiliz ley-

dişiyle aşkının öyküsünü dinlerken. Beyoğlu'n-daydım, Saray Sineması önünde durmuş, resimlere bakıyordum. Linda Darnell vardı. Tyrone Power, bir de Rita. İki kez gördüğüm bir film. Kanlı Meydanlar. Rita'yı istedim birden. Derken karanlık salondaydım. Yaz sinemalarını hep sevmişimdir. Kimse yoktur, film yalnız senin için oynar.

Çoğu önceden görülmüştür o filmlerin. Kişinin canı sıkıldığında, sıcaktan, yalnızlıktan kaçma yeridir sinema. Yanımda önümde kimse yoktu. Unuttum hastaneyi, dedemi. Bir boğa güreş-çisiydim karımla sevgilim arasında şaşırmış kalmış. Daldım gittim. Birden içimde bir şey titredi. Bir el itti beni dışarı. Hâlâ sıcaktı sokak. Koşuyordum. Hastane, merdivenler. Odanın kapısı. Annem gözlerini kuruladı. Profesör akraba yazdığı kâğıdı uzattı. «Deden öldü az önce,» dedi. Bir ölüm ilânıydı. «Eski nazırlardan, eski valilerden...» diye başlıyor, kim varsa ailede hepsinin adı yer alıyordu, başta o profesörün... Sonra koştum Babiali'ye, gazeteleri dolaştım, gece oldu. Ertesi gün cenaze töreni, mezar, ev, miras kavgası...

«Bir ateş,» dedi biri.

Baktım Ada İskeleyi'ndeyim. Bir adam sallanarak eğildi.

«Kibritim yok. Sigara içmiyorum da,» dedim.

Karanlıkta mavi bakışlar. Yürüdü gitti. Benden başka kimse kalmadı iskelede. Şu şubat gecesinde. Demek şubat? Hangi yılın şubatı? Ha-

ni ben Haliç iskeleyi'ndeydim! Palto vardı sırtımda, atkı, şapka, kendimi buldum, yerimi buldum. Yaşadığım anı, günü buldum. O Haliç İskeleyi'ni hatırladım. O, eve gitmeyip Cağaloğlu'nda bir otel odasında sabahladığım uzak geceyi. Kaç yıl önceydi? Beş mi, altı mı? Kızmıştım eve, karım dediğim bir kadına. Yabancılaşmıştım. Kopmuştum. Bir geceyarısı Haliç İskeleyi'nde duymuştum yaşama yabancılığını. Yaşam dalgalandığında yitip gittiğimi. Bir noktadan da önemsiz olduğumu.

Kar vardı herhalde. Çamurluydu Ada İskeleyi. Bütün vapurlar gitmişti. Benim gideceğim yer yoktu. Ne eve, ne anneme. Şaşırdı bu beklenmedik geliş. Bir anlam veremezdi. Bir kopuş daha demek? Kaçıncısı? Birden hatırladım hepsim. Geçen son yılları. Günler tek tek önümden geçti. Bu, ikincisiydi, ikinci büyük kaçışımdı benim. Hem evin sokağına kadar gitmiştim bu kez. Sokak köşesindeki fener sönmüştü. Kar yağıyordu. Bacadan duman çıkıyordu. Bekliyorlar mıydı, kızım, oğlum, kaynanam? Bir araç olmalıydı elimde. Uzakta bir yerde, caddedeki o koca ağacın altında durup dinlemeliydim konuşulanları. Daha saat ondu, nasıl olsa gelecektir, diyorlardı. Ders çalışıyordu oğlum. Okul görevini hazırlıyordu kızım. Eve dönünce koparacağı fırtınaları hesaplıyordu karım. Başka bambaşka bir fırtına olmalıydı bu. Şöyle sabaha dek sürecek çeşitten. Kaynanam da bir kulağını duvara verip dinleyecekti. Kavgaların sonu hırslı bir sevişmeyle biterdi eskiden. Evliliğin daha ilk yıllarında... Bilirdim yan odadan yaşlı bir kadının kulak kesildiğini. Öpüşler, soyunuşlar, ilk çıtırtılar, kav-

ganin birden sevişmeye dönüşü, hepsine alışmıştı. Hoşlanıyordu bunlardan. Kocasını otuz yedisinde bırakmıştı onu. Dört çocukla kalmıştı. Yarım zevklerin tatsızlığıyla geçmiş yıllarını hatırlar. Şimdi de dalmıştı o günlerine. Kızım kıskırtıp saldırıya geçirtmek, sonra da gecenin tam orta vaktinde kocasının kollarında bağtırmak zevkten. ..

İki adım attım eve doğru. Bir ahtapot kollarını uzatmış çekiyordu beni. İşte bahçe, kar altındaki çamlar, odam, kitaplarım, radyom, yazılar, resimler, anılar. İttim o yapışkan kolları geriye. Başımı ötelere çevirdim. O boş, rüzgârlı yollardan geri döndüm. Yıllar öncenin bir gecesi aklımdaydı. Böyle bir geceydi gene. Kendimi gerçek kişiliğimle duymuştum. Akıl bazı anlarda dengesini bulur. Herkesin denge bozuldu dediği anlardır bunlar. Her şey gerçekte nasılsa, öyle görülür gözümüze. Abartmadan, işte yaşamımın böyle bir anıydı. Karar anı. Bir dönemeç. Caddeye koştum hızla. Bir kahvede oturdum. Geçen yıllar gözümün önündeydi.

Ankara'sı, Bursa'sı, dış geziler. Üç gün gitmedim eve. Bir geceyarısı Haliç İskelesi'nde düşünmüştüm ne yapacağımı. İleri mi gitmeli, geri mi dönmeli? Bir gece otelde kalmıştım, iki gece de Şehzadebaşı'nda annemin evinde. Saklayarak ondan gerçeği... Sözde karım çocuklarını alarak Ankara'ya gitmişti. Yalnızdım evde, sıkılmış, anneme gelmişim. Üçüncü günün akşamı döndüm eve. Hiçbir şey olmamış gibi. Odama girdim yatağa yattım. Karım. Karım gelince hiç

54

şaşırmadı. Üç gün konuşmadık. Geceleri odamın kapısını içerden kilitliyordum. O da gelmiyordu zaten. Bir gece kilitlemedim. Sabaha karşı yanımda çıplak bir vücut vardı. Her şeyini atmış üzerinden. Sessizdi her yer, her şey. İki de bir pancur gıcırıyordu rüzgârda. O kadar...

Yıllar geçti gitti ardından. İşte gene köprü* altı... Bu kez Ada İskelesi. Geceyarısını geçmiş. Gene gene gene! Ben hep o insan mıyım? Tekdüze yollardan kaçmak isteyen, kaçamayan. Bu yıllar nasıl geçti? Hatırlamıyorum hiç. Sanki beş dakika öncesi. Gelmişim oturmuşum Haliç İskelesi'ne. Dalmışım bir sigara içimi. Sonra kalkmış geçmişim Ada İskelesi'ne. Nedir zaman? Bizim dışımızda bir şey. Alıp bir şeylerimizi bizden götüren. Şu anla, yıllar önceyi bağlayan incecik bir ip var. Yok başka bir şey arada. Düşünüyorum düşünüyorum. Bunca yıl ne yaptım: Oğlum lise son sınıfta, kızım orta. Kaynanam öldü. Annem çok yaşlandı, koptu gerçekten. Geçmişin düşleri içinde. En eski anılan anlatır. Gençliğinin ilk günleri çocukluğu capcanlıdır. Elle tutulacak kadar yakındadır. Başlar anlatmaya. Mürebbiyesi Pauline Hanımın ilk eve gelişini. Çıplak ayaklarıyla sekiz yaşında uzun saçlı bir kızın sessizce gelip o kocaman şapkalı Levanten matmazelin ne biçim bir şey olduğunu anlamaya çalışmasını... Sonra Pauline Hanımın eve yerleşmesi, geceleri sessizce odasından çıkıp babanın odasına gidişi. Derken mürebbiyenin evin hanımı, üvey ana oluşu. Çilelerin başlayışı.

Ayrıntılara iner. Pauline'in şapkaları, tüyleri, kurdeleleri. Edirne'

55

de, İzmir'de Pauline Hanımla gezileri, arabalarla, yürüyerek. Onu giydirmek istediği ama annemin çıkarıp çıkarıp attığı hasır şapka. «Gâvur olursun,» demiş babaannesesi. Giyer mi hiç şapka o uzun saçlı kumral kız! Ama bir gün önceyi sorun, bilemez. Dün uzaktır, siliktir yoktur bir an öncesi de. Altmış, yetmiş yıl öncesi ise öylesine yakındadır, içindedir. Gizli yerlerde saklıdır anı dediklerimiz. En eski anılar en altta kalanlardır. En iyi korunanlardır. Belleğin en güçlü köşelerine sıkışmışlardır. Zaman esintisiyle uçup gidemezler onlar...

Şimdi annem uyuyordur. Yeni apartman katında. Tül perdenin ardında görür gibiyim yüzünü. Beni uğurlarken aralayıp o perdeyi, acılı gülüşünü. Şimdi gitsem, anahtarım la açsam kapıyı, uyanır, korkar. Gitmemeli şimdi oraya. Nasıl olsa geçer bir gece. Sigaram bitti. Kimseler de yok. Saate bakıyorum nerdeyse duracak. Bire gelmiş. Kent uykuda. Ben de bu saatlerde uyudum yalnız, umutsuz. Düşlerle boğuşarak. Son yıllarda bomboştu içim dışım. Kimse yoktu hayalini kurduğum. ^ Bir çölde yaşıyordum. Çocuklar kendi evlerinde. Karım, annesinin ölümünden beri yas içinde. Her geçen gün daha çirkin, daha basit, daha ilkel. Bu çirkinliği kendi yapıyordu daha çok. Güzel değildi, ama bu başka bir çirkinlikti, kendisinin yarattığı bir şey, daha doğrusu özlüyordu çirkin olmayı. Eğitiyordu çirkinliği, besliyordu, yaygımlaştırıyordu, bana da bulaştırıyordu. Bakıyordum sabahları aynaya kendimi çok çirkin buluyordum. Kendimden korkuyordum. Karıma da böyle görünüyordun herhalde. Birbirimizi dünyanın en çirkin yaratıkları gibi görüyorduk. Geceler, gündüzler geçiyordu. Kendimi de, onu da unutuyordum. Birden farkediyordum, bir yıl daha akıp geçmiş çirkin yaşantının içinde. Gülüyorduk, konuklar ağırliyorduk. Mutluluk oyunu değilse de bir ortak yaşantının gerçekliğine inanma oyunu. İsteklerimin akışına kaptırmıştım kendimi. Geceleri çalışıyordum eskiden. Birkaç yıldır bir yayınevinde çeviriler yapıyordum. Yazılarımı götürüyor bırakıyordum. Sabah erkenden evden çıkıyor, gece ancak yemek vakti dönüyordum. Yemek sofrası hazır. Oturup yiyorduk. Dört insan birbirinden uzak. Bir kızımın yakınlık görüyordum. Aramızda bir dostluk vardı. Bir anlaşma. Cumartesileri gidiyor okulun kapısından alıyordum. Yokuşun başında onu bekliyordum. Beni görünce mutlu olurdu. Atılırdı arkadaşlarından ayrılıp. Beyoğlu anababa günüydü. Acele acele anlatırdı. Günün olaylarını, okulu, arkadaşlarını, okul balosunun hazırlıklarını. Yalnızlığımdan kurtulurum. Kızım vardı beni duyan, anlayan. Oğlumsa kendi dünyasındaydı. Basketboldü bütün yaşamı. Evde olanlar umurunda değildi. Üniversiteyi bitirmek, sonra kalkıp İsveç'e gitmek. Orada yerleşmek, bir kuzeyli eş, bu bizim beğenmediği yaşantımızdan kopmak... Git-sindi istediği yere. Aldırmıyordum. Düşmanım-dı sanki o delikanlı. Kızıyordum onun atılganlığına, gençliğine. On dokuzunıdaydı. Gülüyordu bana her bakışında. İş bitmiş birini görürcesine. Yedi sekiz yıl sonra sen ellisindesin ben yirmi beşinde, altısında der gibiydi. Beni yaşlı buluyor-

50

du. Çağı geçmiş biri. Anasını da. Tek başına o vardı yalnız. Mademki erkekti, gençti, yarınlar onundu. Hiçbir zaman ilişki kuramadım oğlumla. Hep yabancı kaldı bana. Bir hasım, nerdeyse bir düşman. Hiç sevmiyordum oğlumu. Olmasa daha iyiydi. Gitsin istediği yere. Bir daha gelmesin. Karım, oğlum bir yandaydı, unutmak, yok saymak istiyordum onları. Bir kızımı varlığını gerekli saydığım. Beni anlayan, tanıyan, seven. Kimse yoktu, kimse. En acısı buydu, bu yaşamda bağlanacağım başka tek insan yoktu, olmayacak gibiydi.

Şimdi o ölü noktadayım. Duyarsız, etkisiz, bir boşlukta sarkıtılıp kalmış. Şu geceyarısından bir saat sonra, şu karlı şubat gecesinde orta yaşlı bir erkek kendini düşünüyor. Bunca yıllık evlilik yaşantısını. Yıllar havaya uçup gitmiş. Kim o kadın? O kadar yıldır yüzünü göre göre ezberlemiş olmam gerek, ama nasıl bir yüzü var, hatırlamıyorum. Kızımı, oğlumu da. Yalnızım, tek başımayım. Yeni doğmuş gibiyim. Ölmüş, sonra tekrar dirilmiş bir yaratığım sanki. Birkaç yıl önce Haliç Iskelesi'nde bıraktığım yaşı kırka yaklaşmış adam beni bekliyor eski yerinde. Gitsem onu bulacağım bir kanepede sigara içerken, ne yapacağını düşünürken. Şimdi de burda, başka bir iskele kanepesinde daha yaşlı daha da derinden düşünen biri de düşünüyor ne yapacağını. Bir dönüm noktasından nasıl döneceğim? Olumluya mı, olumsuzu mı? Hem olumlu nedir, olumsuz nedir? Kime göre nedir, ne değildir? Yıllar önce de kaçmıştım böyle, her şeyden, kendimden üç gün sonra dönmüştüm gerisin geri. Ne olacaktı dönmeseydim? Yokluğumu duyacaklar-

pıma gelirdi. Kilitlerdim. İçerden. Vururdu açmazdım. Giderdi. Kapı açık kalmışsa girer ışığı yakar: «Uyuyor musun?» der uyandırır. Ya da üstüme eğilirdi, korkuyla sıçardım. Sonra giderdi, bir yakınlık, bir sevgi belirtisi göstermeden. Kimi zaman kendini zorlayarak böyle görünmeye kalkışır. Ardından bir istek var bunun, derdim. Bir çıkar, bir hesap gelecekti. Zaten hemen belli ederdi içtensizliğini. Evlilik bir görüntüyü. Yıllar yıllar önceki aşk oyununu unutmuştu. Niye evlendiğimizi. Ben, kendisi, çocukları, anası, kardeşleri, işi arasında gereksiz bir şeydim. Olmasam daha iyiydi. Haftada, on günde bir cinsel ilişkimizi bir görev gibi yerine getirirdi gene de. Ayrı odalardaydık en azından beş yıldır. Ayrı yataklar, yorganlar, düşler...

Hep hatırlama, hep aramak bir şeyleri!.. Elden kaçmışları. Bulmak istemek onları. Bir sigara yaktım. Saat bire geliyordu. Kalktım, merdivenden çıktım köprü üstüne. Eminönü'ne doğru yürüdüm. Tek tuk geçenler vardı, deli gibi koşan bir iki otomobil. Karşı kaldırıma baktım, bir sarhoş dayanmış parmaklığa, başı eğik, öyle duruyor, 1935'in bir Nisan günü çıkıp geldi birden. Bir öğle saati. Babamla o kaldırımdan Eminönü'ne yürüyüş. Havra Lokantası. Sonra alışveriş. Orozdibak. Hep golf pantolon giyerdim. O gün ilk uzun pantolonumu almıştım. Üç ay sonra öldü babam. Son gezintimiz o. Ne zaman Haliç'e bakan kaldırımda yürüsem Eminönü'ne doğru, o Nisan gününde bulurum kendimi. Babamı ya-

satmak için o kaldırımdan geçerim arada bir. Zordur bir ölüyle yaşamak beş dakikalığına, babam bile olsa... Ama şimdi babamı yaşatamam. Kimseyi diri istemiyorum. Elle tutulmamalı, gözle görülmemeli. Bu geceyarısı yalnızlığı tam bana göre. Eminönü boş, güvercinler bile yok. Hep yürü-meli... Fatih'e dek. Annem uyumuştur. Bu gece benim çalışma günüm değil, bilir. Gitsem uyanır hemen. Bakar endişeli gözlerle, ben demedim mi bu kadın, kann! diyerek. Tartışma istemiyorum. Yaşam yanlışlarımı bir başkasının önünde kabullenmek de... Bir sinema olmalıydı, sabaha kadar üstüste filmler gösteren. Yok öyle bir yer bizde. Otele gitmek, bir kurşun rengin acı ağırlığını duymak. Hüzünlenmek gerek-sizcesine. Her otel odası hele ucuz otellerin, bir geceliğine kalınıp, geçilen büyük kent otellerinin, odası, bir çeşit mezardır. Oralarda uyunmaz ölünür, ölmek istemiyorum. Yaşamak da istemiyorum. Bu gece koparmışım iplerimi. Yılların bağlan yitince ne olunursa, öyle. Bir genelev ya da bir eski tamdık kadın. Rasgele biri. Onun evi, odası, yatağı. Hiç böyle sevinçler yaşamadım gibi geliyor. Sanki hiç kadınla yatmadım. Nasıl yatılır kadınla, nasıl sevişilir, onu da bilmiyorum. Nasıl öpülür. Her şey, boş, temiz, bembeyaz. Anılarım unufak olmuş tozlaşmış... Bir yokuştayım, kitaplarla dolu bir yer, ke-penkler örtük parmaklıklı kollarla. Bir ufak yokuş. Daracık sokak. Köşedeki tütüncüden bir maden suyu, bir Birinci, bir kibrit. Gitmeli gaze-

teye. Tam sayfaların bağlandığı saattir. Mürettephanede bir bayram telâşları vardır, iş bitecek, evlere koşulacak, bir eşe, bir yatağa, bir uykuya. Kapıcı Koreli yan uykudaydı. Farketmedi bile bahçeye girdiğimi. Havuz başında bir sandalye unutmuşlar. Çınarın altına çektim, oturdum. Ört yapısı karanlık, arka yapının ilk katında ışıklar yanıyor. Makine bölümü loş. Saat bire geliyor. Nerdeyse onlar da başlarlar işe.

Geceler, geceler geçirdim bu yapının içinde. Sekiz yılımı yedi gazetenin gece çalışmaları. Yedi buçukta gelirdim. Radyo başına geçirdim. Radyo gazetesini muhakkak dinlemeliydim. Yazı işleri müdürü ile gece sekreteri az sonra gelirdi. Dış haberlerin önemlilerini çıkarırdım. Gelen ajans bültenlerini keser, kâğıtlara yapıştırır-dım. Bir makine gibi, radyo, makas, kola fırçası, bültenler. Hiç konuşmazdık, kimi zaman bir saat. sürerdi bu susuş. Gazeteyi acele hazırlamak gerekirdi. Çırak gelir dizilecek haberleri alır götürürdü. Kahveci boyuna çay taşırdı. Bir ara, ra-hatlayıverirdik. Üçüncü sayfa tamamdı. Çifte,, üçe başlıklar atmıştım. Bir kat yukardaki mürettephaneye çıkardım. İbrahim usta tezgâhın başında beni bekliyordu. Sayfayı bağlardık, işimin en önemli bölümü biterdi. Saat on bire gelmiş. Şimdi baş sayfaya girecek kaç tek sütunluk ya da iki üç sütunluk birkaç haber bekleyecektim. Güney Amerika'da bir ihtilâl mi patlak vermiş, bir devlet başkanı mı ölmüş, Vietnam'da bir köy mü yanmış? Umulmadık bir haber girerdi ancak bu son

dakikalarda. On ikide yukan çıkardık birlikte. Ajans da son bültenini gönderirdi. BBC'yi dinlerdim, son Türkçe, Fransızca, İngilizce ha-

63

I

ber yayınlarını. Çoğunlukla pek önemli haber olmazdı bu saatten sonra. Mürettephanede şenlik başlardı artık. Nezih gider Pala'ya takılırdı. Musahhih Sait sermürettip yardımcısı Ali'yi kızdırır: «Ali'nin hanı var, Ali'nin hanı var.» Başlardı o da ananın bilmem nesi var, diye karşılık vermeye! Hep aynı şakalar, aynı geceyarısı takılmaları, hiç değişmezdi. Hep aynı küfürler. Derken biri su atardı sırtına, kovayı kaptı mı kovalardı Ali Usta... Merdivenden bahçeye, derken sokağa, Sultanahmet'e kadar kovalamıştı bir kez.

Unuturdum kendimi, kendi sıkıntımı. Dalar giderdim bu apayrı dünyada. Sanki bunun dışında başka bir yaşam yoktu. Nezih çağırırdı arka pencere önüne. Karşı apartmanın üst kat pencereleri aydınlıktı, ardına dek açıldı camlar. Sıcaktı hava. Turist Alman kızları soyunuk dolaşırlardı. Nokta kadar küçüktüler, ama çıplak kadınlar nokta kadar da olsa geceyarısından sonra çekerdı mıknaş gibi. Nezih bakardı ki kalabalık çoğaldı: «Haydi gidin ulan işinize, hiç kadın görmediniz mi yuh!» der kovalardı çırakları. Operatör Mehmet başlardı yanık bir türküyü. Sayfaların kalıpları alınmıştır. Birinci sayfanın son başlıkları yerli yerine yerleşmiştir. Topal Hayri usta son kez bakardı sayfaya. Sayı numarasına, tarihine. Sonra matrise gönderirdi. Kalıp giderdi tekerlekli masayla matris tezgâhına. Tamamdı, iş bitmişti. Saatlere bakardık. İkiye çeyrek var. Tam Sirkeci - Edirnekapi tramvayının kalktığı an! Divanyolu'na kadar koşmalı mı? Çabuk olsak yetişiriz. Tramvay öyle de hızlı uçar tırmanır ki yokuşları! Oturup köşedeki kahvede bir tavla atmak da var hesapta. Beyazıt'a doğru ağır ağır yürümek de. Ordan burdan konuşarak gündelik yaşam öykülerini en gizli ayrıntılarına kadar anlatarak. Havuz başındaki kanepeler bekler geceyarısından sonraki insanları. Öteki gazetelerden de gelirler, nerden çıktığı belli olmayan gece insanları da gelir, hiç bilmediğin tanımadığın kişilerle kırk yıllık dost olunur yol boyu. Sevilerden, geçimden, çocuklardan, çapkınlıktan, yaşamın her şeyinden konuşulur.

Havuz da vardı avlunun ortasında. Bahçe boştu. Koreli, kapıda uyukluyordu. Haberi bile olmadı. Kanepenin bir bacağı kırılmış, taş dayamışlar altına. Oturdum, arka kapının bütün ışıklar yanıyordu. Bir süre daldım gittim. Bir boşluk, bir sis içindeydim. Bazı anların süresi ne kadardı bilinmez. Saatler geçmiş gibidir, oysa bir dakikacıktır akan. Zaman denen şeyin oyunu! Bir ses duydum birden. Kürt makinist yardımcısı Hasan'dı.

«Hangi rüzgâr atmıştır böyle?»

Geldi yanıma oturdu. Bir sigara uzattım.

«Evden mi attılar?» dedi.

Güldüm.

.«Kendim düştüm,» dedim.

«Kendi düşen ağlamaz,» dedi.

Sustuk sonra. Oysa her zaman çok konuşurdu. Sigaralarımız bitti. Kalktı.

«İş başlıyor galiba, sabahçısın,» dedi.

«Öyle galiba,» dedim. «İlk değil ki.»

Kaç kez sabahladım burada. İş biterdi iki buçukta. Herkes giderdi evine. Gazete koleksiyon-

64

insan bir ormandır

65/5

larmın bulunduğu odaya giderdim. Yayardım uzun masanın üstüne hepsini. Özellikle akşamüstleri çıkan bol tefrikalı gazeteleri. Hepsinde açık saçık romanlar olurdu. Onı günlük, yirmi günlük. Hepsini birden okurdum. Sonra dolaşırdım ön yapıda. Sonra arkaya geçerdim tekrar.

Sekreterlik odasının telefonları uykuya dalmış. Karşı evlerde tek bir pencerede bile ışık yok. Herkes uyuyor. Bir bendim kente karşı, geceye karşı dimdik duran. Radyoyu açardım, kısa dalgada bir yer. Sabaha kadar sürerdi film melodileri.

Haberler. Başımı tahta masaya dayardım. Tam dalacağım an kapı gıcırdar, Hazım hoca girerdi.

«Siz de burad mısınız?»

«Evet.»

O her gece tashih odasında uyuklardı. Masanın üzerine uzanarak. Yazı tomarları da yastık ödevini görürdü. Genç çırakları okşar: «Tepede bir horoz var değirmen çeviriyor, görmek ister misin?» Tavan arasına çıkan bir merdiven vardı orada. Çırak korkar kaçardı. Hazım hoca-. «Horoz sahiden değirmen döndürüyor, inanmıyorlar,» derdi. İlkokul öğretmeni idi. Yeni karısı, üç üvey oğlu her şeyini elinden alırlardı. Öğretmen aylığını, musahhih ücretini, evini, bahçesini. Arada gizlice kitap tashihleri de yapardı. «Tahsisatı mesture,» derdi onlara. Ancak bu para elinde kalırdı da ondan! İlk karısından iki kızı vardı, yüksek memurlarla evli. «Notre Dame' larda okuttuk da ne oldu, tahta masa üstünde uyuyoruz.»

«Hayrola,» dedi, «yoktunuz kaç zamandır?»

Gece çalışmasını bırakmıştım iki yıldır. Yal-

66

nız çeviri yapıyor, dış politika yazıları hazırlıyordum gazeteye.

«Hanımla mı gene...» dedi.

«Yok,» dedim. «Bir kaçamak.»

Uydurdum bir öykü. Onun anlayacağı, hoşlanacağı türden. Bir evli kadınla buluşmuştum. Sultanahmet'teydi apartmanı. Bire kadar orada kalmıştım. Kocasını sabaha gelecekti Anadolu'dan. Annem hasta, ona gidiyorum demiştim karıma. Yalan yalan üstüne! Sabaha karşı saat üçte çapkınlık öyküleri uydurmak hoşuma gidiyordu.

«Güzel mi?» dedi.

«Genç, sarışın bomba.»

«Kaç?» dedi.

V işareti yaptım elimle.

«Yeter,» dedi. «Ama koynunda sabahlamak başkadır.»

Anlattı anlattı durdu. Çeyrek yüzyıl önceyi geri getirdi. Eski Tan Gazetesi, o zamanın ünlü yazarları, şarkıcıları, otomobile geceyarısından sonra gidilen Maslak gazinoları, kumarhaneler...

«Yaş otuz beş,» dedi. «Necmi Sahir vardı, hani ünlü röportajcı, şarkıcı, Yedide Hanımla yaşıyordu. Daha doğrusu Vedide Hanım para ye-diriyordu ona. Bir de arkadaşı vardı, Leman. Binerdik taksiye Sirkeci'den, verdin mi on kâğıdı doğru Maslak'a, Kevork'un meyhanesine. İki bölümlü, önde çalgıcılar çalardı bir de arkası vardı, iki oda, yatak özel sofraya, eh eh.»

Doğruydum anlattıkları. Abartmasız doğru. Dalar giderdi hep bu eski öyküleri anlatırken. Kaç kez dinledim üstüste. İşte bir daha... Yeniden canlandırdım o Maslak meyhanesini. Yüzler

67

yüzler. Kadınlar kadınlar. Sonra ilkokuldaki çocukların anneleriyle geçirdiği serüvenler...

«Bir tombul vardı. Öğretmenler odasında kimse yokken!..»

Hep aynı birbirine benzer şeylerdi. Daldım eski gecelere. Birden geldim, döndüm, içinde olduğum zamana. «Evet, hoca biz de bir papaz uçurduk, ııe yapalım, on beş yıllık evliyiz.» Kıs kıs güldü.

«Konuşumsun öyleyse,» dedi. Derken sekreter arkadaşlar, mürettepler, çıraklar ardı ardına çıktılar. Bir süre konuştuk. Yeni arkadaşlardı. İçtenlik yoktu konuşmalarımızda. Çoğu gençti, düşünceleri hızlıydı. Bir yabancılik duyuyorlardı. Bir an önce evlerine gitmek istiyorlardı. Radyo çalışıyordu hâlâ. Belgrad' mis. Bu dünyaya ait olmayan bir müzik. Eski masamı buldum. Bütün elektrikleri yaktım, masa lambasını da... Eski günlerdeki gibi. Bir anda beş yıl gendeydim. Bir geceyarısını dirilttim. Herhangi bir geceyarısı... Hangisi olursa olsun... Zaman makinesi olsa, saklasa geçmiş günleri, geceleri. İnsan istediği zaman kaçabilmeli gerilere. Yaşadığı anın dışına...

Radyo basındaydım. Arjantin'de ihtilâl olmuştu. Peron'un sarayını uçaklar bombalamışlardı. Ajans bültenleri bildiriyordu en yeni haberleri. Manşet bu olacaktı. Peron'un düşüşü. Geceyarısını geçmişti. Telefon çalışıyordu, ikide bir. Son bültendeki haberleri kesip yapıştırdım. Başlıkları attım. Tamamdı işim. Radyodan İngilizce, Fransızca yayın aradım bir süre. Bir tango bul-

68

dum. Koca odada kimse yoktu, herkes üst katta sayfa başındaydı. Bıraktım Peron'u, dinlemeye başladım tangoyu. Rumca sözleri vardı. Telefon çaldı. Bir kadın sesi. Gül'dü. Yann gelecek. Sabah erkenden, kimse yokmuş evde. Telefonu çe-virivermiş. «Annem komşuda,» dedi. Kapattı. Radyoda son haberleri aradım. Yukardan cırak geldi. «Yeni ajansları bekliyorlar,» dedi. Çıktım hemen yukarı. Tezgâh başındaydı İhsan, Salim, Nezih. Bütün sayfaların kalıbı alınmıştı. Bir spor, bir de baş sayfa bağlanıyordu. Aklım telefondaydı. Yann gelecekti. Sabah onda. Şimdi saat yarım. Daha bir saat buradayım. İkiye çeyrek kala tramvay. Ev, annemin odası. Yoğurt, domates, peynir, ekmek, bira bekler beni masamda. Annem de uyumazdı bazen. Sonra yatıp uyuyacağım. Sabah kalkıp gene gazeteye koşacağım. Gül gelecek... İş bitmeden tramvaya koştum. Şehza-debaşı'nda annemle konuştum : «Sabah erkenden kaldır,» dedim. İki buçuktu yattığımda, yedide uyandım. Annem kıyamamıştı. Tıraş oldum giyindim, fırladım. Yolda hep yürüdüm. Vakit vardı. Uykusuzdum, başım ağrıyordu. Kesindi kararım, onunla konuşacaktım. Bir bıçak dayamıştım sırtıma.

Kıpırdıyamıyordum, batıyordu. Ne olacaksa olmalıydı. Gül oynuyordu duygularla, anılarla. Lise son sınıftaydı. Bense otuz dört yaşında. On yedi yaş vardı aramızda. Yaşanmış yaşanmamış on yedi yıl! İki çocuk bir eş vardı, usanç vardı. Geceler dolusu cinsel açlıklar, doygunluklar vardı. Ondaysa bembeyazdı yapraklar, yeni yeni yazılıyordu, yazılacaktı. Bende bir şey bulmuştu. On sekiz yaşındaki bir genç kızın aradığı hayal coşkusu. Bir açılış, bir değişiş. Sev-

69

gi değildi bulduğunu sandığı. Bir oyalanma... Saat onda geldi. Ahşap yapının çatı katındaydı odam. O saatlerde boştu, kimse yoktu. Küpeleri uzun uzundu, şaha kalkmış bir atlı iğnesi vardı. Çok güzeldi. Görmek yetmeliydi. Dokunmak, öpmek arada. Sesini duymak. Dayanamıyordum. Bitirmek istiyordum. Bir evliliği yıkamazdım onun için. Sonunu bilemediğim bir serüvene atı-lamazdım. Ondan da vazgeçemezdim. Çıkmazdaydım, boşluktaydım. Karşı karşıyaydık ufak odada. Neler söyledim. Yalnız ben konuştum. Öpmek, okşamak yetmiyordu. On sekiz yaş dünyasının dışındaydım. Bir daha. arama dedim, ne de gel, ne de telefon et. Güzelsin dayanamıyorum, her şeyim sana doğru akıyor. Hiçbir şey demedi. Kalktı, çantasını aldı gitti. Ardından izledim. Beni görmüyordu. Bir dolmuş bekledi.

Bindi, Sonra bir kez daha buluştuk. Park Pastanesi'nde... Liseli bir kızdı o gün. Okul giysileriyle... Bir öğretmenden öğrencisiyle sanki rasgele karşılaşmış. Sonra gitti. Bir kez daha telefon etti, bir kitap sordu. Bitti. Bir yıla kalmadan evlendi bir aktörle: Gelinliğini Avrupa'dan getirmişler. Gazetede okudum. İki yıl sonra ayrıldı. Fakülteyi bitirdi. Bir bankada memur olmuş. Birkaç serüven yaşamış. Bir akşamüstü Kadıköy vapurunun üst lüks mevkiinde karşıma çıktı. Aynı masadaydık. Yanında sakallan uzamış biri vardı benim yaşlarımda. Gözleriyle selâmladı beni adam anlamadan. Yılların ardındaki küçük kız yoktu artık. Kırışıklıklar vardı gözlerinin altında. Yaşamış yaşatmış bir kadın yorgunluğu. Beni yaşatamadı, düşlere iteledi. Ben gene yalnızdım, evli bir adam, çocukları ortaokula giden, umut-

70

Jarı kurumuş, istediğini yapamayan biri. Kim yapabilir isteğini? Hem nedir istediğimiz, bilir miyiz ne istediğimizi? O da bir roman, bir film insanıydı benim için. Yaşantıma nasılsa girmiş bir düş kişisi.

Radyo bozuk, durdu birden. Sabah yaklaşıyordu. Rotatifin vınlamasını duydum. Aşağı inmeli, ustanın çayını içmeli. İlk gazeteyi almalı, elim mürekkeplenmeli. İnsansız bu evrenden kopmalıyım. Şairin dediği gibi: «Ne içindeyim zamanın, ne de büsbütün dışında.» Çizgisinde-yim bir sınırın. Kent uykuda, karımsa kitaplık odasındaki divanda. Benim odam boştur. Soba da yanmamıştır. Buz gibidir. Masamda açık kalan bir kitap. Defterler, notlar, notlar. Bir tekmeyle yıkmalı hepsini! Kişiyi nesneler bağlar. Bir tekdüze gidişe zorlar bizi nesneler. Sizi bekleyen bir masa, bir koltuk, bir radyo, bir kitaptır. İnsanlar değişir, eskir. En sevdiğimiz oğlumuz, kızımız da o ilkokul çağının çocuğu değildir. Baba derken gözlerinin içi gülen kişi değişir, yabancı olur size. Karınız o buluşma günlerindeki genç kız değildir. Siz de bir başkasısınız. Bir çocuk yaşar içinizde. Hiç büyümmez, yaşlanmaz. Odanın içini kâğıt insanlarla doldurduğunuz, tavla pullarından futbol takımları kurduğunuz günler dün gibi. Lig maçları yaptırmak pulları renk renk boyayarak. Fener, Galatasaray, Beykoz, Vefa, Zekiler, Nihat'lar, Fikret'leri o tavla pullarında kişileştirerek...

71

Üç odalı bir eve geçmiştik 1935'de. Baba evini bırakıp Karagömrük'e taşınmıştık. Tramvay Caddesinde bir ev. Bir karyola, üç koltuk, bir divan, bir aynalı dolap, bir de çini soba. Yolda hamalın sırtında paramparça olduysa o yeşil soba. Bir balkonumuz vardı, tramvayların geçip gidişlerini seyrederdik. Yan evdeki karı kocanın dövüşmesini korkuyla izlerdik. Derken kızıl oldum. Ortaokulda ilk yılımdı. Her sabah tramvayla iki aktarma yaparak okula gelirdim. Bir yabancı okula. Annemin elindeki para azalmıştı. Dedem, dayım uzaklardaydı. Annem elmas küpesini, altın bileziklerini, pırlanta yüzüğünü Emniyet Sandığı'na koymuştu gene. Kira on beş liraydı. Okulun aylık taksidiyse on lira. Öğleden sonra etüd saatleriydi. Yemeğe çıkar, sonra okula dönerdim... Artık babamın her ay para ödediği Hacı Recep masal olmuştu. Bir sandviç, iki simit yetiyordu. Bir gün çıktım, bir daha dönmedim o okula. Sinemaya gittim, iki film seyrettim, eve döndüm. Ertesi gün de okul diye çıktım, Şehzadebaşı'nda iki ay sinemada otuzar bölümlük bir film seyrettim, okuldan döner gibi eve geldim karanlıkta. Sonra annem anladı, bir tokat attı başka bir şey demedi. Paralı okul dönemi böyle bitti. Bir semt ortaokuluna yazıldım. Babamın çalışma yılları emekliliği doldurmuyor-du-, bir tazminat verdiler, üç bin lira. O parayla üç odalı bir ev almıştık. Ana oğul, ikili bir yaşantı. Tıklım tıklım kalabalık bir sokakta, sabahtan akşama dek kavganın, gürültünün eksik olmadığı... Sonra yıllar geçti. Sokak apartmanlarla doldu. Bizim ev ezildi aralarında. Yaşlandı annem, kendisiyle birlikte büyüyen Peyker Hanım-

72

la otururdu pencere önüne. Geçmişin anılarına daldardı. Birlikte yaşanan bir çocuklukları vardı. Peyker'ler, Peyveste'ler,- Zühal'ler, Manastırlar,, Musul'lar, İzmir'ler. Sonra annemin ilk evliliği. Yaş on sekiz. Arnavutluk, Sırbistan sınırları. Kaymakam eşile geçen yıllar. İki çocuğunun doğumu, ölümü. Verem bir eşin ölümüne doğru gidişi. İlk Dünya Savaşının başladığı yıldır. Döner annem Göztepe'deki baba evine. Ölü bir kocayı Mersin'de toprağa verip. Üç yıl geçer, sonra babamla evlenir. Koca bir ev, kalabalık bir ev içi, kayıncı, üvey çocuklar, akrabalar. Viya-na'da geçen mutlu sekiz ay, sonra doğan çocuk, ben. Hiç büyümeyen bir çocuk! Kendi gözünde de öyle! Annemin, o yetmiş beş yaşındaki kadının gözünde de! Kazak giy, terledin, su içme, karın sana hiç dikkat etmiyor, deyişler. Hiçbir zaman sevmemi karımı. Sevmek istemedi. Hep bir yabancı saydı onu. Torunlarına yakınlaşmak isterdi. Gelin bile demediği, oğlunu elinden almış bir yabancı önlerdi bu yakınlığı...

Çıkardım cüzdanımın içindeki annemin resmini. Bunu da tapuda bir satış için acele çektiymişti. Gözler hiç değişmez insanlarda. Annemin beş altı yaşlarında tostoparlar pembe bir kız çocuğu resmi var, al o gözleri getir yetmiş beş yaş resminin yanına, farketmez. «Ölür de her yanımız sağ kalır neden gözler?» Bu soruyu düşündüm, daha çok acı çekmesi için herhalde, dedim. Ne saç kalır, ne yüz, gider her yanımız yıllarla, dökülerek, değişerek, başkalaşarak. Gözler kalır yalnız. Karşılaştınız mı çocukluğunuz yıllann-

73

•dan biriyle sizi gözlerinizden tanıyabilir. Şarkılar, şiirler boşuna değil. Bir yaşanmışlığın ürünüdür.

Radyoda hiç ses yok. Saat beş. İlk uyanışlar başladı kentte. Karım belki de şu anda uyandı. Geçmiş bir geceyi yaşadı mı? Düşlerinde bir yerlere gitti mi? Bir evliliğin koptu kopacak bir gerginlikle geçmesi yıllarca... Onun sanki bu bağ koparsa hiçbir şey yitirmeyeceği havasını vermesi boyuna... Kalkıp bakar oğluna kızına... -Okullarına gidecekler. Lisenin minibüsü gelip alacak kapıdan saat yedide. Kahvaltılar hep ayaküstü olur. Zorla iki lokma atılır ağza.

Daha dün ben de o evrendeydim. Kalkmıştım altıda. Gaz sobalarını yakmıştım. Gazeteleri kapıdan alıp pencere önündeki koltuğa oturmıştım. Yanm saat sessizliğimi duymuştum, tek başına olmanın huzurunu. Oysa yollara düşecektim birazdan. Kavgasız, gürültüsüz. Dün gecedan bir para lafı vardı yarım kalan. Yetmiyordu aylık. Artırmam gerekiydi. Ama nereden bulacaktım? En iyisi kaçmaktı. Girmeden geçmiş yılların çekişmesine, nedametlerine, pişmanlıklar zincirine...

Silkindim. Evde değildim. Gazetedeiydim. Makine vınıyor hâlâ. İndim merdivenleri, Zeynel usta bir gazete çekti. Baktı, uzattı. Sekiz sütunluk bir başlık: İnönü'lü bir söz. Zeynel usta ön yapının arka odalarında kalırdı. Sansın bir karısı vardı alımlı. Çocuksuzdular. Dedikodu yapı-

74

lirdi kadın için. Çırakları almış kocası yokken odaya! Yok muhasebeci ile sevişirmiş! Adam da bilinmiş, aldırılmazmış. Bir sandığın üstüne iliştim. Gazeteye bakıyorum. Zeynel «Beyefendi eğlenceden mi?» dedi. Bilmiyor saatlerdir orada olduğumu. «Bir arkadaşın evindeydik,» dedim. Bayiler gazeteler dağıtıyorlardı bahçede. Hattâ bitmişti bu iş. Açık hava iyi geldi. Derin bir soluk aldım. Koşuşan koşuşanaydı. Sokağa çıktım. Bir çay iç-meli. Ankara Caddesi'nden ağır ağır indim. Kafam durmuş. Hiçbir şey hatırlamak istemiyorum. Dünya bir yanda ben bir yanda... Böyle eski sabahlarım vardı. Vapura yetişmek için koşarak. İşte gene hatırlama!.. Arnavutköy vapuru saat altı on beşteydi. Kimi zaman daha beşte gelirdim iskeleye. Köprü açılmış olurdu o sıralarda. Çoğunlukla kış ya da güz sabahlarıydı. Koca gemiler geçerdı karanlıkta. Elimde mürekkep kokan gazete. Eve gidecektim. Oğlum küçüktü, ilk adımlarını atıyordu. Kırk beş dakika sonra Ar-ınavutköy'deydim. Herkes uykudaydı. Anahtarı sessizce sokacaktım kilide. Arka bölmege geçecektim çoraplı. Banyoda elimi yüzümü yıkayıp yatak odasına. Karım uykudaydı. Yavaşça girecektim yanına. Uyanacaktı, ama uyanmamış gibi yapacaktı. Kıpırdamayacaktı bile. Oysa günlerdir beklemiştim. Kadındı yanımdaki, yalnızca bir kadındı. Sahip olmak istediğim bir vücut. Elimi uzatmak istedim, çekinmedi. Ya birden bağırsa : «Uykuda da rahat yok mu?» diye!.. Gözlerimi yumar, uyuma denemesi yapardım. Uyuyamazdım. Her şeyim ona doğru akardı. Evliliğimizin lik günleri gelirdi aklıma. O sabahlar, o

75

geceyanları, o saat üçlerde sevişmeler, yerde, yatakta, ayakta... Ayaklarımız değerdı birden. Sıcaktı, bense buz gibi. Çekilirdi kendi evrenine o sıcak ayak. Dönerdim sırtımı, pencereden gökyüzünü seyre daldırdım. Dışardan bir kapı gıcirtısı duyulurdu. Kayınvalide kalkmış mutfığa girmişti, isteyerek birtakım tabak çanak sesleri çıkaracaktır. Bir şangırtı, sonra bir musluk ötmesi. Ben uyandım haberiniz olsun, dercesine. Sonra daldırdım kapkara bir uykuya. Uçar giderdim evden, çevreden. Ta çocukluğumun Çamlıca Tepesi'ne.

1934 yılında bir gün babamla bir gezi yapmıştık. Sık sık onu görürdüm. Babamın çıplak sırtı, güneşte yanışımız, yediğimiz kirazlar. Ni-met'le Nihal. Köşe kapmaca, saklambaç, koşmaca. Oradan Bomonti Bahçesi, ilkokulda bir 23 Nisan temsili. Bugünün koca koca kadınlarının, erkeklerinin çocuklukları... Sonra karışacaktı hepsi birbirine. Düşler gerçekler altüst olurdu. Karım çıkardı birden ortaya. Kuşkulu bakışlar ama sahte gülüşlerle. Çocukluk anılarımın içinde yer alamazdı o. Sanki hiç çocuk olmamış gibi. Olmayacak biri. Hep böyle, yüzü gülmez, kaşları çatılmış, her an bağınıp çağırmaya hazır...

Bir kahveye girdim, iki kişi uyukluyordu mermer masaya başlan dayalı. Hiç uykum yok. Gazeteye göz gezdiriyordum. Her günkü olaylar. Hep heyecanlandırın, korkutan! Mutluluk vereni hiç yok. Gazeteler bir korku, bir heyecan, bir

76

ürperti aracıdır. Boris Karloffun filmleri gibi! Frankeştayn'ı Ferah Sineması'nda seyretmiştim annemle beraber. Mezardan çıkarılan ölülerden bir insan vücudu yaratan, elektrikle ona yaşama gücü veren doktor. Gözlerimi kapatmıştım. Görmemek için, ama parmaklarımı aralayıp gene de görüyordum.. Hem korkup, hem korkmamak, hem istemek, hem istememek! Benim çelişkim burda işte. Sabahın altısında, Sirkeci'de bir sabahçı kahvesinde vardığım sonuç. Sallanmak iki istek, iki gözlem, iki yaşam, iki kişilik .arasında. İkisi mi? Kaç iki? Sayısını kim bilebilir kişinin içindeki «kişiliklerin?»

Attım gazeteleri. Çay çok güzeldi. Kahveci aldı bıraktığım gazeteleri.

«İnönü gene konuşmuş,» dedi.

«Hep konuşur o,» dedim.

«Ne olacak Kıbrıs işi. Bombalayacak mıyız gene? Çıkacak mıyız?»

Sabah sabah politikacı kesilmek varmış! İşte başka bir ben çıktı ortaya. Herhangi biri gibi •olan... Her mahallede benzeri çok çok bulunan... Başladım İnönü'yü, GHP'yi, Yassıada'yı, Menderes'i, sonraki ortaklık hükümetlerini anlatmaya. İnönü kabinesi de sallantıdaydı. Bugün var, ya-nn yoktu. Çayını içiyordu kahveci de. Arada bir «Bak sen, bak sen,» diyordu. Kahveci Ahmet efendi, ya da Mehmet, ya da Hasan! Yıllardır bildiğim biri. Kimbilir kaç sabah düştüm kahvesine böyle. O da beni tanır, ama kim olduğumu bilmez. Bir gazeteci, o kadar. Sormaz da. Böyledir sabahçı kahvelerinin yasası, kimse kim, sana ne bana ne! Bir insanın iç yaşamı kapalı olmalıdır başkasına. Herkesin derdi, sorunu kendine. Anı-

77

ları da... Örneğin şu adam, o kadar yakınımda, yıllardır bildiğim, tanıdığım biri. Ama adını bilmiyorum. Nerde oturur, ne yapar, ne düşünür o, hiçbirini. O da öyle. Neye benzer insanoğlu? Bir ormana!.. Kalın, sık ağaçlarla dolu, güneşin zorlukla sızdığı bir orman. Amerikalıların «Jungle» dedikleri baltakesmez bir orman. Filmlerde, önde giden yerliler uzun baltalarla, dallan kesip yollar açarlar ya, o tür bir orman. İnsan bir ormandır. Her anı bir ağaçtır içinde. Upuzun, dört köşe, yuvarlak, kimi dallar yeşil, kimi dallar kuru... Yaşam esintilerine tutuldu mu, acı verir bu dallar birbirine çarptıkça. Tek tek sallandılar mı, hoşlanırsız da, hepsi birden coşkuya kapıldılar mı dayanılmaz bir depremdir.

Kahve doluyordu. Kalktım, iki çayın parasını verdim, gazeteleri de bıraktım. Eminönü'nde-yim. Yeni Cami kuşlarıdır bu saatlerde. Yeryüzünün bütün kuşları burda buluşmuştur sanki. Tek tek insanlar gelip geçtikçe homurdanıyor-lar. İstemiyorlar alanlarında insanların dolaşmasını! Bir simitçi belirdi. Verdim yirmi beşi, kıtır kıtır bir simit aldım. Birazını ufaladım güvercinlere. Koştular, doluştular ürkek ürkek, güvensizce. Hepsini verdim onlara. Koşup geçtim köprüden yana. Bugün gecikmişim. Köprü kapanmış. İlk otobüsler başladı bile. O eski günlerde olsaydım Arnavutköy vapurunu kaçırmıştım. Yürü-meli köprünün sağ yanından. İşte yeni bir gün başladı. Bir yaşam anının ortasındayım, yalnız köprünün ortasında değil!.. Eve, karıma, çocuklarıma mı bu gidiş yoksa bir boşluğa yokluğa

78

mı? Neden bu bıkkınlık? Karımdan! Evet, herkesin bir karısı var bıktığı, usandığı. Sıyrılmak kurtulmak istediği bir varlık saydığı.

Bir gün yokuştan çıkıyorduk. O gün başladı bu duygu. Önde yürüyordu. Bir ara bacaklarına takıldı gözlerim. Mavi koca bir leke var çizgi halinde. Başka bir kadını önüm sıra yürüyen. On beş yıl önceki insan değil, bir başkası. Yabancılık duydum hem ona, hem kendime. O genç kız ölmüştü. Yıllarca dikkatle bakmamıştım ona! Ne sözleri etkilemişti, ne varlığı! Bir basmakalıp gö-rüngede gidip gelmiş, yatıp kalkmış, konuşup tartışmışım. Sonra döndü, birtakım acı sözleri söyledi yeniden. Hep hatırladığım sözlerdi bunlar. Bir bıkkınlığı, bir usancı belirtiyordu. Kavga ediyormuşuz! Hem de sokak ortasında. Konu neydi? Hatırlamıyorum. Yalnız o koskoca mavi çizgi var önüm sıra yürüyen bir bacağın orta yerinde...

Kadıköy İskelesi'ne vardım. İlk vapurlar yolcularını boşaltıyor. Kimse beni tanımamalı. Bir kitap aldım satıcıdan. Bir roman... Kapakta çıplak bir kadın var. Şimdi bütün isteğim çekilip bir yana, bir kıyı kahvesine, ya da bir vapura binip, bu romana dalmak... Ne yapacağımı, ne yapmam, ne yapmamam gerektiğini unutmak. Bir roranan kadınıyla yaşamak, onun evreninin insanı olmak! İnsanlar koşarak çıkıyorlar. Koşarak caddeye, koşarak işlerine, okullarına... Kimse kimseyi görmüyor. Kimse kimseyi tanımıyor. Görse de tanısa da. Bir itiş kakış sabahı bu. Her sabah gibi.

79-

Ada vapuru. Kimsesiz, boş bir vapur. Yalova'ya kadar gidecek, iki saat sonra dönecek. Güverteye çıktım. Bir sigara yaktım. Biri belirdi yanımda. Bir gemici: «Ateşinizi müsaade eder raisiniz?» dedi. Kibriti yaktım, söndü. Verdim kendisine. Hem kendi sigarasını, hem benimkini yaktı.

«Böyle erken nereye bey amca?» dedi mavi .gözleri ışıltılı, «İşe değil, eve değil, gezmeye mi sabah sabah?»

«Evet,» dedim. «Heybeli'ye, bir arkadaş'a.»

Birazdan vapur kalkacak. Kentten kaçarca-sına çıkacak. Marmara'ya. Bütün bağlarımı kopardım sanacağım. Bir saatliğine, iki saatliğine. Sonra Heybeli, bir kahve, bir gazino, iki şişe bira, peynir, domates. Kim bu adam? diyecek o ada insanları. Ne işi var sabah sabah? Sonra düşsüz, hayalsiz, serüvensiz bir günü bitirip, yeni bir geceye, bir geceyarısına gireceğim. Sabaha aydınlık, güneşli bir sabaha ne zaman? Ne zaman?

SABAH

insan bir ormandır

81/6

Denizde yürümek... Şu yosunlar arasında. Adım adım dibe doğru. Her şey birden kararır orda. Ölüm gibi bir şey! Az ötede bir sandal, balık avlıyorlar. Karşıda bir fabrikanın tüten bacası. Bir sandal daha. Kâğıthelvası çıtır çıtır ağzımda. Cumartesi sabahı. Aylardan mayıs. Bir balıkçı teknesi, ardında minik sandalı. Derken bir vapur. Beykoz'a doğru gidiyor. Ardımda otomobiller geçiyor durmadan. Bir motor patpatı. Gökyüzüyle deniz eş bir mavilikte... Yaşam işte! Bir anlığına duyduğum... Az sonra yok olacak hepsi, bambaşka bir anlam kazanacak. Sıkacak, bıktıracak. Değişecek de ondan... Sabahın sekiz buçuğunda bir Boğaz kıyısı. Kâğıthelvacılar çoğalıyor. Bir köpek güneşte uyuyor. Ufak dalgalar gelip dağılıyor ayaklarımın dibinde. Tek tek seçiyorum deniz dibindeki her şeyi. Taşlar, kâğıtlar, taraklar, bir baston. Düşürmüşler alamamışlar! Bir dede sevdiği, beğendiği her şeyi görsün, öğrensün istiyor torunu. Denizi, güneşi, arabaları, ağaçları. Belki de büsbütün başka şeyler görüyordur altı aylık bebek. Bilemeyeceğimiz, anlayamayacağımız güzellikte şeyler...

Kendimin dışındayım. Ne varsa hepsi benim dışımda. Yüzeydeki görüntüler bunlar. Bir kayanın dibine yapışmış bir kâğıt. Mektup muydu birine yazılmış? Sonra kaldırılıp denize atılmış. Kahveci geldi gözlerini ovuşturarak. Bir çay ge-

83

tirdi. Kâğıthelvasının son çıtırtıları da söndü. Derken bir kuş. Uzun uzun ötüyor, dalga dalga, denize karşı. Yok, iki ayrı kuş, iki ayrı ses. Biri kesik kesik, biri sürekli... Bir tartışma, bir konuşma. Her ağaç bir «kuşkent». Surda, koca bir

ahşap yapıyı yıkıyorlar. Pencereden gökyüzü çı-kıvermiş, eski bir konağın hayaleti bu. Yalnız göz. Yalnız gözlerim var, bu sabah. Koskoca bir göz varlığım. Dışa çevrik bir bakış, bir de kulak. Doğa uyanıyor. Dalgaları, kuşları, taşıtları, insanlarıyla. Hele öğle olsun, saat ikiye üçe gelsin tıklım tıklım dolacak bu kahve. Küçük arabalar, dolmuşlar, minibüsler, otobüsler, vapurlar kenti buraya taşıyacak. O zaman içime döneceğim, dıştan kaçacağım. Öyle olur hep. En kalabalık yerlerde duyarım yalnızlığı. Tek basımayken dışa, kalabalıkta iken içe dönük bir kişilik işte!.. Balık yakalandı çekiliyor, minik bir şey, bir lok-malık. Kahveci masaları siliyor tükürükle. Sandallar dört oldu. Güneş başladı yakmaya. Yaşlı bir çift geldi oturdu. Sessiz. Sonra iki çocuklu bir şişman kadın. Konuşkan konuşkan. Çocuklar geldiler, önümde durdular, denize taş atıyorlar. Taş kavgası yaparak. Bir sekiyor, iki sekiyor. Bir yassı taş bulsam ben de atsam. Üç dört kez sektirsem dalgalarda. Koca adam, yaşı elliye yaklaşmış, hep çocuk kalmış, saçlar kırlaşmış. Neyse ki çok dökülmemişti! Uzaktan ağırbaşlı biri, saygıdeğer... Belki bir senatör, ya da bir genel müdür. Belki de bir emekli albay. Çıkmış dinlenme yurdundan, geziye çıkmış sabah sabah. Sonra almış bir taşı dört beş kez sektirmiş dalgalarda... Kalktım birden. Yürümeli kıyıda ötelere. Dış dünya bitti mi yarım saatte?

Ya da yeni başladı beni içine almadan. Kendim kaçıyorum, isteyerek. Dış dünya bitti tükendi. Ne kadar küçükmüş, darmış! Deniz, güneş, kayıklar, vapurlar. İnsanlar yerli yerindeler oysa. Bense hepsini bırakıp yürüyorum kendime, kendi evrenime. Kendimi bulduğum bir yere...

Birden uyandım. Biri dürttü sandım. Belki de Zehra'ydı. Elimi uzattım gözlerim kapalı. Bir çıplak kol. Parmaklarım yukarı doğru çıktı. Terli saçları yapışmış alınına. Gözlerimi açtım. Bir yabancılik duydum birden. Burası neresi? Kavuniçi perdelere güneş vurmuş dışardan. Bir yer yatağı, battaniye kaymış gitmiş. Bacakları açıkta. Uyuyor, sessiz, huzurlu, derin. Kıpırdasam uyanacak sandım. Diktim tavana gözlerimi. Bir film çevrilmeye başladı. Dakikalar gerisin geri gidiyor. Anlar, saatler uçuyor. Kaçınıcı gece bu odada geçen? Tanıyorum onu. Zehra o. Güneş gibi doğan yaşamıma. Adını seviyorum. Eski ama yeni, yepyeni. Yakışıyor ona. Esmerlerde görünür bu ad. Öyle gelir bana. Oysa kumral bir genç kadın. Uzun saçları, düzgün burnu, hüznü bakışları. Başı öte yanda. Soluk alıp veriyor. Göğsü inip kalkıyor. Birden silkiniyor, bir korkuyla. Düş görüyor olmalı. Yaşamının eski yaprakları açılmıştır bütün tozuyla...

Ailesi, anası babası kardeşleri. Bir kıyıda taş bir yapı. İlkokul. Uzun saçlı bir küçük kız. Sementin dik yokuşunu hızlı hızlı tırmanan. Sert sert bakan geçerken göz atanlara. Kardeşlerinin

85

doğuşu, bir daha, bir daha. Yaşam önceleri bir gül bahçesidir düşleri bir gonca gibi açılanlara... Sonra ortaokul yılları. Bir köşe penceresinden görünen bir esmer delikanlı. Çalışkan bir çocuk, elinde hep kitabıyla oturan. Zehra'nın yüreği çarpar ordan geçerken. Hayaller büyük içinde. Kendisini o delikanlının eşi olarak görür. Bir anlığına bakışmalar... Sonra yıllar geçecek, başka bir delikanlı çıkacak karşısına. Zehra gelişmiştir, on besindeyken gözleri çeker üstüne. İstekliler gelirler eve, görücüler, analar. Zehra kafasına koymuştur okumayı. Sıyrılmak ister dar çizgilerden. Kendini aramak, bulmak... Bir köle olmamak erkeğe. Eşit koşullarda birleşmek onunla. Kendini, kendi istediği için vermek bir erkeğe, o istediği için değil... Babası gezilere çıkar yabancı gemilerle sık sık. Uzak ülkelerden kartpostallar gönderir. Birikir bir kutuda bunlar, yüzlerce, Paris'ten, Madrit'ten, Cenova'dan, Kanarya Adaları'ndan, Kazablanka'dan... Zehra öğretmen olacak. Bir ilkokul düşünür, kendi okuduğu okul gibi, bir deniz kıyısında, bir adada belki... Kentten uzakta, çevreden ötelere bir yerde. Anadolu çeker onu. Yoksul insanlar, yalnız insanlar, yazgılarına boyun eğmiş insanlar... Ülkücüdür Zehra. Kendini adayacak o insanlara. Evlense de eşiyile birlikte. Yalnız kalsa daha mı iyi? Bakar ortaokuldaki öğretmenlerine, işte Nebahat Hanım, yaşı kırka gelmiş hiç evlenmemiş. Bir gönül serüvenini silip atamamış mı içinden, yoksa bağımsız kadınlığını zincirlemek mi istememiş? Zehra bakar bakar uzaktan, ona benzemek ister. Arkadaşları: «Sen onun gibi değilsin, güzelsin, duramazsın, bırakmazlar,» der-

86

ler. Zehra saklamak ister güzelliğini, göğüslerini, kalçalarını, bacaklarını... Olamayacaktır. Zehra öğretmen çıkar çıkmaz nişanlanacaktır o komşu delikanlısıyla. Uzaktan gördüğü değil de mahalle arkadaşlığı ettiği yüzbaşının oğluyula... Bir yerli film gibi bütün bunlar... Kabataslaktır her yaşam, her sevi böyledir. Kaim çizgilerle anlatılınca her şey birbirine benzer, tekdü-zeleşir, anlamsızlaşır Ama Zehra bir anlam arıyordu. Sezgileriyle, okuduğu kitapların aracılığıyla. Dar bir evren kurmak değildi özlemi, bireysel bir mutluluk, bencil duygularını doyumak değildi, topluma açılmak, topluma karışmak, toplumu yüceltmek... Reşat Nuri'nin Çalı-kuşu'su gibi bir bakıma, daha bilinçli, daha toplumcu, daha çağdaş, daha gerçekçi... Derken ilk öğretmenlik yılları, Konya'nın Çumra ilçesinin bir köyü. Orada geçen bir yıl. Sonra daha ötelere. Van'ın bir köyü. Göle yakın bir karlı köy. Trenler, atlı arabalar. Türkçe bilmeyen insanlar. Ama sağlam, güvenilir, yürekli kişiler. Sonra çocukları, adları bir şiir gibi Kadife'ler, Zeynep'ler, Fadime'ler, Ayşe'ler İstanbul'daki nişanlının fakülte öğrenciliği. Sonra Ankara'da buluşma bir yaz tatilinde. Hızlı bir nikâh iki tanık, üç seyirciyle. Bir otel odası. Yanda da kayıvalide uyur ya da uyumaz. Dönüş yine köye. Bir yıl daha, sonra sonra sonra, yine başka bir yer, İzmir'in Buca'sı, Kütahya'nın Simav'ı, sonra daha daha sonra İzmit'in içi...

O yıllarda ben nerelerdeyim? Kendimi aramak bulmak istedim. Kıyıda bir kayalığa otur-

87

dum. Bir sigara içimi zamanda koskoca romanlar yaşanır. Yazabilsek o tek bir anı, kaç cilt doldurur! Yaşamak, hatırlamaktır. Hep dünü, önceki günü. Daha doğrusu yaşam, anıdır. Şimdi, derken geçer gider zaman, geçmiş oluverir

«şimdi». Zehra'nın ilkokul, ortaokul, lise, yükseköğrenim yıllarında ben gecemi gündüzümü bir gazetede geçirmekteydim. Sekreter, yazar, çevirmen olarak. Bir esin gibi yanımdan geçen lise öğrencisi kızlar vardı o yıllarda. Saçları uçuşarak, bir koşuda karşıdan karşıya koşuveren, gü-lüveren, ağlayıveren. Belki de Zehra'yla karşılaştım bir otobüste, bir vapurda, bir dolmuşta, bir tramvayda... Nerden bilebilirdim, zaman akıp geçecek, Zehra büyüyecek, yaşama atılacak, evlenecek, mutlu mutsuz olacak, küsecek yaşama, sonra kendini topluma verecek, bir gün karşıma çıkacak bir rastlantıyla. O, evden kopuşlarımdan birinde, bir daha eve, karıma, çocuklarıma dönüp dönmeyeceğimi bilmediğim o bunalımlı günlerimden birinde... Nerden bilebilirdim? Hem iyice bıkmıştım artık. Yaşamdan soğumuştum. Ölmek yakın bir köydü, yürüye yürüye varmıştım kapışma. Ellerimle vuruyordum kapıyı, isteyerek, özleyerek, bir kurtuluş sayarak...

Kendimi uzak bir sabahta buldum birden. Yıllar önce bir sabah. Geceyi gazetede geçirmiştim, bir kahvede çay içmiş, yürüyerek köprüye inmişim. Bir kanepede oturuyordum. Ne yapmalı, diye düşünmüştüm. Bir vapur vardı adalara doğru giden. Hemen atlamıştım. Bomboştu sabah vapuru. Yalova yolcuları çoğunlukta, sepetleri, çantaları, torbalanıyla... Gittim öngüvertede oturdum... Sert bir ayaz vardı. Benden başka kimse yoktu. Bir üşüme geldi, içeri geçtim, yine kimsesiz bir köşeye oturdum. Camın kirini sildim elimle. Burgaz'ın önündeydi, uğramadan geçtik. Heybeli'ye yanaştık. İnmeli yoksa daha ileriye mi gitmeli? Kendimi iskelede buldum, inen tek yolcu bendim. Biletimi almaya gelen de yoktu. Üç dört kişi bindi. Kıyıda yürüdüm. Bir kahveye girdim. Sonra çıktım yollarda dolaştım. Hiçbir şey düşünmeden. Ne yapacağımı bilmeden. İlk vapurla döndüm kente. Daha kalabalık, gürültülü bir vapurla... Tünel'den Beyoğlu'na, oradan Pasaj'a. Öğle olmuştu. İki duble bira, peynir, patates tavası, rus salatası. Sonra bir buçuk matinesi, ardından bir dört buçuk. Saat, altı otuzda eski kişiliğimi bulmuştum. Evine dönmeye hazır bir insan. Kopamayacağını bir kez daha anlamış. Boynuna takılı zincirin sağlamlığına inanmış. Bu, benim yazgım, bu benim yaşamım, demiş. İki çocuk, bir kadın var oradaki bahçeli evde. Başka bir apartman katında da yaşlı bir kadın. Gideceksin bir oraya bir buraya. Eski anılar canlanacak arada. Unutulmuş sevgililer, ya da sevgili saydıkların. Biri bile sana uymamış, sana bağlı duymamış kendini. Sen aldatmışsın kendini, bir şeyler var sanmışsın geçmişte. Küçük duygulanmaları, serüvenleri büyüterek, anlamlandırarak. Oysa boş, bomboş yaşıyordun. Boş, ama bin bir çizgiyle, karalamayla dolu. Elini uzatmışsın, değememişsin. Uzaktan güzel gelmiş kadınlar, genç kızlar. Biri de karın. Yıllardır tanıdığın sandığın. Seni tanıdığını sa-

89

nan! En iyisi yine de o. Bir ev, bir de oda, bir yatak! Çok şey beklememeli gelecekten! Geçmiş ne getirdi ki, gelecek versin onun vermediğini. Gideceksin, geleceksin, kızacaksın, bağıracağını, hepsi sonuçsuz. Yaşlanıyorsun, yaşlanacaksın, bitecek bir gün her şey... Gel gel diyeceksin ölüme, bir dost, bir sevgili çağırırçasına. Aradığın, bulamadığın sevgiliyi. O hep içinde yaşayan, yıllar içinde büyüyen yeşeren gizli bir aşkı duyarak... Böyle bitmişti o kaçış serüveni. Akşam eve döndüm. Kimse farkında değildi o gece gelmeyi-şimin... Kızım okul çağındaydı, oğlum bir arkadaşında kalacaktı o gece. Karım daha kapıdan girer girmez: «Git bakkaldan şunu şunu al, sonra pastacıdan tuzlu şeyler, bir de muzlu pasta,» deyip mutfaka koştu. Akşama konuklar gelecekti. Gittim aldım, ağır ağır yürüyerek. Uzak bir düştü dün gece. Eve döndüğümde iki çift gelmişti, dostlarımız, eşleri, çocukları. Radyo dinliyorlardı. Safiye'nin konseri varmış. Edebiyat öğretmeniydi gözlüklüsü. Eski bir arkadaş. Nasıl yıllarca dayanabilmişim ona. İri iri sözlerine? Başladı Osmanlı tarihinden söz açmaya. Romanlar, öyküler o kaynağa eğilmeliymiş. Ötekisi koca bıyıklı başka bir arkadaş. Karısına ters düşmemeye özellikle dikkatliydi. İkisi de bilirlerdi ikide bir evden koptuğumu, kaçtığımı, yaşamımdan bezdiğimi. Karımın ne çekilmez bir insan olduğunu. Yalnızken: «Tanrı yardımcın olsun,» demişti o şişmanı. Ama şimdi pastaları yedikçe, çayı içtikçe ne dalkavukluklar ediyordu. Hep sustum. Zaten bana laf bırakmadılar ya! Kadınlar bir yana çekildi, erkekler masa başına çöktü. Bir kaptıkaçtı çevirdik. Eski gençlik günlerimin kahvelerini hatırlayarak. Böyle değillerdi üniversite öğrencisi olduğumuz yıllarda. Yarına güvenle bakıyorlardı, güçlüydüler, bir çeşit ülkü vardı, inanç vardı kafalarında. Şimdi göbeklenmiş-ler, boş vermişler öyle şeylere, yaşamak, kışık yazlık evler almak, gezmek, haftada bir kez de hanımların izniyle içmek. Arada bir yürüyüşlere çıkmak. Dünya sorunlarını kapsayan büyük konuşmalar yaparak iki adımda bir durup yürüyerek, yürüyüp durarak...

Aldatırız kendimizi. Bir ev, bir yuva, bir eş diye. Dostlarımız sayarak çevremizdekileri. Akşamları evlerine giderek, sonra onları bekleyerek. İçtensizlik akar her şeyden. Kadınlar kendi aralarında, erkekler kendi aralarında. O akşam da öyle geçti. Rol oynadım, sanki o dostlar bilmezlermiş gibi bu rolleri? Sanki kendileri oynamıyorlar mıydı? Gelenek böyle, herkes kendinden başka biriymiş gibi davranacak. Sigaralar uzatılacak, politikadan, sanattan bahsedilecek. Büyük büyük sözler! Bir yandan dinler gibi yapıyordum, bir yandan düşünüyordum. Bu, ben miyim? Dün geceki kişiliğim ne oldu? Hani bir daha bu bahçeli evin kapısından adım atmayacaktım? Hangi rüzgâr esti o yana doğru? Aşağılık bir insan buluyordum kendimi. Alda-nan insan öyledir. Başkasını aldatan da. Hele icendini aldatan!..

91

Ertesi sabah her şey yeniden başladı. Kaldığı yerden! Karım, hastalandı birden. Ah'lar of lar. Oğlum kızım başucundaydı. Bir ara oğlum geldi yanıma: «Beğendin mi baba?» dedi. Neydi beğenmem gereken? Aspirin götürdüm, içmesi için. Kıyameti kopardı: «Ben ölürken, sen alay et,» diyordu. Hastaymış, çok hastaymış. Kızım bir süre bekledi,

sonra kalktı okul arkadaşına gitti. Oğlum da maça... Yalnız kaldık. Derecesini aldım, ateşi yok. Bir şeyi yok. Belki var. Bir kötülük canavarı girmiş içine rahat bırakmıyor. Akşama kardeşleri geldi karılan, çocuklarıyla. Bir telaş, bir koşuşma! Doktor çağırdı. Ciddi ciddi dinledi, inceledi doktor. Filmler çekilecek, elektrolar alınacak. Günler sürdü bu çaba. Hep ezilmiş, suçlu insandım. Sabahlara kadar uyku yoktu. Durup dururken bağıırıyordu odasından. Uykudaysam birden odamın ışıklan yanıyordu, bir darmadağınık yüz gözümün önünde beliri-yordu çiy ışıktı: «Uyuyor musun, ben ölürken,» diyordu bir ses. Oydu, karımdı, hasta yatağından kalkıp gelen karım! Bir süre hastanede yattı. Küçük bir ameliyat geçirmişti. Doktoruyla konuştum: «Önemli değil, kendisi büyütüyor, her kadın böyle anlar yaşar, yaşdönümüdür bu,» demişti. Aylarca sürdü bu kölelik çağım. Yeniden, yeni baştan! Her şeye katlanarak. Sabaha kadar hasta bekçiliği yaparak. Evden çıkmıyor-dum nerdeyse. Seslendiğinde koşuyordum. Düşler, hayaller bırakmıştı beni. Hiçbir şey özlemi-yordum, kapılmışım bir akışa, bir bataklığa gömülmüştüm. Karım günden güne dayanılmaz oluyordu. Kardeşleri ya da arkadaşları geldiğinde başlıyordu yakınmalara. Her şeye bendim ne-

92

den. Hastalığına, acılarına! En ağır sözlerle bağıırıyordu herkesin yanında. Bıkmıştı o da yaşamından. Ölseydi keşke, öyle diyordu, ya da ben ölseydim. Ölmek daha iyiydi! Aylar geçti üstünden. Yarım bir insandı kendine göre. Oysa bağıırıp çağırılardan anlıyordum, doktorların söyledikleri de ekleniyordu, bir şeyi yoktu gerçekte. İlle de sıkıntı vermek, acı çektirmek, soluk aldırılmamak, nem varsa almak elimden, ezmek beni, tüketmek, silmek...

Bir sigara içmek istedim birden. Mavi gökyüzü nerde şimdi? Yağmur mu geliyor yoksa? Bir araba uçup geçti yanımdan. Biri baktı. Bir bildik mi? Burda ne arıyor bu mu diyor? Belki de karımın bir tanıdığıdır. Gidecek ona yetiştirecek. Seninki Boğaz'da geziyordu tek başına. Zehra yoktu yanında diyecek. İçecekler çaylarını dedikodu yapacaklar. Ruj lan akacak, fincanlara saç telleri düşecek. Kendi gibi birtakım kadınlarla beni çekeştirecek. Ömrümü verdim, bıraktı gitti, diyecek, hep o kadın yüzünden. Hiç hatırlamayacak daha önceki kaçışlarımı, kopuşlarımı. Sanki ilk kez olmuş gibi, sanki var olan mutlu bir aile yaşamını bir kadın için yıkılmışım gibi! Bir maske takacak yüzüne, o el altında sakladığı binlerce maskeden birini! Kocasına bağlı, yıllarını çocukları ve kocası için tüketmiş kadın maskesi... Sonra alacak konukları, taksi tutup Boğaz yoluna doğru gidecek. Tarabya Ote-li'nde bir pasta yedirecek onlara, teker teker evlerine bırakacak daha sonra...

93

Geçmiş silmek, beyaz bir kâğıda dönüştürmek... Olanaksız bir iş bu. İnsan dünüyle var, bugün de yarın da, ancak dünle vardır. Yirmi yıllık bir evlilik bu. Geçmiş gitmiş. Nasıl geçmiş? Burasıdır önemli olan. Ben bitirdim. Bir kalemde sildim. Günden güne uzaklaşıyor anılar. Ölüyor anılar. En acısı bu çürüyor, dökülüyorlar. Tek tek. Karımın yüzünü unuttum. Saçları nasıldı, gözleri ne renkti? Bir sesini duyuyorum, bağıırmalarını. Herkesin içinde, yolda, dolmuşta, konuklar arasında en ağır, en acı sözcükleri bulup çıkarmasını... Bir de karısından ayrılan bir arkadaşımın sevdiği kadınla evlenmesini durmaksızın kınayan, beni de kendisi gibi düşünmeye iteleyen davranışını.

Rahmi adlı bir mühendisti bu arkadaş. Aynı apartmanda oturan bir genç kadınla sevişmişti. Karısı esmer, gözlüklü bir kadındı. Durmaksızın kocasını kötülerdi. Hem de herkesin içinde. Takılırdı, horlardı durmadan. Sessiz, çalışkan bir yaratılıştaydı Rahmi. Az konuşan bir insan. Birden bir bomba gibi patladı haber. Alt kattaki doktorun öğretmen eşiyle kaçmış İzmir'e, oradan da Venedik'e. İki ay yitip gittiler ortadan. Bana iki mektup bir kart yollamıştı. Avrupa'dan. Birini bile eve getirmedi. Uzun uzun anlatıyordu serüvenini, nedenini, niçinini. Venedik'ten Paris'e oradan Londra'ya gitmişler. Geride bir şey yoktu onlar için, ne eşleri, ne çocukları ne de dostları! Yalnız aşk vardı, sevişme, yeni bir evren... Sonradan dinledim öyküsünü. On yıllık evliyidiler ikisi de, birer çocukları vardı, buna rağmen yeniden doğmuş gibi duyuyorlardı kendilerini. O iki ay bizim ev dolup taşmıştı, kadınlar

94

toplantı üstüne toplantı yaptılar. Rahmi'nin karısı, başka kadınlar bu serüveni nasıl bir işkence haline getireceklerini kurdular, planladılar. Önce kadın kocasından ayrılmayacaktı, ya da nesi var nesi yoksa, elinden alacaktı. Öyle bırakacaktı yakasını. İki ay sonra Rahmi'yle sevgilisi döndüler, kentin uzak bir yerinde bir ev tuttular, birlikte yaşadılar. Tam iki yıl sürdü bu çekişme. Doktor hemen boşadı karısını. Rahmi'nin eşiye iki yıllık bir savaştan sonra apartman katını, arabasını, bütün eşyalarını aldıktan sonra ayrılmayı kabul etti. En çok bendim bu işin acısını çeken. Karını geceleri odama geliyor, başlıyordu erkekler konusunda en ağır sözleri söylemeye : «Hepiniz birbirinizden betersiniz,» diyordu. «Sen de bir gün böyle yapacaksın. Ama ben o anda bırakırım seni, o anda, bana ne verdiğin-sen hepsini suratına atarak, o anda, o anda...» Yıllar geçti, o arkadaş evlendi yeniden, evine adım atmaz olduk. Ben sokakta karşılaştım korkuyordum selâm vermeye. Karımın baskısı öylesine güçlüydü: Hep «o anda bırakırım, o anda» sözü vardı kafamda. O andaymış!..

Sonra karımın hiç de görüldüğü gibi olmadığı anlaşıldı. Ayrılmak için elinden geleni, gelmeyen, gücünün yettiğini, yetmediğini yaptığını görünce!.. Evden kovulmuşum: «Anahtarı bırak ve git,» demişti. Suratına atmıştım anahtarı, iki bavulla çıkmıştım bir otele. Oradan da Bostancı'da dededen kalma ahşap köşkün selamlık bölümüne. Tamtakırdı evin içi. Bir perdeler vardı eskiden kalma, kiracılar kink dökük eş-

yalar bırakmışlardı. Bir açılır kapanır masa, iki koltuk aldım. Bir de yatak. Elbiselerim, kitaplarım vardı, o kadar.

Dedemin, annemin hayalleri bu evdeydi. Yandan kiracıların sesini, bağns-larını, çocuk ağlayışlarını duyuyordum.

Arna-vutkaldırımlarında sütçünün, bozacının ayak sesi çınlıyordu geceleri. Ya çok erkenden eve dönüyordum, ya da geceyarısından sonra... Kiracılara bir kadın geliyordu evi temizlemeye. On beş günde bir bana uğruyordu, ortalığı topluyor, çamaşırlarımı yıkıyordu. Yemeği dışarda yiyordum. Tam üç ay sürdü bu yalnızlığım. Yalnızdım, ama yoğun bir yaşantım vardı. İç yaşantım... Anılarım, geçmişteki hayaller, düşler yanı basımdaydı. Elle tutarcasına yakında. Bu evde çocukluğumun yaz tatilleri geçmişti. O yıllarda sapasağlam bir köşktü. Bakımsızlıktan köktü, bir yana doğru yıkıldı. Bahçedeki çıkırlı kuyunun sesi kırk yıl öteden gelir hâlâ, oysa ne kuyu var, ne çıkırlık. Evler, bahçeler, ağaçlar zaman içinde yok olur, tanınmaz hale gelir. Şimdi kiracıların çocukları oynuyor benim çocukluk dünyam olan sofada, taşlıkta. Merdiven her adımda zıngır zıngır sallanıyor. Satmalıydım bu evi. Karım gözünü dikmişti, sat sat diye. Bir inşaatçıya verme-liymişim, üç kat almalıymışım, üçünü de ona ver-meliymişim! Erkeklerle güven olmazmış! Annem daha sağken tutturmuştu bunu. «Annemin bu ev,» demiştim. «Niye sana versin?» Bir gece sabahı bulmuştuk bu tartışmayla. Hepsinin onun olmasıydı! Ya ben erkenden ölürsem, ya annem bu köşkü ondan kaçırırsa? Böyle çirkinlikler yaşamın içinde vardı, ama görmemek için gözlerimi yumuyordum. Karımın böyle bir kişilikle karşımda belirmesinden hoşlanmıyordum. İki çocuk vardı, bunca yıl vardı aramızda. İyi kötü geçmiş anlar, günler, geceler... Yıkılacak gibi bir ev bu. Yıkırtmalı, yerine dört katlı bir apartman, bir beton yığını. Anılar gömülmeli insanlarla birlikte. İçkili geldiğim günlerde uzanıyordum eski sedire. Çocukluğumdan beri orda olan bu sedir neler görmüş geçirmiştir. Her kiracıdan kalan bin bir anı. Çocukluğumda burası benim dük-kânımdı. Mahalle çocukları gelirdi, oynardık. Bostancı'daki yıllar çok çok gerilerde şimdi. Şeh-zadebaşı, sonra Fatih... Birbiri ardına uçup giden zaman...

Geceyarıları hayaletler gibi gelirdi odamın dört yanından geçmişin insanları. Önce anneni, sonra babam, sonra ölmüş kardeşim. Rakı kadehini dedeme uzatırdım. «Şimdiki rakılar bozulmuş,» derdi, yüzünü ekşitirdi. Annem: «Nerden buldun bu eski berhaneyi, git bir rahat yere,» derdi. «Ben demedim mi o kadınla bu işin sonu yoktu.» Pencereden bakardım, geceyarılarının ürkek gölgeleri gelip geçerlerdi. Hayaletlerle ben otururduk karşılıklı. Ne yapmak gerektiğini düşünürdük. Birden Zehra gelirdi aklıma. O vardı ya bu kentin bir deniz kıyısında, yaşamak güzelleşirdi birden, ışıklanırdı, bir anlam kazanırdı. Bir süre görmemeliydim Zehra'yı. Dedikodudan kaçmalıyım. Dava bitene, karımdan kesinlikle ayrılan dek. Kente inmeden belki bir. ay geçirdim. Semt sinemaları benimdi. Üsküdar, Kadıköy, daha öteleri. Meyhaneler, sokaklar, alanlar. Öleceğimi sanıyordum o yalnızlık gecelerinde.

insan bir ormandır

97/7

Ne kapımı çalan vardı, ne nasılsın, diyen! Kiracım bir nakliyeciydi, dört kamyonu vardı, evi satın almak istiyordu yıllardır. Arada bir karşılaşırdık sokakta, kapıda, merdivende. İki genç kadın beş altı çocuk vardı evinde. Mahalle bakkalı : «İki karılı bir adam bu Ahmet Bey,» demişti. Bana ne, ister dört karısı olsun! Zehra'yı düşünürdüm geceyarıları. Şimdi o sınıksız kapatmıştı perdelerini, ışığı da yakmazdı. Kalın bir yorganın altında incecik geceliğiyle uyurdu. Sabaha erkenden okul yoluna düşecekti. Kalabalık otobüsler, motorlar, yokuşlar, öğretmen arkadaşları... Beklenmedik bir gece gelirdi buraya. Biz o zaman sokaktaydık. Yattığımız yerden ay görülürdü. Dünyayı düşünmezdim. Sınıksız sarılırdık birbirimize, çırlıçıplak. Güneş doğardı üstümüze. Biz o zaman sokaktaydık. Vapurlar, otobüsler, dolmuşlar. O işine, ben işime. Sonra gün-boyu telefonlar, üç beş sözcüklü konuşmalar. Bir yarını aydınlatmak, beklemek...

Bir taş aldım yerden denize fırlattım. Bakır tim bir gözlüklü adam uzakta durmuş bana bakıyor. Tanıdığım biri, ressam Fehmi, Kireçbur-nu'nda oturur, sabahları buralara kadar yürür. Bazen bir kahvede oturup tavla atarız...

«Gene düşmüşün yola,» dedim.

Yaklaştı. Elindeki dergiyi gösterdi. .Bir yazı çıkmış son sergisi üzerine.

«İzlenimciliği sürdürenlerden,» demiş onun için.

98

Köpürüyordu:

«İzlenimciymişim! Oysa ben çoktan geride bıraktım onu. Benim tablolarımda çağın, toplumun gerçeği var kaskatı.

Tutmuş bay eleştirmeci 'izlenimci' diyor! Nedir izlenimcilik, onu bile bilmiyorlar!»

Dünyam değişiverdi. Gündelik yaşamın insanıymış şimdi. Dedikodular yapan, ona buna çatan, takılan, toplumun herhangi bir kişisi.

Koluma girdi!

«Var mısın bir beşe, hem de vidolu tarafından,» dedi.

Hiç istemiyorum oyun oynamayı. Nasıl söylemeli?

N

«Yürüsek daha iyi değil mi?»

«Yürüyelim, ama bizim orda bir kıyı kahvesi var, bir tavla atarız. Çoktan beri oynamadık seninle.»

Her sözcük çağrışımlar yapar zaman zaman. Tavla sözcüğü de babamı hatırlattı. İlkokul öğrencisi oğluyla oturma

odasının masasında tavla oynayan bir avukat. Sıkıştı mı zar tutardı, ben anlamazdım, zar tutmak diye bir şey

olabileceğini bilmezdim. Şaşardım nasıl istediği zarı atıyor diye, babam gözümde büyür büyürdü. Arada yenilirdi bana, sevineyim diye.

Sonra başka kahveler, Meserretler, İkballer, Şehzadebaşı'nda Âşıkın Kahvesi, Mecidiyeköy, Tepebaşı'ndaki Kanuni Esasi... Yürüyoruz Boğaz kıyısından sessizce. Söz başlamadan bitti. Bir şeyler soracak, ama çekiniyor. Lafı dolaştırıyor, başkalarından, oradan buradan. Gene susuyor. Bir

99

sigara uzattı, yaktım. Bir kıyıda durduk. Balık tutanlar var. Minik minik balıkları çekip çıkarıyorlar denizden. Sabırla beklemek, oltayı sarkıtıp, sonra bir titreşim, çekmek çıkarmak balığı, yeniden sallayıp atmak oltayı... Saatlerce bu işlem, konuşmadan, belki de düşünmeden...

«Ne oldu mahkeme,» dedi Fehmi. «Karın di-reniyormuş.»

«Evet, ayrılmak istemiyor, on beş tanık dikti karşıma. İyi geçiniyormuşuz, bir kadın girmiş aramıza!»

«Zor,» dedi. «Bu yasalarla boşanmak zor.»

«Sen karımı tanımazsın,» dedim. «Daha doğrusu bir zamanlar karım olan kadını...»

Ne gerilerde kalmış! Karım mıydı o? Bir yıl geçti ancak. Yüzünü duruşmadan duruşmaya görüyorum. Acındırmak istiyor kendine. Hem yargıç acısın, hem dinleyiciler, belki de ben! Oysa kapı kapı dolaşıp neler neler demiyor!

«Yapmadığını bırakmadı, duymuşsundur,» dedim. «Beni o yetiştirmiş, adam etmiş, yirmi yıl sonra da bırakıp gitmişim.»

«Boş ver,» dedi. «Böylesi hiç görülmemiş. Ben iki kez karımdan ayrıldım, iki üç ay sürdü gürültüsü, o kadar.»

Son duruşmayı hatırladım. Üç beş gün önceydi. Hepsi gözümün önünde. Bekliyor anlatmamı. Anlatsam mı? Dört tanık getirmişti. Biri akrabası, bir gözlüklü erkek. Bir banka müdürü. Beni üç kez bir hanımla görmüş. Sonra çok iyi

100

geçinirmişiz, sık sık gelirmiş eve. Kalktım sordum: «Bayramlardan başka ne zaman geldiniz,» diye. Bir başkası, karımın eski daire arkadaşlarından şişman mı şişman bir kadın. Gözlerini boyamıştı, yüzünü de... Ben de bir zamanlar aynı dairede çalışırdım, daha evlenmeden önce. Bu kadın orada daktilo gibi bir şeydi. İkide bir odama gelir, çiçekler koyardı masamdaki cam vazoya. «Ah çok severim çiçekleri!» diyerek. İki kez evlenmiş, ayrılmıştı daha o zaman! Sonra bir lokantacıyla evlendi yeniden. Önüne gelenle düşüp kalktı, o dairenin müdürü en başta, daha daha başkaları. Başka bir tanık da mahallede oturan incecek bir kadın. Bizi tanırmış, iyi geçinirmişiz! Nerden tanır? «Yirmi yılda evimize bir kez geldiniz mi?» dedim. Gelmemiş ama uzaktan anlarmış! Mahkeme doluydu, koridorda bile dinleyenler vardı. İşte karşı karşıyayız, iki düşman, yasaların dalgalarında batıp çıkan iki gemi gibi... Bütün istediği benim boşanma dileğim reddedilsin, zaferi kazanmış olacak. Oysa yıllarca oydu.- «Hadi hemen ayrılalım, defol, seni istemiyorum. Bir kurtulsam senden,» diye söylenip duran! Odasını, yatağını, çıkarını ayrı tutan. Her fırsatta beni çekiştiren, yaşamını çürüttüğümü söyleyen...

«Boş ver,» dedim. «Yürüyor dava işte. İnsanların maskeleri düşüyor yüzlerinden. Ben yirmi yılda bir kadını tanıyamamışını, eşi dostu, arada bir gördüklerimi nasıl tanırım?»

«Kimse kimseyi tanıyamaz zaten,» dedi ressam dost.

«Bir ormandır insan.» dedim. «İnsan bir ormandır.»

101

«Ne güzel bir ad,» dedi. «Bir tablo yapmalı, insanın içini yansıtan.»

«İzlenimci açıdan mı?» diye takıldım. Güldük.

Yanımdaki de bir yabancı. Niye yürüyorum birlikte? Şimdi o var diye. Hep böyle geçti yıllar. O yanımda, diye! Bir kez evlendim. Karım oldu diye! İki çocuk doğurdu, diye. Bütün bunlar iki insanı birbirine yakın yapamaz... Dostluklar da böyle değil mi? Bir yerde tanıştık, bir içki masasında söyleştik, birkaç kez daha karşılaştık diye dostluk kurulur mu hemen? Olsa olsa bu bir tanışıklıktır. Gittik o kahveye. Bir tavla getirdi kahveci. Koca bir tavla. Zarları attın mı uçup gidiyor. Uçları yuvarlak zarların... Bir, beş oynadık. İlk üç oyunu o aldı. Babamla oynarken de böyle olurdu. Dörde kadar çıkardı. Sonra ben kazanırdım tek tek. Bilerek yenilirdi, ama nasıl yapardı? Yanlış da oynamazdı, anlayamazdım. Kerameti kendimde bulurdum. Ama ressam arkadaş öyle yapmadı, acımasızca yendi... Beş sıfır! Sonra gülerek baktı da: «Kumarda kazanan aşkta...»

«Kaybeder... derler ya boş söz,» dedim. «Kumarda da, aşkta da kazanandır önemli kişi.»

«Sen kazandın aşkta, ona bak,» dedi.

Bir kez Zehra'yı görmüştü. Bir resim sergisinin açılışına birlikte gitmiştik. Pek azdı Zehra'yla beraberliklerimiz. İnsanların arasına pek karışmıyorduk. İkimiz de yılmışık insanlardan. İnsan sevgisi daha çok soyut bir duyguydu. Uzaktan sevmeli insanları! Elle dokunmadan, gözleri-

102

ne görünmeden. Anlamıştım, o sergide Zehra'yla karşılaşanlar bir tuhaf olmuşlardı. Demek karısından, çocuklarından bu kadın için ayrıldı, mahkemeye koştu, demek bu genç kadının gözleri, dudakları, bacakları, saçları için! diye düşünmüşlerdi bir anın uzunluğunca... Kişiler birbirinin mutluluğunu çekemez. Azdır mutluluk payı. Çoğuna düşmez,

en küçük bir kırıntı bile. Bu yüzden kim sevdiği kadına kavuşmuşsa, onu yaşamının tek anlamı yapmışsa, bir kıskançlık sarar içlerini ister istemez. Ne denli, olgun kişi gibi görünseler de!

«Bir akşam bize gelsenize! Ayşe de pek istiyor Zehra Hanımla tanışmayı.»

«Olur,» dedim. «Bir gün.»

Ne denli uzak kalsak insanlardan, o denli canlı kalacak, mutluluğumuz eşsiz olacak. Kimse tanımamalı Zehra'yı, kimse görmemeli... Yabancı el, yabancı göz değdi mi biter şiirli yanı yaşamın. Zarı salladım salladım attım. Dört beş. O iki bir attı. İkinci partinin üçüncü oyunu. Bu kez ben kazanıyorum üstüste. Düşünmeden oynuyorum. Aklım burda değil. Üç saat öncedeyim. Balkona açılan pencere önü. Bir masa. Saatin tik takları var. Bir de yoldan geçen minibüsün sesi. Bir şiir yazıyorum ona. Yatağının ba-şucuna koyup çıkacağım. Kendi kendine uyansın. Beni arasın. Birden bulsun dizelerimi. Ne kolay geliyor dizeler! Kendiliklerinden! Oysa lise yıllarımdan beri şiir yazdığım yok. Aklıma bile gelmez şiir yazabileceğim! Neler yazdım acaba? Tek

103

kapıya zar atarken dizeler canlanıyor ürkek ürkek.

«Uyuyordun — Bakıyordum sana — Çocuk gibi dalmıştın — Masallar içinde — Çirkin, gü-zal, korkunç, mutlu, — Geçmişten gelen etkiler — Anıların en yapışkanları — Düşlerde çıkar, korkutur ya da sevindirir. — İyi de, kötü de olsalar — Seni sarsalar, çevirseler dört yandan — • Uzatır elimi yıkarım o kâğıttan şatoyu — İçin-de mutlu ya da mutsuz olduğun — Öyle sandığın kendini — Yıkılır hepsi bir dokunuşumda — Başkaları yok, başka evren yok — Sana da bana da — Yaşanmamış ya da yaşanmış anlar, yıllar — Yok, onlar da... — Düş, hepsi, gerçekdışı — Yaşamadın, yaşamadım onları — Yaşamak — Her gece sevişerek küçük parmağından kulaklarına dek — Elimle, dudaklarımla, gezinerek özlenen bir ülke gibi vücudunda — Keşfederek yeniden yeniden her tepeni, her mağaranı — Tek bir aydınlıkta, dorukta. — Duymak doyunluğunu yaşamın beraber — Bir olmak karşılıklı boşanan iki ırmağın dalgaları gibi...»

«Bitti oyun,» dedi. Ne çabuk. Yine yenilmişim! «Âşkınsın sen?» dedi. «Gerçekten... Bilirim, bu yasta aşk korkunç bir tutkudur! Bir dostum vardı, o da ressam, Paris'teyken...»

Ne çok öyküsü var insanların? İlgili ilgisiz. Anlatırlar anlatırlar durmadan! Her konuya, her kişiye göre öyküler yaratmışlardır. Benzer mi, benzemez mi düşünmezler hiç. Sıkılmaya başladım. Yalnız kalmalıyım. Tek başıma yürüme-

104

li yürümeliyim. Nasıl kaçmalı? Bir yere telefon etmeli. Bir şeyler uydurmalı.

«Bir dakika,» dedim. Kahvenin arkasındaki telefona gittim. İki kez çevirdim numarayı. Sonunda açıldı. «Alo,» dedi hafif bir ses.

«Benim,» dedim. «Ne zaman kalktın?»

«Sen ne zaman gittin. Niye gittin?» dedi.

«Bıraktığım kâğıdı okudun mu?»

«Okudum. Çok güzel...»

Sustum. Nice nice şey var söylemediğim, sözcükler haline getiremediğim...

«Beceremedim,» dedim.

«Ne zaman geleceksin,» dedi.

«Seninle öğleyin buluşsak, dışarda bir yerde, bir kıyı lokantasında. Tarabya'da.»

«Olur,» dedi. «Saat birde.»

Döndüm, arkadaşım bir gazete almış karıştırıyordu.

«Benim hemen gitmem gerek,» dedim. «Haydi allahaismarladık.» Kaçarcasma çıktım kahveden borcumu kahveciye ödeyerek...

Dışarda güneş vardı. Tek bulut yok gökyüzünde, önce hızlı hızlı yürüdüm. Sonra yavaşladım. Zehra'nın sesi kulaklarımdaydı. İçimde plaklar dönüyordu ardarda. Zehra'nın çeşitli anlarda söyledikleri... Bir film çevriliyordu kesik kesik. Zehra'nın görüntüleri... Kalabalık bir salondaydık. Halk oyunları oynanıyordu alanda. Davul zurna, kıyamet kopuyordu. Tıklım tıklımdı. salon, yan tribünler. Zehra'yı arıyordum. Bir yerlerde olmalıydı. Her okul flamasını çekmiş, altı-

105.

na toplanmıştı. Liselerarası folklor yarışması, Zehra'nın okulu da burdaydı. Koştum o yana. Öğrencilere sordum öğretmenlerini. Gösterdiler. Uzaktan durup seyrettim. Beyazlar giymişti. Gülüyordu öğrencileriyle. Birden beni gördü. Kalktılar çocuklar, bana yer verdiler yanında. Ne diyeceğimizi bilemedik birbirimize. Korkunç bir gürültü vardı ortalıkta. Davullar gümbür gümbür ötüyordu. Herkes bağırıyordu. Derken Vali geldi ortaya, birtakım sözler söyledi: «Milliyetçi aydın istiyoruz,» dedi. Ne demekti- milliyetçi aydın? Zehra'yla bakıştık. Aynı anda kalktık, kalabalığı iterek koridora çıktık. Ses nereye gitsek geliyordu. Oysa onunla başbaşa olmak istiyordum. Eli elimin içindeydi. Yumuşak, sıcak... Son kez telefonda duymuştum sesini. Bir toplantıya çağırılmıştı. Başkalarının arasındaydık. Hep -ciddi, ağırbaşlı görünmek! Arada bir bakışları-mız karşılaşıyordu. Bir tartışma vardı. Birine kızmıştım. Hep konuşuyordum. Arada bir Zehra'ya takılıyordu gözlerim. Uzaklaşıyordum çevreden. Derken toplantı bitti. Aldılar dört yanıma birtakım gençler. Zehra orda

kaldı. Çıktık dışarı. Bir süre arayamadım onu. Bir gece telefon çaldı Zehra'ydı, ürkek, çekingen. Bir geziye gidiyordu, bir şey istiyor muydum, soruyordu. Sonra geldi geziden. Yine telefonla konuştuk. Bir akşamüstü de Taksim'de karşıma çıktı hiç ummadığım bir anda. Parmağında alyans yoktu. Duymuştum, kocasından ayrılmış, yalnızmış. Bir park kanepesinde oturduk. Dolmuşlar gelip gelip gidiyordu. Otobüs kuyruğu azalıp çoğalıyordu. Herkes bize bakıyordu sanki. Bir şey beni ona doğru itiyordu. Ellerim, ellerini arıyordu. Tak-

106

sim Alanı'ıda kimse yok sanıyordum. Atlamalı bir taksiye, doğru Tarabya, bir lokanta, bir şişe şarap, sonra bir ev içi... Hep düşlerimde kuruyordum bunu. Gerçekdışı bir dünyada yaşıyordum onunla. Zaman geçiyordu. Evde her zamanki yaşama kapılmıştım. Konuklar geliyor, konuklar gidiyordu. Gündelik işler, kavgalar, çekişmeler. Başka bir insan vardı benim yerimde. Birden kendime geliyordum, ona dönüyordum, onu aramak, bulmak istekleri duyuyordum. Bir insan vardı içimde yaşayan, konuşan. O karmakarışık ormanın içinde güneş .gibi ışıyan... Zehra'ydı, ta çocukluğumdan beri bildiğim tanıdığını bir varlık... Geceleri yanımdaydı. Kapıyı kilitliyor, telefon başında oturuyordum. Şimdi onun numarasını çevirsem «alo» diyen sesini duysam. Karım öbür odadan fırlardı. Bir kadınla konuştuğum için değil, geceyarısı onu uyandırdığım için başlardı bağırıp çağırmaya... Sessizlik istiyordum, belki de ölümü! Zehra'nın yaşantısını bozmaktan ürküyordun. Küçük, tatlı bir dağ gölüydü o, orda fırtınalar koparmaya kıyamıyordum. Aylar geçti böylece. Bir şubat akşamı kendimi o büyük salonda buldum. Okulların bayramı vardı. Beyaz giysiyle yanımdaydı, eli elimde. «Aramadınız,» demişti.

Ne küskün, ne kızgın! Bir gerçeği belirtirce-sine. Aramamıştım. Gerek yoktu aramaya. Yanımdaydı. Nasıl söylemeli bunu?

«Size alışmak istemedim,» dedim. «Korktum size alışmaktan.»

«Kimse kimseye alışmaz,» dedi.

Ezbere bir sözdü bu. . Öylece söyleyiverdi

107

işte. Anlamını düşünmeden. Ama elini çekmiyordu. Kalabalıklara girdik, kalabalıklardan çıktık. Dışardaydık. Boğazdan serin bir kış rüzgârı esiyordu. Ürperdi.

«Evet, sana alışmaktan korkuyorum,» dedim.

«Ben de,» dedi sonunda.

Uzak gölgeler gibiydi insanlar. Kaçıp gitmek. Bir daha o bildik yüzleri görmemek, şu andaki kendimiz olmak, kopmak, bütün kördüğümlemleri keserek... Zehra'yı bekliyorlardı, görevi vardı. Benim de... Bir anda eski «kendi»miz olduk. Bir insanda bir evren bulmaktan korkan!.. Girdi kalabalığa. Gürültü arasında yitip gitti. Düş görmüş gibiydim. Bir sigara. Her zaman bir sigara. Dost, arkadaş, düşman, yabancı, sigara' Üç dakikalığına bir avunuş, bir aldanış...

Toplumun karışıklık günleriydi. Sıkıyönetim vardı. Herkes, herkesin ardındaydı. Babalar oğullarını, anneler kızlarını kuşkuyla izliyorlardı. Vuruşmalar oluyordu orda burda. Gençler ölüyordu. Gençler öldürüyordu birbirini. Bir sabaha karşıydı. Kapı çalındı. Eli tomsonlu kişiler dolu verdiler içeri. Bir kâğıt vardı bir subayın elinde. Sorular sorular... Dostça sorulan sorular. Nerdeyse, oturulup bir sabah çayı içilecek hep beraber! Siviller evi dolaşıverdiler. Şu tarihte eve falanca kişi telefon etmiş. Şu tarihte şuraya gitmişim. Falanca ile görüşmüştüm. Niyesi, niçini?

108

Yarım saat sürdü. Kitaplara baktılar, evde beş aşağı üç yukarı dolaştılar. On gün geçti aradan. Bir sabah çalıştığım yayınevine iki sivil geldi. Bir kâğıt gösterdiler, birlikte çıktık. Ankara Cad-desi'ni indik. Eminönü'nde biri ayrıldı. Sarı bıyıklıydı en genci. Benimle o kaldı. «Size yapılmaz bu,» diyordu. Neydi yapılan? Anlamıyor-durn.

Kapılmış gidiyordum götürdüğü yere. Hiç önemi kalmıyor korkunun bir noktada. Ne olacaksa olsun, boş ver, diyor insan kendine. Nereye gidiyorduk, Sansaryan'a mı, Selimiye'ye mi? Bir kalabalık odada unutup olarmış günlerce. Sonra hatırlayıverip serbest bırakıyorlarmış. Neyse biz araba vapura iskelesindeydik. Vapur yoktu. İş olsun diye ayakkabımı boyattım. Sivi-linkini de ardından... Kendi yaşamını anlatıyordu sarı bıyıklı genç. Hukukta okuyormuş, bekâr-mış. Nişanlanmış, ama sonu gelmemiş. Kızlara güven olmuyormuş! Aylıklar öyle azmış ki! Hukuku bitirse avukat stajı yapacaktı. İkide bir: «Size yapılmaz bu,» deyip durdu. Neydi yapılan, yapılacak olan? Hep ürkerdim böyle işlerden, ama bir vurdumduymazlık vardı o sabah bende. Kendimi dıştan seyrediyordum. Tutuklu olarak Selimiye'ye götürülen ben değildim, bir başka-sıydı. Dik bir yokuşu çıktık. Acaba taksi mi tutsam? «Yok,» dedi sivil, «yürümek iyidir.» Koca kapıdan girdik, beni bir büyük odaya soktu. Şişman bir adam bir listeye baktı, aradı adımı, buldu. Bir süngülü çağırırdı. Yürüdük, merdivenler indik, bir koridorda başladık beklemeye. Bir saat. Başkaları da vardı. Onlan da birer süngülü bekliyordu. Odalara giriyor çıkıyorlardı. Ben de gir-

109

dim, birtakım soruları yanıtladım, sonra gene beklettiler, sonra gene sorular! Beni ilgilendirmeyen, bilmediğim konular. En sonra dışarday-dım. Denize doğru yürüdüm, ta Kadıköy'e. Bir meyhaneye girdim, ayaküstü iki bardak şarap. Belki de iyi olurdu alıp götürselerdi bir tutuk-larevine. Kendimden kurtulacaktım, karımdan, çevremden, bu dar

yaşamdan... Yeni bir kişilik, yeni bir anlam bulacaktım. Yapmadılar. İttiler yeniden içinde bulunduğum batağa. İki bardak daha içtim üstüste.

Zehra'yı hatırlamıştım birden. O da böyle serüvenler yaşadı mı, birtakım yersiz sorulan yanıtladı mı, evine geldiler mi, kitaplarını karıştırdılar mı, üzdüler mi, dövdüler mi, işinden gücünden ettiler mi? Ordan nerdeyse koşarak Üsküdar'a gitmişim. Bir dolmuş, bir motor, ordan evinin bulunduğu yere, sokağa. Bir kahve vardı onun evine giden yolda. Kimse tanııyordu beni. Orda oturmıştım iki saat. Tüm gazeteleri okuyarak. Kimse konuşmuyordu. Kâğıt oynuyordu. Rumlar sessiz sessiz. Akşam indi. Gölge gibi geçip dönmeye başladı insanlar. Zehra da içlerinde miydi? Kalktım evine doğru yürüdüm. Çeşmenin orda durdum. Ya kocası evdeyse? Ya yeniden döndüyse kansına? Kapıyı çaldım kocası açtı, «sen kimsin?» dedi, ne yaparım o zaman! Sonra yürüdüm, bilmediğim, tanımadığım sokaklar, evler kıyıları...

110

Evden iki bavulla çıktığım o gün de güneş içindeydi kent. Bir taksi çağırdım, iki bavul, bir daktilo, iki kat elbise. Doğru Kadıköy'de bir otele. Denize bakan bir oda. Yattım uyudum iki saat. Bembeyazdı belleğim. Geride kalanları hatırlamamak istiyordum. Oğlum Ankara'da okuyordu. Kızım bir gezideydi. Karımın suratına attım anahtarı. Bir daha dönmek. Bir daha görmemek yüzünü. Gülümsüyordu hep: Kaç kez yaptı bunu? Kaç kez gitti, gitti geldi. Bu da geçer. Bu da bir başka oyundur. Kendini aldatıştır!.. Öyle miydi?

Kadıköy vapurları Haydarpaşa İskelesi'ne uğramadan geçiyordu. Haydarpaşa'dan trene binersin Ankara'ya, Sivas'a, Erzurum'a. Çocukluk bayramlarında Erenköy'e giderdik babamla annemle. Dedemin köşküne... Ne uzun sürerdi o yol. Bitmek bilmezdi. Fayton, havada uçan kurdeleler... Her bayram aldığım kırmızı kapaklı Fransızca kitaplar. Hepsini okurdum günlerce, bir dahaki gidişimizde kendisine anlatacaktım çünkü! O zaman yeni bir kırmızı ciltli kitap daha aldım, ancak o zaman!

Bir hafta sürdü bu otel yaşantım.- Sonra Bos-tancı'daki eve çıktım. Bir ay, iki ay, üç ay, dört ay. Bütün kış geçti böyle. Sonra Zehra doldu yaşantıma. Anılarıma, dakikalarım, saatlerime... Silip attı geriye kalan ne varsa. İkili bir yalnızlık içindeydik. Ne kimseyi görmek istiyordum, ne de geçmişini hatırlamak. O da öyleydi. Gecelerimiz gündüzlerimiz tek bir gerçekte birleşti, kaynaştı. Aşkta, dostlukta, insanca bir beraberlikte... Akşamüstleri çıkıyor yürüyorduk. Kravatları, beyaz gömlekleri, ütülü pantolonları at-
ili

tını bir yana. Bir balıkçı kazağı, bir keten pantolon yetiyordu. Yeni bir kişilik edinmek, geçmişini kökünden silmek, oturup yılların biriktirdiği, nice duygu tortularını, anıları yazmak, onları beyaz kâğıtlarda dondurmak, böylece tüm kurtulmak istiyordum. Gemilerimi yakmıştım çıktığım bu yolculukta. Zehra'nın ülkesindeydim--dim...

Kırk sekiz yaşında bir erkek... Bu benim. Bir kanepede oturup zamanın geçmesini bekliyorum. Ne de ağır akar bazen dakikalar. Öğle olacak, Zehra o kıyı gazinosuna gelecek. Beraber yemek yiyeceğiz, belki bir iki bardak şarap. Geçmişini anacağız. Bu lokantaya iki yıl önce gelişimizi. Ürkek, çekingen, her an biriyle karşılaşacağımız sanısıyla... Sonra eve doğru yürüyeceğiz kolko-la, elele. Sözcükler ne kadar gereksizdir kimi zaman! Hattâ bozarlar yerleşmiş düzeni... Ters anlamlara gelirler, üzüntü verirler. Hiç konuşmadan yürümeli. Geçmişten, gelecekte söz açmadan. Yalnız bu an vardır, bu an önemlidir. Apaçık apaydınlık olmalı dört yan. İnsanın içi de öyle. O orman kökünden yıkılmalı o loş, karanlık, soğuk anı ağaçları, yerle bir olmalı. Bir vapur geçiyor kıyıya değercesine. Bağırınlar, şarkı söyleyenler. Bilmezler kendi içlerinde karmakarışık bir orman taşıdıklarını. Akıllarına bile gelmez böyle şeyler. Bir düzlükte yürüdüklerini sanırlar. Kendilerini tanıdıklarını. Oysa bir gün duyuvabilecekler insan denen yaratığın ne karmaşık bir orman olduğunu. Yaşamı çözümler-

112

*

yemeden ölüp gidecekler. Yaşları ister elli, ister seksen olsun...

Annem seksen ikisindeydi öldüğünde. Bir hastane yatağında bıraktım bir gece onu. Ellerimi tutuyor, okşuyordu. «Teşekkür ediyordu,» bana. İlgime... Ne yapabildim oysa? Hiç. Onu gece vakti orada bıraktım. Karımla, kızım ile çıktını hastaneden. Yanında kalsam ne yapabilirdim? Ölümü gerisin geri itebilir miydim? Haydi o gece ittim, kaçırttım. Yine gelecekti ölüm birkaç gün sonra, bir iki ay sonra... Yol bitmişti, tükenmişti. Geceyarısı telefon çaldı, hastaneden bildirdiler, annem ölmüştü. Karım uyandı yan odadan. Rahatsız, kızgın.

«İşte, sevinebilirsin, ölmüş,» dedim.

Ağlıyordum. Kendimi tutamıyordum. Yapayalnızdım. Kimsesizdim. Ben, yaşı kırk beşi geçmiş adam! Karım birden başladı bağırma. Küfürler etmeye. Hep böyle yapardı, annemin adı geçtiği zaman hep böyle sözler söylerdi, ne dediğini bilmeyerek. Belki de annemin öldüğüne sevinmişti. Yalnız onun oldum sandı! Bir düşmandı annem, hep ona giderdim, hep ondan dostluk görürdüm. Annem olmayınca beni duvarların içinde kıştırıracaktı. O birbirine yaklaşan, bastıran, öldüren duvarlar...

«Yüz yaşına kadar mı yaşayacaktı?» dedi.

Ağlamamak gerekirdi. Odamda dayandım yazı masama. Kapıyı kilitledim, ağladım... Ertesi gün cenazede başsağlığı dileklerini kabul etti karım, gözleri yaşlı, üzgün! Ne güzel rol oynuyordu. Birden kusacak gibi oldum mezarlıkta. Kaldırıp bir tokat indirmek, kovmak onu oradan. Yapamadım.

insan bir ormandır

113/8

Her yer karardı sanki. Güneş vardı tepede duruyordu olanca aydınlığıyla. Ama kapkaraydı her yan. Deniz bile katran gibi. Koparmak belleğime yapışmış anılan. Silerek, çizerek... Ne karım var uzakta bir yerde, ne onunla geçmiş bunca yıl... Çocuklar büyüdüler, oğlan da kız da. Herkes kendi yaşamını sürdürecektir nasıl olsa... Ben yaptım görevimi. Özgürlük, mutluluk, istediğim gibi yaşamak benim de hakkım dedim birden. Nerdeyse bağırarak... Baktım çevreme, kimseler yok, sesimi duyan olmadı. Bir sigara daha. Bir daha... Dumanlar ağızımdan çıkar çıkmaz dağılıyor rüzgârda. Bu ormanı yıkmalı. Kökünden... Yolumu kesen, göğümü karartan hep bu ağaçlar... Geçmişin olayları teker teker dikmiş, büyüttmüş onları. Dallar girmiş birbirinin içine. Baltakesmez ormanlar vardı ya Amerikan filmlerinde, onlara dönmüş. Nerden ne çıkacak, hangi vahşi hayvan, zehirli böcek hangi insan yiyen yamyam, bilemediğim, göremediğim, anlayamadığım... İçimiz böyle bir ormandır işte. Yaşamamız süresince taşırız onu. Bütün ağırlığıyla, bütün karmakarışıklığıyla. Ancak ölünce bizimle birlikte kül olur o orman. Ölüm asude bahar ülkesidir, demiş şair. Öyle mi? Ölmek, uyumak, demiş başka bir şair. Ne çok düşledim ölümü? Gecelerden bir gece, bir ağrı büyüttü bir yerimde. Dinlerdim kendimi yatağa boylu boyunca uzanıp. Geldi, gelecek, işte sesleri adımların! Annemin ölümünden sonra o sesi, annemin adımların gürültüsü sandım. Annemin odasındaki eşyaları tek tek elden geçirirken. Mektupları, resimleri, kitapları. Hele o çocukluk resimleri. Kadife elbisesiyle kardeşinin elinden tutmuş ablalık res-

114

mi. Bir de, o hep karşımda duranı, babamla annem, Viyana'da, Tuna'da sandalda gezerken... Ölüm yok o resimlerde, ölüm diye bir sorun yok, öyle bir kavram yok. Aydınlık, güneş, mutluluk... O var işte, mutluluk var, aşk var... İçimdeki ormanda bir yıkıntı başladı. Biri almış baltayı yıkıyor, kesiyor o anı ağaçlarını. Her biri bir acının tohumundan yeşermiş. Göz gözü görünmez etmiş. Yolumu kapatmış. Güneşimi saklamış. Sarmaşık gibi incecik dallarla hapsetmişler beni ortalarında. Ama bir el tek tek yıkıyor ormanı. Birazcık ışık, derken az daha... İşte güneş, olanca görkemiyle. Yemyeşil bir alan. Papatyalar, gelincikler. Bir insan yapıyor bunu. Bir insan. Zehra'nın elleri. Gücsüz eller, kollar, bilekler. Yıkıyor, yok ediyor kötülükleri. Benim için yeni bir evren kuruyor. Yalnız ikimize yer var orada. Bir daha hatırlamak, düşünmemek geçmişi... Sayısız insan girer yaşamımıza. Dost düşman. Belli olmaz yüzler iç dünyalar. Sevdiklerimiz sevmediklerimiz, sevdiğimizi sevmediğimizi sandıklarınız. Düşünüyorum birini bile can-landırıramıyorum. Ne çocukluğumun, ne ilk gençliğimin sevgilileri, yakınları. Kimseler yok. O ormanın yere devrilen ilk ağaçları. Kopuk, kuru dallarıyla birlikte gitmişler onlar. Yeni bir insan, burada kanepede oturan. Yani ben, o kırk sekiz yaşındaki adam... Gazinoya girdim. Kimsecikler yok. Saat daha yarım.

115

Şef garson koştu geldi. «Buyrun buyrun. Şöyle geçin,» diyerek. Tanırlar beni. Öyle sanırlar. Oysa ben kfen-dimi yeni tanıyorum!

Geçtim kıyıda bir masaya. «Yalnız mısınız?» dedi. «Hayır. Yalnız değilim.»

Ne güzel «yalnız değilim,» diyebilmek. Hep yalnızım demişim oysa. İçimden, dışımdan. Yalnızım, yalnızız. Herkes yalnızdır. Ben kendi yalnızlığımda insanlar yaratmışım. Kendi içimden benler çoğaltmışım. Bir, bir daha, bir daha. Oysa bir tek kişidir insan. O orman çoğaltır kişinin içindeki benleri. Kendini bulabilmektir amaç, çaba. Bunu düşünebilmek, böyle bir aramaya, bulmaya inanmak...

«Yalnız değilim,» dedim. «Biri gelecek.» «O gelene kadar...» dedi. «Bir küçük rakı,» dedim. «Beyaz peynir, domates, sonra söylerler gerisini.»

Bir yelkenli yaklaştı yaklaştı. İlerdeki masalar dolmaya başlıyor. İkinci kadehteyim. Gözüm yolun ilerisinde. Bir minibüs geldi. İnenler. Yok, Zehra yok. Bir daha, onda da... Şimdi yoldadır, minibüs bekliyor durakta. Saçları rüzgârla uçuşur. Ürkek ürkek bakar sağa sola. Önce-vbuluşmalarımıza gider gibi. İlk kez bana ge-üne... Bir kadeh daha, sonra bir bardak so-peynir.

görmüyorum. Herkes beni görse de, Sabahki şiirimi hatırlamak istiyο-\Kırık dökük dizeler geliyor dilimin a yok, başka evren yok! Sana ,na da, bana da... Zehra'nın da 114

I

bir geçmişi var elbet. İnsanlar, aşklar, dostluklar, kırgınlıklar, umutsuzluklar. Ama Zehra'nın ormanı yıkıldı. Ben yıktım onu. Bir dokunuşta! «Yok onlar da —• Düş hepsi, gerçektir. — Yaşamadın, yaşamadım onları.» Bir minibüs durdu. İşte Zehra. Bakmıyor, görmüyor insanları. Şu an yalnız benim o. Bana gelen bir genç kadın. Koşarak, atılarak, uçarak. «Bir olmak — Karşılıklı boşanan iki ırmağın dalgalan gibi.» Bir olmaya geliyor. Bugün, yarın, her gün...

«Başlamışsın.»

Kadehini doldurdum.

«İnsan bir ormandır derdim sana hep.»

«Evet,» dedi.

«Değilmiş,» dedim. «Değilmiş, insan orman falan değil.»

«Ne peki?»

«İnsan... Yalnızca insan. Tanımı bu kadar kısa, insan insandır, ne orman, ne deniz, ne dağ.»

İlk kez ormansızdım. İlk kez güneşler doğuyordu içimde. Gölgesiz, rüzgârsız... Kaldırdım kadehimi:

«Hoşgeldin Zehra,» dedim.

Birden bir uçak havalandı içimde. O balta-kesmez orman aşağılarda kaldı. Geçmişin bütün çirkinliği, acılan... Hepsi, hepsi bir buluttu altımızda, uzaklara doğru akıp giden... Kapkara bir bulut. Bir daha geri dönmek üzere...

1974 SON

117

taı. rum ucum, da, baı.

116

,

N

Oktay Akbal

İNSAN BİR ORMANDIR

E

4.BASIM

' Oktay Akbal

İNSAN ' BİR ORMANDIR

Bir Ormandır, değerli yazarımız Oktay Ak-bal'İTi üçüncü romanı. Bu romanda, evlilikte mutluluğu bulamayan bir insanın dramını buluyoruz.

«Müthiş bir dramdır bu. Birini istemeyeceksin, ama o istemediğinle, yasalar ve çevre 'hayır' dediği için, ilişkini sürdüreceksin. Neden? İşte bu 'neden'in ve daha bir sürü sorunun karşılığı verilmekte bu romanda.»

Muzaffer Buyrukçu

«Bu romanda her yanıyla insan var, ve bu insan bu denli güçlü bir anlatıma kavuşunca varlığını doğal olarak daha güçlü duyuruyor.» Ahmet Cemal

Oktay Akbal'ın daha önce, Suçumuz İnsan Olmak adlı romanını yayımlamıştık. Bu romanının yeni basımının da aynı ilgiyle karşılanacağından kuşumuz yok.

Kapak resmi: TURKUT KESKİN 88.34.Y.0162.0003